

หมวด 4

เช็ค

(Cheques)

เช็ค (Cheque หรือ Check) ตามความหมายในพจนานุกรม หมายถึงใบเบิกเงินหรือถอนเงินจากธนาคาร และความหมายตามบทวิเคราะห์ศัพท์ มาตรา 987 หมายถึงหนังสือตราสารที่ผู้สั่งจ่ายสั่งให้ธนาคารใช้เงินจำนวนหนึ่งเมื่อทวงถามให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่ง จะเห็นได้ว่าเช็คเกี่ยวข้องกับธนาคารเสมอและธนาคารอยู่ในฐานะเป็นผู้จ่ายเงิน บุคคลอื่นหรือสถาบันการเงินอื่น ๆ จะเป็นผู้จ่ายเงินตามเช็คไม่ได้นอกจากธนาคารเท่านั้น ธนาคารในที่นี้หมายถึงคณะกรรมการผู้บริหารกิจการธนาคาร ดำเนินกิจการธนาคารในรูปบริษัทมหาชนจำกัด (เป็นนิติบุคคล) และต้องได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการธนาคาร โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง (พ.ร.บ. การธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2535 มาตรา 5) หนึ่ง พ.ร.บ.การธนาคารพาณิชย์ ฯ อนุญาตให้ธนาคารประกอบธุรกิจทั้งโดยตรงและโดยอ้อม กล่าวคือ

(1) ธุรกิจโดยตรง ได้แก่ “การธนาคารพาณิชย์” หมายถึง การประกอบธุรกิจประเภทรับฝากเงินที่ต้องจ่ายคืนเมื่อทวงถาม หรือ เมื่อสิ้นระยะเวลาอันกำหนดไว้ และธนาคารผู้รับฝากเงินสามารถใช้ประโยชน์จากเงินที่รับฝากนั้นทางหนึ่งทางใดหรือหลายทาง ได้แก่ การให้สินเชื่อ²⁷ การซื้อขายตั๋วแลกเงินหรือตราสารเปลี่ยนมืออื่นใด และหรือการซื้อขายเงินปิวรรตต่างประเทศ (พ.ร.บ.การธนาคารพาณิชย์ ฯ มาตรา 4 วรรค 1) ธุรกิจโดยตรงนี้ส่งผลให้ธนาคารพาณิชย์ได้กำไรจากผลต่าง(Margins) อันเป็นกำไรส่วนใหญ่ที่ได้จากการประกอบธุรกิจ

(2) ธุรกิจโดยอ้อม ได้แก่ ธุรกิจที่เกี่ยวกับหรือเนื่องจากการธนาคารพาณิชย์หรือธุรกิจอันเป็นประเพณีที่ธนาคารพาณิชย์พึงกระทำ เช่น การเรียกเก็บเงินตามตั๋วเงิน การรับอาวัลตั๋วเงิน

²⁷ การให้สินเชื่อ (Granting of Credit) หมายถึง การที่ธนาคารได้ให้กู้ยืมเงิน ชื้อ ซื้อลด รับช่วงซื้อลดตั๋วเงิน หรือการที่ธนาคารได้เป็นเจ้าของหนี้ เนื่องจากได้จ่ายหรือสั่งให้ตัวแทนจ่ายเงินเพื่อประโยชน์ของลูกค้า หรือ การที่ธนาคารได้เป็นเจ้าของหนี้ เนื่องจากได้จ่ายเงินตามภาระผูกพันตามเช็คเดอริออฟเครดิต (ดู พ.ร.บ. การธนาคารพาณิชย์ ฯ มาตรา 4 วรรค 6)

การรับรองตัวเงิน การออกเช็คเตอร์ออฟเครดิต หรือการค้าประกัน หรือธุรกิจทำนองเดียวกัน
ด้วยก็ได้ เมื่อได้รับอนุญาตจากธนาคารแห่งประเทศไทย (พ.ร.บ. การธนาคารพาณิชย์ มาตรา 9
ทวิ) ธุรกิจโดยอัตโนมัติส่งผลให้ธนาคารพาณิชย์ได้ค่าธรรมเนียม หรือค่าบริการ (Free) จากลูกค้า
หรือผู้มาขอใช้บริการจากธนาคารพาณิชย์

ข้อสังเกต คำว่า “ธนาคาร” ตามมาตรา 987 นั้น มิได้หมายความว่า เฉพาะธนาคาร
พาณิชย์เท่านั้น แต่มีความหมายรวมถึงธนาคารออมสิน ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (เช่น
ธนาคารอาคารสงเคราะห์ ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย ฯลฯ) และสาขา
ธนาคารต่างประเทศที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการในประเทศไทยด้วย

อนึ่ง ธนาคารได้รับฝากเงินจากสาธารณชนจำนวนมาก ตามกฎหมายธนาคารพาณิชย์
ได้ มีการจำแนกบัญชีเงินฝากออกเป็น 2 บัญชีหลัก ได้แก่ บัญชีเงินฝากที่ธนาคารต้องจ่ายคืนแก่
เจ้าของบัญชีเมื่อเขาทวงถาม และบัญชีเงินฝากที่ธนาคารต้องจ่ายคืนแก่เจ้าของบัญชีเมื่อถึง
กำหนดเวลาที่ตกลงกันไว้ กล่าวคือ

(1) บัญชีเงินฝากที่ต้องจ่ายคืนแก่เจ้าของบัญชีเมื่อเขาทวงถาม(Demand Deposit
Account) ได้แก่บัญชีเงินฝากออมทรัพย์ สะสมทรัพย์ หรือเพื่อเรียก รวมเรียกว่า “Savings” และ
บัญชีเงินฝากกระแสรายวัน หรือ Current Account Deposit

(2) บัญชีเงินฝากที่ต้องจ่ายคืนเมื่อสิ้นระยะเวลา (Time Deposit Account) ได้แก่ บัญชี
เงินฝากประจำ หรือที่มีชื่อเรียกอย่างอื่น

การฝากเงินประเภทบัญชีเงินฝากกระแสรายวันนั้นเป็นที่นิยมแพร่หลายในหมู่พ่อค้าแม่
ขายและนักธุรกิจทั้งหลาย ทั้งองค์กรภาคเอกชนและรัฐบาล ผู้ฝากเงินประเภทนี้ จะต้องยื่นคำ
ขอเปิดบัญชีกระแสรายวันหรือบางธนาคารเรียกว่าบัญชีเดินสะพัด ภายใต้เงื่อนไขที่ธนาคาร
กำหนดพร้อมทั้งให้ตัวอย่างลายมือชื่อ (ลายเซ็น) ของผู้ฝากไว้กับธนาคาร เมื่อธนาคารตกลง
แล้วจะมอบสมุดเช็ค(Cheque's Book) ของธนาคารนั้นให้ผู้ฝากเพื่อเขียนสั่งให้ธนาคารจ่ายเงิน
ดังนั้นการถอนเงินฝากประเภทนี้ต้องใช้เช็คในการถอน (สั่งจ่าย) เสมอ แต่การฝากเงินเพื่อ
บัญชีประเภทนี้ ผู้ฝาก (ลูกค้า) จะฝากด้วยเงินสด เช็คธนาคารนั่นเอง (House Cheque) หรือ
ธนาคารอื่น ๆ (Clearing House) ตัวแลกเงิน, ตัวสัญญาใช้เงินหรือเอกสารอื่น ๆ ก็ได้ เช่น
ครีฟท์ การใช้เช็คเบิกหรือถอนเงินหรือสั่งให้ธนาคารจ่ายเงินนับว่าธนาคารมีส่วนอำนวยความสะดวก
สะดวกและความปลอดภัยในการจ่ายเงินของผู้ฝากเป็นอย่างมาก ผู้ฝากไม่ต้องพกพาเอาเงินสด

ตัวไปชำระหนี้มากมาย เพียงพกดสมุดเช็คไว้และเขียนเช็คเพียงใบเดียวระบุจำนวนเงินลงในเช็ค
ลายมือชื่อแล้วส่งมอบเช็คให้แก่เจ้าหนี้ก็ยอมได้ผลเท่ากัน ธนาคารผู้จ่ายเงินมีหน้าที่ต้อง
จ่ายเงินตามคำสั่งของผู้ฝากเงิน (ลูกค้า) ซึ่งอยู่ในฐานะเป็นผู้สั่งจ่ายเช็คนั้น ธนาคารต้องตรวจดู
ลายมือชื่อผู้สั่งจ่ายเช็คนั้น โดยเปรียบเทียบกับตัวอย่างลายมือชื่อของผู้สั่งจ่ายที่ให้ไว้ในบัตร
ตัวอย่าง ธนาคารจึงต้องใช้ความระมัดระวังอย่างมากในการตรวจสอบหรือเปรียบเทียบลายมือ
ชื่อผู้สั่งจ่าย เพราะถ้าจ่ายเงินไปตามเช็คที่มีลายมือชื่อผู้สั่งจ่ายปลอม ธนาคารจะหักเงินจาก
บัญชีของผู้สั่งจ่ายไม่ได้ (มาตรา 1008) (คู่มือพิพากษาศาลฎีกาที่ 1634/2492) หากธนาคารเห็นว่า
ลายมือชื่อผู้สั่งจ่ายในเช็คนั้นไม่เหมือนกับตัวอย่างที่ให้ไว้ ธนาคารควรจะปฏิเสธการจ่ายเงิน
หากธนาคารได้จ่ายเงินไปหรือหักบัญชีเงินฝากของผู้สั่งจ่ายให้บุคคลอื่นไป ถือได้ว่าเป็นความ
ประมาทเลินเล่อของธนาคาร ธนาคารต้องรับผิดชอบละเมิด (มาตรา 406) (คู่มือพิพากษาศาลฎีกาที่
2924/2522)

จะสังเกตได้ว่าธนาคารมีความสัมพันธ์ทางกฎหมาย (นิติสัมพันธ์) กับผู้สั่งจ่ายเช็คหรือ
ผู้ออกเช็คเท่านั้น ความสัมพันธ์กันนั้นอาจอยู่ในรูปสัญญาฝากทรัพย์ (มาตรา 657, 672, 673,
659, 665), สัญญาตัวแทน (มาตรา 812, 820) หรือสัญญาบัญชีเดินสะพัด (มาตรา 856) แต่
ธนาคารไม่มีนิติสัมพันธ์กับผู้ทรงเช็คหรือผู้สลักหลังโอนต่อ ๆ กันมา (มาตรา 1009 จึงไม่
บังคับให้ธนาคารพิสูจน์ลายมือชื่อผู้สลักหลัง) กรณีที่ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินตามเช็ค ถือได้
ว่าเช็คนั้นขาดความเชื่อถือ ธนาคารจะส่งเช็คคืนให้ผู้ทรงและระบุเหตุผลที่ปฏิเสธการจ่ายเงินลง
ไว้ในใบคืนเช็ค (Cheque returned) พร้อมทั้งแนบใบคืนเช็คไว้กับเช็คนั้นด้วย ผู้ทรงจึงฟ้อง
ธนาคารไม่ได้ เว้นแต่ว่าธนาคารจะได้รับรองเช็คนั้น (มาตรา 900 วรรคแรก, 993 วรรคแรก)

เช็คมีชื่อเรียกแตกต่างกันหลายชนิดตามความมุ่งหมายของการใช้หรือเจตนารมณ์ของผู้
สั่งจ่าย แต่ละชนิดต่างก็ต้องอยู่ภายใต้บังคับตาม ป.พ.พ. ในหมวดนี้ เช่น

1. เช็คธรรมดาหรือเช็คไม่มีขีดคร่อม (Opened Cheque หรือ Uncrossed Cheque)
เป็นเช็คที่ธนาคารสามารถจ่ายเงินสดให้กับผู้ทรงโดยชอบได้ (มาตรา 1009)

2. เช็คขีดคร่อม (Crossed Cheque) ธนาคารจะไม่จ่ายเป็นเงินสดให้กับผู้ทรง
นอกจากธนาคารด้วยกัน (มาตรา 994-998) และจะเป็นเช็คขีดคร่อมทั่วไป (General crossed
Cheque) หรือเช็คขีดคร่อมเฉพาะ (Special crossed Cheque) ก็ได้

อนึ่ง เช็คนั้น 1. หรือ 2. นั้น อาจเป็นเช็คระบุชื่อหรือชื่อของผู้รับเงินซึ่งเรียกว่า "เช็คระบุชื่อ" (Order Cheque) หรือเช็คที่มีคำจดแจ้งว่าให้ใช้เงินแก่ผู้ถือซึ่งเรียกว่า "เช็คผู้ถือ" (Bearer Cheque) ก็ได้ (กฎหมาย 988 (4)) เช็คดังกล่าวผู้สั่งจ่ายอาจสั่งจ่ายล่วงหน้าด้วยการลงวันที่ล่วงหน้าได้ เรียกว่า "เช็คลงวันที่ล่วงหน้า" (Post dated Cheque) ผู้ทรงมีหน้าที่ต้องยื่นเช็คแก่ธนาคารเพื่อให้ใช้เงินภายในระยะเวลาที่มาตรา 990 วรรคแรกกำหนด และถ้าผู้ทรงยื่นเช็คเมื่อพ้นกำหนด 6 เดือนนับแต่วันออกเช็ค (มาตรา 991 (2)) ธนาคารอาจไม่จ่ายเงินให้ เราเรียกเช็คดังกล่าวว่า "เช็คที่ยื่นเกินกำหนด" (Stale Cheque)

3. เช็คของธนาคาร (Banker's Cheque) หรือเช็คของฝ่ายจัดการ (Manager's Cheque) หรือซึ่งนิยมเรียกกันทั่วไปในหมู่นักการธนาคารว่า "แคชเชียร์เช็ค" (Cashier Cheque) ซึ่งเดิมเรียกว่า "แคชเชียร์ออร์เดอร์" (Cashier Order) เป็นเช็คที่ธนาคารสั่งจ่ายให้กับตนเอง กล่าวคือ ผู้สั่งจ่ายและผู้จ่ายรวมทั้งผู้รับเงินเป็นธนาคารเดียวกัน ใช้ในการเบิกเงินของผู้บริหารหรือระดับผู้จัดการของธนาคาร แต่เช็คชนิดนี้ใช้กันแพร่หลายในกรณีที่ถูกค้ากู้ยืมเงินจากธนาคารและเพื่อความปลอดภัยจึงขอรับเช็คของธนาคารหรือแคชเชียร์เช็ค โดยธนาคารนั่นเองเป็นผู้สั่งจ่ายให้ธนาคารเดียวกัน (สาขาเดียวกันนั้นหรือต่างสาขา) จ่ายเงินให้แก่ผู้ทรง (ในฐานะเป็นผู้รับเงินหรือผู้ถือ) หรือในกรณีที่ลูกค้าถอนเงินจากบัญชีเงินฝากประจำหรือเพื่อเรียกเพื่อไปชำระหนี้ เกรงว่าจะไม่ปลอดภัยหากรับเป็นเงินสด จึงขอรับเช็คของธนาคารหรือแคชเชียร์เช็คเพื่อนำไปชำระหนี้ให้เจ้าหนี้นำเช็คไปขึ้นเงินเอง นับว่าสะดวกและปลอดภัยทั้ง 2 ฝ่าย โดยเฉพาะผู้รับเช็คหากได้รับเช็คของธนาคารแล้ว ย่อมเป็นที่มั่นใจมากกว่าเช็คที่ลูกค้าเป็นผู้สั่งจ่ายเอง

4. เช็คเดินทาง (Traveler's Cheque) เป็นเช็คชนิดเดียวกับเช็คธนาคาร แต่เรียกชื่อใหม่เพื่อให้สมประโยชน์ของผู้ใช้เช็ค ใช้กันแพร่หลายในหมู่นักท่องเที่ยวหรือนักธุรกิจที่จำเป็นต้องเดินทางไกลไปติดต่อธุรกิจ เพียงนำเงินสดไปแลกเช็คเดินทางพกติดตัวไป นับว่าสะดวกและปลอดภัยมากกว่าที่จะพกพาเงินสดติดตัวไปจำนวนมาก ๆ

5. เช็คของขวัญหรือเช็คกำนัน (Gift Cheque) เป็นเช็คของธนาคารเช่นเดียวกับ 3. และ 4. แต่เรียกชื่อใหม่เพื่อให้สมประโยชน์ของผู้ใช้เช็ค โดยที่ลูกค้านำเงินไปซื้อเช็คของขวัญจากธนาคารเพื่อนำไปมอบเป็นของขวัญหรือของกำนันให้กับบุคคลอื่น และผู้สั่งจ่ายเช็คก็คือผู้มีอำนาจลงนามแทนธนาคารนั่นเอง

ทุกธนาคารได้จัดพิมพ์เช็คของตนขึ้น มีรายการสำคัญครบถ้วนตามมาตรา 988 แต่มี
 ลีสรูปร่างแตกต่างกันไปบ้างเพื่อป้องกันมิให้มีการปลอมง่าย แต่ส่วนใหญ่แล้วธนาคารพิมพ์
 เช็คและเข้าปกทำเป็นสมุดเช็คไว้ 2 ขนาด คือขนาดใหญ่ ใช้ในวงการค้าหรือธุรกิจ เช่นบริษัท
 จำกัด, ห้างหุ้นส่วนจำกัด ฯลฯ ขนาดเล็กใช้ส่วนตัว ไม่นิยมใช้ในแวดวงธุรกิจการค้าขนาด
 ใหญ่

“เช็ค คือหนังสือตราสาร และมี ข้อความของผู้สั่งจ่าย สั่งให้ ธนาคารจ่ายเงินแก่ผู้รับเงินหรือ ตามคำสั่งของผู้รับเงิน”	มาตรา 987 อันว่าเช็คนั้น คือหนังสือตราสารซึ่งบุคคล คนหนึ่งเรียกว่าผู้สั่งจ่าย สั่งธนาคารให้จ่ายเงินจำนวน หนึ่งเมื่อทวงถามให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่งหรือให้ใช้ตาม คำสั่งของบุคคลอีกคนหนึ่ง อันเรียกว่าผู้รับเงิน
---	---

จากบทวิเคราะห์ศัพท์ คำว่า “เช็ค” ตามมาตรา 987 นี้ อาจแยกสาระสำคัญของเช็ค
 ออกเป็น 3 ประการ คล้าย ๆ กับตัวแลกเงิน คือ

1. เป็นหนังสือตราสาร หมายความว่า เป็นหนังสือสัญญาที่กฎหมายรับรองและเป็น
 ตราสารที่เปลี่ยนมือได้ เว้นแต่จะมีข้อกำหนดห้ามเปลี่ยนมือโดยผู้สั่งจ่าย (มาตรา 917 วรรค
 สองประกอบมาตรา 989 วรรคแรก และดูมาตรา 999)

2. คำสั่งให้ธนาคารจ่ายเงิน ผู้สั่งจ่ายสั่งให้ธนาคารที่ตนเปิดบัญชีประเภทกระแสราย
 วันให้จ่ายเงินตามจำนวนที่ระบุ ผู้สั่งจ่ายอาจมีคำสั่งจ่ายได้ 3 กรณีเช่นเดียวกับตัวแลกเงินคือ

2.1 ผู้สั่งจ่ายสั่งให้ธนาคารจ่ายเงินให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่งหรือให้แก่ตนเองก็ได้
 (เทียบมาตรา 912 วรรคแรก) โดยอาจระบุชื่อผู้รับเงิน เช่น ระบุชื่อ “แดง” ลงในที่ว่าง
 หลังคำว่า “จ่าย” และขีดฆ่าคำว่า “หรือผู้ถือ” ออก เรียกว่า “**เช็คระบุชื่อ**” (Order Cheque)
 หรือเติมคำว่า “เงินสด” หรือชื่อบุคคลที่ตนประสงค์จะสั่งจ่ายให้ หลังคำว่า “จ่าย” และไม่ขีด
 ฆ่าคำว่า “หรือผู้ถือ” ออก เรียกว่า “**เช็คผู้ถือ**” (Bearer Cheque)

2.2 ผู้สั่งจ่ายให้ธนาคารจ่ายเงินให้ตามคำสั่งของบุคคลหนึ่งซึ่งก็คือผู้รับเงินนั่นเอง
 เช่นเติมคำว่า “ตามคำสั่งของนายแดง” ลงในที่ว่างหลังคำว่า “จ่าย” (ดูมาตรา 917 วรรคแรก
 ประกอบมาตรา 989 วรรคแรก)

2.3 ผู้สั่งจ่ายจะสั่งจ่ายโดยระบุความตามมาตรา 2.1 และ 2.2 ความเข้าด้วยกันก็ได้

เช่น เดิมข้อความว่า “แดงหรือตามคำสั่ง” หลังคำว่า “จ่าย” ก็ได้

3. คำสั่งให้ธนาคารใช้เงินจำนวนหนึ่งเมื่อทวงถาม

-เงินจำนวนหนึ่ง หมายถึงเงินจำนวนเดียวและแน่นอน (มาตรา 988 (2)) จะเป็นเงินไทย (เงินบาท) หรือเงินตราต่างประเทศก็ได้ แต่มีใช้สิ่งของหรือทองคำ

-เมื่อทวงถาม สภาพของเช็คเป็นการสั่งให้ธนาคารใช้เงินเมื่อผู้ทวงถาม (On demand) จะระบุนวันถึงกำหนดใช้เงินตามเช็คนั้นดังเช่นมาตรา 913 ไม่ได้

เช็คเป็นสัญญาที่มีลักษณะพิเศษอย่างหนึ่ง และมีบุคคลเข้าเกี่ยวข้องเป็นคู่สัญญา 3 ฝ่ายคือผู้สั่งจ่าย (Drawer) ผู้จ่าย (ธนาคาร) (Banker) และผู้รับเงิน (Payee) หรือผู้ถือ (Bearer) ซึ่งก็คือผู้ทรง (Holder) นั่นเอง ปกติธนาคาร (ผู้จ่าย) ยังไม่ต้องผูกพันรับผิดชอบผู้ทรง เพราะไม่มีนิติสัมพันธ์กับผู้ทรงและบรรดาผู้สืบทอด คงผูกพันตามสัญญาฝากเงินกับผู้สั่งจ่าย เท่านั้น

ข้อสังเกต

ตัวบทใช้คำว่า “...บุคคลอีกคนหนึ่ง” ทำให้เข้าใจว่าธนาคารต้องใช้เงินให้แก่บุคคลอีกคนหนึ่งจริง ๆ จะใช้เงินให้กับผู้สั่งจ่ายไม่ได้ แต่ความเป็นจริงแล้ว ผู้สั่งจ่ายและผู้รับเงินอาจเป็นบุคคลเดียวกันก็ได้ เพราะการที่ผู้สั่งจ่ายไม่มีเงินสดใช้ คงมีแต่เงินจำนวนหนึ่งที่ฝากไว้ในบัญชีเงินฝากกระแสรายวัน ผู้สั่งจ่ายจะเขียนเช็คสั่งจ่ายให้กับตนเองก็ได้ (เทียบมาตรา 912 วรรคแรก) หรือผู้สั่งจ่ายกับธนาคารผู้จ่ายอาจเป็นบุคคลคนเดียวก็ได้ เช่นเช็คของธนาคาร (Bank's cheque) เป็นเช็คซึ่งธนาคารสั่งจ่ายเอากับตัวเอง (เทียบมาตรา 912 วรรคท้าย)

ตัวอย่าง เช็คที่มีความสมบูรณ์ มีผลใช้บังคับได้ (มาตรา 987)

(1) คำพิพากษาฎีกาที่ 2405/2538

ชื่อกฎหมาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 173, 987.ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 225, 249.พระราชบัญญัติห้ามเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรามาตรา 3.

แม้จำเลยมิได้ให้การว่าเช็คพิพาทมีการรวมดอกเบี้ยเกินอัตราตามกฎหมายทบทันไว้ด้วย เช็คพิพาทจึงเป็น โมฆะทั้งฉบับ แต่ท้ายคำให้การก็มีคำขอให้ยกฟ้องโจทก์ในส่วน ดอกเบี้ยนี้ด้วย ทั้งเป็นปัญหาข้อกฎหมายอันเกี่ยวข้องกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน จำเลยย่อมมีสิทธิยกขึ้นอ้างในชั้นอุทธรณ์หรือชั้นฎีกาได้และศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกาต้องวินิจฉัยให้ การที่ศาลอุทธรณ์ไม่

รับวินิจฉัยให้จึงไม่ชอบ และศาลฎีกาเห็นสมควรวินิจฉัยคดีไปโดยไม่จำเป็นต้องย้อนสำนวนไปให้ศาลอุทธรณ์พิจารณาพิพากษาใหม่

จำเลยออกเช็คพิพาทให้เพื่อชำระหนี้เงินกู้จากโจทก์โดยมีการคิดดอกเบี้ยซ้อนดอกเบี้ยในอัตราร้อยละ 3 ต่อเดือนรวมอยู่ด้วยดอกเบี้ยทั้งหมดจึงตกเป็น โฆษะ แต่โจทก์ยังมีสิทธิเรียกร้องคืนเงินอันเป็นหนี้ประชาชนที่สมบูรณ์แยกออกจากดอกเบี้ยซึ่งเป็นหนี้อุปกรณ์ได้ ส่วนเช็คพิพาทเป็นนิติกรรมคนละอันกับนิติกรรมการกู้ยืมเป็นเช็คที่สมบูรณ์มิใช่เช็คพิพาทตกเป็น โฆษะ ทั้งหมด โจทก์มีสิทธิอาศัยเช็คดังกล่าวฟ้องจำเลยได้ แต่จำเลยคงต้องรับผิดชอบเพียงต้นเงินเท่านั้น

(2) คำพิพากษาฎีกาที่ 6549/2542

ชื่อกฎหมาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 194, 456 วรรคสาม, 987

ส. สั่งซื้อเครื่องเสียงจากโจทก์โดยชำระราคาให้บางส่วน ที่เหลือได้ออกเช็คให้โจทก์ไว้ ซึ่งการส่งมอบโอนกรรมสิทธิ์เครื่องเสียงซึ่งเป็นวัตถุแห่งสัญญาซื้อขายจะสำเร็จครบถ้วนได้ก็ด้วยการที่โจทก์จะต้องติดตั้งให้เรียบร้อยก่อน การที่โจทก์นำเครื่องเสียงส่วนหนึ่งไปติดตั้งให้แล้วคิดเป็นเงิน 100,000 บาทเศษ ส่วนที่เหลือยังไม่ได้ติดตั้ง ส. จึงส่งจ่ายเช็คสองฉบับ ฉบับแรกจำนวนเงิน 200,000 บาท ซึ่งโจทก์ได้รับชำระเงินไปแล้ว อีกฉบับคือเช็คพิพาท ลงวันที่ 8 ตุลาคม 2537 ซึ่งเห็นได้ชัดแจ้งว่าในการชำระราคานั้น ส. ชำระให้เฉพาะส่วนที่ส่งมอบด้วยการติดตั้งแล้วส่วนเช็คพิพาทลงวันที่ล่วงหน้าระยะเวลาานเพราะถือว่ายังไม่ได้ติดตั้งจึงไม่เป็นการส่งมอบที่สมบูรณ์ เมื่อปรากฏว่าสินค้าที่โจทก์ติดตั้งให้ในคราวแรกนั้นมีความชำรุดบกพร่อง ส. จึงมีสิทธิสั่งธนาคารให้ระงับการชำระเงินตามเช็คพิพาทได้เมื่อการซื้อขายยังไม่เสร็จสมบูรณ์ แม้อันต่อมา ส. จะถึงแก่ความตาย จำเลยซึ่งเป็นทายาทของ ส. ได้ตกลงเลิกสัญญากับโจทก์ โดยโจทก์ยอมรับสินค้าคืน โจทก์จึงไม่มีสิทธิได้รับชำระราคาสินค้า จำเลยก็ไม่มีหน้าที่ชำระเงินตามเช็คพิพาทให้โจทก์เช่นกัน

ตัวอย่าง กรณีที่เช็คไม่มีมูลหนี้ที่ผู้ทรงจะฟ้องบังคับคดีได้ (มาตรา 987)

คำพิพากษาฎีกาที่ 8730/2544

ชื่อกฎหมาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 900, 987

มูลเหตุที่มีการออกเช็คพิพาทมาจากการที่โจทก์มีนิติสัมพันธ์กับบริษัท ฟ. ตามสัญญาตั้ง
ตัวแทนในการซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า ซึ่งคู่สัญญามีเฉพาะโจทก์กับบริษัท ฟ. เท่านั้น โดย
จำเลยทั้งสองเข้าไปเกี่ยวข้องกับฐานะผู้ส่งจ่ายและผู้สลักหลังเช็คพิพาทให้แก่โจทก์ เพื่อเป็น
ประกันในการที่บริษัท ฟ. จะต้องปฏิบัติตามสัญญา และเมื่อบริษัท ฟ. เป็นฝ่ายผิดสัญญาก็ต้องมี
หน้าที่คืนเงินจำนวน 500,000 บาท แก่โจทก์ หากบริษัทดังกล่าวไม่ชำระคืน โจทก์ก็ย่อมมีสิทธิ
บังคับเอาจากเช็คพิพาทได้ หลังจากโจทก์ร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวนให้ดำเนินคดีแก่
บริษัท ฟ. ป. ซึ่งเป็นกรรมการบริษัท ฟ. และ บ. ผู้จัดการฝ่ายขายรวมทั้งจำเลยทั้งสองในข้อหา
ร่วมกันฉ้อโกงโจทก์แล้ว ต่อมาโจทก์ได้ถอนคำร้องทุกข์เฉพาะบริษัท ฟ. และ ป. โดยให้เหตุผล
ว่าได้รับการชดใช้เงินคืนจากบุคคลดังกล่าวจนเป็นที่พอใจแล้ว เมื่อโจทก์ได้รับเงินคืนจาก
บริษัท ฟ. และป. รวมจำนวนถึง 500,000 บาทเศษ ย่อมทำให้มีเหตุผลเชื่อได้ว่าโจทก์พอใจที่
ได้รับเงินไม่ต่ำกว่าจำนวนเงิน 500,000 บาท ที่โจทก์ลงทุนไป จึงได้ถอนคำร้องทุกข์ ซึ่งแม้จะ
มิได้ถอนคำร้องทุกข์ให้แก่จำเลยทั้งสองด้วย ก็เป็นเพียงโจทก์ยังมีเจตนาให้ดำเนินคดีอาญา
แก่จำเลยทั้งสองต่อไปเท่านั้น ส่วนความรับผิดชอบทางแพ่งของจำเลยทั้งสองกับหลักประกันสัญญา
ระหว่างโจทก์กับบริษัท ฟ. ย่อมเป็นอีกกรณีหนึ่ง เมื่อโจทก์พอใจตามที่ตกลงกันได้กับ ป. มูลเหตุ
ในทางแพ่งจึงระงับ ฉะนั้น เมื่อบริษัท ฟ. หลุดพ้นจากความรับผิดชอบแล้วเช็คพิพาทที่เป็นเพียง
หลักประกันการชำระหนี้ระหว่างบริษัท ฟ. กับโจทก์ก็ย่อมไม่มีมูลหนี้ที่จำเลยทั้งสองในฐานะผู้
ส่งจ่ายและผู้สลักหลังต้องรับผิดชอบต่อโจทก์อีกต่อไป

แผนภูมิที่ 23

ประเภทของเช็ค

จำแนกตามลักษณะของผู้สั่งจ่าย

มี 2 ประเภท

1. เช็คสามัญ (เช็คธรรมดา) (Cheque)

สั่งจ่ายโดยลูกค้าผู้ฝากเงินประเภทกระแสรายวัน

2.1 เช็คที่ธนาคารรับรอง
(Certified Cheque)

2.2 เช็คการันตี
(Guaranteed Cheque)

2.3 แคชเชียร์เช็ค
(Cashier's Cheque หรือ
Cashier's Order Cheque)

2.4 เช็คสำหรับผู้เดินทาง
(Travelers Cheque)

2.5 เช็คของขวัญ
(Gift Cheque)

2. เช็คเฉพาะกิจ

สั่งจ่ายโดยธนาคารเอง หรือธนาคารรับรองเอง

1. เช็คผู้ถือ (Bearer Cheque)

2. เช็คระบุชื่อหรือเช็คจ่ายตามคำสั่ง (Order Cheque)

จำแนกตามลักษณะของผู้รับเงิน

มี 2 ประเภท

(เช่นเดียวกับตัวแลกเงิน)

<p>“รายการในเช็คที่สำคัญใด ขาดตกบกพร่องย่อมไม่ สมบูรณ์เป็นเช็ค เว้นแต่ ต้องด้วยข้อยกเว้น ตามมาตรา 910 ประกอบ มาตรา 989 วรรคแรก”</p>	<p>มาตรา 988 อันเช็คนั้น ต้องมีรายการดังกล่าวต่อไปนี้ คือ</p> <ol style="list-style-type: none"> (1) คำบอกชื่อว่าเป็นเช็ค (2) คำสั่งอันปราศจากเงื่อนไขให้ใช้เงินเป็นจำนวนแน่นอน (3) ชื่อ หรือยี่ห้อและสำนักของธนาคาร (4) ชื่อ หรือยี่ห้อของผู้รับเงิน หรือคำจกแจงว่าให้ใช้เงินแก่ผู้ถือ (5) สถานที่ใช้เงิน (6) วันและสถานที่ออกเช็ค (7) ลายมือชื่อผู้สั่งจ่าย
--	--

นอกจากเช็คจะต้องมีลักษณะสำคัญตามบทวิเคราะห์ศัพท์ในมาตรา 987 แล้ว ยังต้องมีรายการต่าง ๆ ตามมาตรา 988 ด้วย คือ

(1) คำบอกชื่อว่าเป็นเช็ค เป็นรายการสำคัญที่ต้องมี เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องได้ทราบว่าเป็นตัวเงินประเภทใด เพราะเช็คตามความเข้าใจทั่วไปคือตัวแลกเงินซึ่งสั่งให้ธนาคารเป็นผู้จ่ายเงินเมื่อทวงถาม²⁸ นั่นเอง ถ้าคำบอกชื่อดังกล่าวไม่มี เอกสารนั้นย่อมไม่สมบูรณ์เป็นเช็ค (มาตรา 988 (1), 910 วรรคแรก และ 989 วรรคแรก)

(2) คำสั่งอันปราศจากเงื่อนไขให้ใช้เงินเป็นจำนวนแน่นอน นับว่าเป็นรายการสำคัญอีกรายการหนึ่ง ต้องพิจารณาเป็นเรื่อง ๆ ไป เช่น

(2.1) คำสั่ง มีลักษณะเป็นคำบังคับ นิยมใช้คำว่า “จ่าย.....” มิใช่คำร้องขอหรือขอร้องหรือเชื้อเชิญ ทางปฏิบัติไม่มีปัญหาเพราะธนาคารผู้พิมพ์เช็คได้ระบุข้อความไว้ถูกต้องแล้ว ผู้สั่งจ่ายเพียงกรอกข้อความบางรายการที่เว้นว่างไว้เท่านั้น

(2.2) อันปราศจากเงื่อนไข คำสั่งจ่ายเงินต้องไม่มีเงื่อนไขในการสั่งจ่าย เพราะเป็นเหตุการณ์ในอนาคตและไม่แน่นอน (มาตรา 144) หากผู้สั่งจ่ายระบุเงื่อนไขในการสั่งให้ธนาคารใช้เงินแล้ว เอกสารนั้นย่อมไม่สมบูรณ์เป็นเช็ค (มาตรา 988 (2), 910 วรรคแรก และ 989 วรรคแรก)

(2.3) ให้ใช้เงินหรือให้จ่ายเงิน มิใช่สิ่งของหรือสินค้าอย่างอื่น จะเป็นเงินบาท (เงิน

²⁸ อัมพร ณ ตะกั่วทุ่ง, เรื่องเดียวกัน, หน้า 275.

ไทย) หรือเงินตราสกุลใดก็ได้ หากมิได้ระบุจำนวนเงินไว้แม้มีรายการอื่นครบถ้วน เอกสารนั้น
ย่อมไม่สมบูรณ์เป็นเช็ค (มาตรา 988 (2), 910 วรรคแรก และ 989 วรรคแรก) (คู่คำ
พิพากษาฎีกาที่ 1541/2514)

(2.4) เงินที่สั่งจ่ายนั้นต้องเป็นจำนวนที่แน่นอน กล่าวคือเป็นจำนวนที่ไม่อาจเปลี่ยนแปลงได้ ซึ่งก็คือเป็นเงินจำนวนเดียวกันนั่นเอง ผู้สั่งจ่ายควรเขียนจำนวนเงินที่เป็นตัวเลขให้ชัดเจน “บาท” และควรทำเครื่องหมาย = หรือ - ไว้หน้าและให้ขีดเลขหลักแรก หากเขียนห่างคำว่า “บาท” มาก ควรทำเครื่องหมายดังกล่าวปิดไว้ด้วย เช่น =30,000บาท หรือ30,000XXส่วนด้วย 100 บาท ทั้งต้องเขียนจำนวนเงินเป็นตัวหนังสือเป็นข้อความให้ถูกต้องตรงกันด้วย หาก ตัวเลขและตัวอักษรไม่ตรงกัน ต้องถือเอาจำนวนเงินที่ลงเป็นตัวอักษร (มาตรา 12) ทางปฏิบัติ ธนาคารมักจะคืนเช็คนั้นให้ผู้ทรงนำกลับไปติดต่อกับผู้สั่งจ่ายเพื่อแก้ไขเสียให้ถูกต้อง ถ้าเช็คฉบับใดมีระบุจำนวนเงินไว้แต่ไม่แน่นอน เอกสารนั้นย่อมไม่สมบูรณ์เป็นเช็คเช่นกัน

(3) ชื่อ หรือยี่ห้อและสำนักของธนาคาร เป็นรายการสำคัญที่ต้องมี หากไม่ระบุลงไว้ ย่อมไม่สมบูรณ์เป็นเช็ค (มาตรา 988 (3), 910 วรรคแรกและ 989 วรรคแรก)

(3.1) ชื่อของธนาคารรวมทั้งสาขาของธนาคารนั้น ๆ ธนาคารเป็นนิติบุคคลที่ ได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการตาม พ.ร.บ. การธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2522 และรวมถึงธนาคารอื่น ๆ ที่มีใช้ธนาคารพาณิชย์ซึ่งก่อตั้งขึ้นโดยมี พ.ร.บ. ของแต่ละธนาคารโดยเฉพาะเช่น ธนาคารออมสิน, ธนาคารอาคารสงเคราะห์, ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.), ธนาคารแห่งประเทศไทย (ธ.ป.ท., ธนาคารกลางหรือธนาคารชาติ) รวมทั้งธนาคารสาขาของต่างประเทศที่ตั้งอยู่ในประเทศไทย ด้วย

(3.2) สำนักของธนาคาร คำว่า “สำนัก” ภาษาอังกฤษใช้คำว่า “address” ซึ่ง หมายถึงสถานที่ที่จะไปติดต่อก็ได้” ทางปฏิบัติธนาคารที่จัดพิมพ์เช็คขึ้นจะระบุสาขาและอาจมี ระบุชื่อถนน (ในกรุง) หรือระบุอำเภอ, จังหวัด (ตามต่างอำเภอหรือต่างจังหวัด)

(3.3) ชื่อ หรือยี่ห้อของผู้รับเงิน หรือคำจดแจ้งว่าให้ใช้เงินแก่ผู้ถือ เป็นรายการ

²⁹ เฉลิม ขงบุญเกิด, เช็ค กฎหมายและการปฏิบัติ, พิมพ์ครั้งที่ 11 (ธนบุรี: โรงพิมพ์ไทยเทอดธรรม, 2513), หน้า 12.

สำคัญที่ต้องมีเพื่อแสดงให้ธนาคารนั้นทราบว่าใครเป็นผู้รับเงิน ถ้าไม่ระบุชื่อหรือยี่ห้อผู้รับเงินหรือไม่ระบุผู้ถือ เช่น ชิดฆ่าคำว่า “หรือผู้ถือ” ในแบบพิมพ์เช็คนั้นออก เอกสารนั้นย่อมไม่สมบูรณ์เป็นเช็ค (มาตรา 988 (4), 910 วรรคแรกและ 989 วรรคแรก) เช่น ระบุว่า จ่ายเงินสด และชิดฆ่าคำว่า “หรือผู้ถือ” ออก ธนาคารจะปฏิเสธการจ่ายเงินเพราะเอกสารดังกล่าวไม่สมบูรณ์เป็นเช็ค (คำพิพากษาฎีกาที่ 1577/2523) ผู้ทรงต้องนำไปให้ผู้สั่งจ่ายแก้ไขให้ถูกต้อง เช่นเติมชื่อผู้ทรงลงไว้พร้อมกับชิดฆ่าคำว่า “เงินสด” นั้นออก เอกสารนั้นย่อมเป็นเช็ค และมีผลใช้บังคับได้ ทางปฏิบัตินิยมกรอกข้อความว่า “จ่าย...เงินสด (หรือสด)...และหรือผู้ถือ” เรียกได้ว่าเป็นเช็คผู้ถือ (ดูหมายเหตุท้ายคำพิพากษาฎีกาที่ 655/2498) และแม้ว่าจะระบุชื่อผู้รับเงินลงไว้ แต่มิได้ชิดฆ่าคำว่า “หรือผู้ถือ” ออก เช่น “จ่ายแดงหรือผู้ถือ” ย่อมแสดงว่าผู้สั่งจ่ายต้องการสั่งให้ธนาคารจ่ายเงินให้แก่ผู้รับเงินคนนั้นหรือใครก็ได้ที่ถือเช็คนั้น ถือว่าเป็นเช็คผู้ถือ เช่นเดียวกัน แต่ถ้าชิดฆ่าคำว่า “หรือผู้ถือ” ออก เรียกได้ว่าเป็นเช็คระบุชื่อ

(5) **สถานที่ใช้เงิน** เป็นรายการที่กำหนดไว้เพื่อให้ผู้ทรงนำเช็คไปขึ้นเงินได้สะดวก หากไม่ระบุลงไว้ในเช็ค ก็ให้ถือเอาภูมิตำเนาของธนาคารผู้จ่ายเป็นสถานที่ใช้เงิน มาตรา 988 (5), 910 วรรคสาม และ 989 วรรคแรก) ทางปฏิบัติธนาคารพิมพ์หรือประทับข้อความบอกสถานที่ที่ตั้งของธนาคารไว้อย่างชัดเจน

(6) วันและสถานที่ออกเช็ค

(6.1) **วันออกเช็ค (Date)** คือวันเดือนปีที่ลงในเช็คซึ่งอาจเป็นคนละวันกับวันที่ผู้สั่งจ่ายเขียนเช็คก็ได้ เพราะเช็คนั้นอาจถูกสั่งจ่ายล่วงหน้าได้ (ดูคำพิพากษาฎีกาที่ 327/2795, 655/2498 และ 1017/2507) วันออกเช็คเป็นรายการที่กฎหมายกำหนดให้มีเพื่อให้รู้ว่าจะมีการใช้เงินกันในวันใด เพื่อผู้ทรงจะได้ขึ้นถูกต้องไม่เกินระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด 1 เดือน หรือ 3 เดือน หรือ 6 เดือนนับแต่วันออกเช็ค (ดูมาตรา 990 หรือ 991 (2)) ทั้งเป็นประโยชน์สำหรับผู้ทรงที่จะฟ้องผู้สั่งจ่ายและผู้สตกหลังเช็คภายใน 1 ปีนับแต่วันตั้งเงินถึงกำหนด (เช็คถึงกำหนดตามวันที่ลงในเช็ค) (ดูมาตรา 1002) แต่ถ้าเช็คฉบับใดมิได้มีการลงวันที่ออกเช็คไว้ ผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมายคนใดคนหนึ่งทำการโดยสุจริตจะจดวันตามที่ถูกต้องแท้จริงลงก็ได้ (มาตรา 988 (6), 910 วรรคท้ายและ 989 วรรคแรก) (ดูคำพิพากษาฎีกาที่ 1403/2518) และไม่ถือว่าเป็นการปลอมแปลงเช็คแต่อย่างใด (ดูคำพิพากษาฎีกาที่ 1303/2514 (ประชุมใหญ่) และ 270/2520) แต่ถ้าผู้ทรงจดวันเดือนปีลงไปโดยไม่สุจริตหรือลงไปโดยไม่ตรงกับวันที่

ถูกต้องแท้จริงแล้ว จะบังคับตามวันเดือนปีที่ตกลงไว้ในนั้นไม่ได้ (คู่มือพิพากษาศาลฎีกาที่ 1424/2506) แต่หากวันที่ถูกต้องแท้จริงนั้นล่วงเลยเวลานับ 10 ปีแล้ว แม้ว่าจะลงไว้โดยสุจริต ก็ถือว่าเช็คนั้นขาดอายุความ 1 ปีตามมาตรา 1002 แล้ว (คู่มือพิพากษาศาลฎีกาที่ 104/2518)

(6.2) สถานที่ออกเช็ค กำหนดไว้เพื่อผู้ทรงจะได้ทราบว่าเป็นเช็คที่ออกในเมืองเดียวกันหรือต่างเมือง (มาตรา 990 วรรคแรก) และเป็นเช็คที่ออกมาจากต่างประเทศหรือไม่ เพื่อการทำคำคัดค้านกรณีที่เช็คนั้นขาดความเชื่อถือ (ดูมาตรา 989 วรรคท้าย) แต่หากมิได้ระบุสถานที่ออกเช็คไว้ก็ให้ถือว่าได้ออกเช็คนั้น ณ ภูมิลำเนาของผู้สั่งจ่ายเช็คนั้น (มาตรา 988 (6), 910 วรรคสี่ และ 989 วรรคแรก)

(7) ลายมือชื่อผู้สั่งจ่าย หรือลายเซ็นชื่อของผู้สั่งจ่าย เป็นรายการสำคัญที่ต้องมี ถ้าขาดรายการนี้เอกสารนั้นย่อมไม่สมบูรณ์เป็นเช็ค (มาตรา 988 (7), 910 วรรคแรก และ 989 วรรคแรก) และต้องเป็นลายมือชื่อตามมาตรา 900 วรรคแรก มิใช่ 900 วรรคท้าย ผู้สั่งจ่ายต้องลงลายมือชื่อให้เหมือนกับตัวอย่างลายมือชื่อที่ตนเองได้ให้ไว้กับธนาคาร จะใช้ชื่อจริง, ชื่อย่อ, ชื่อเล่น, ชื่อสมมุติ หรือชื่อยี่ห้อทางการค้าก็ได้ (คู่มือพิพากษาศาลฎีกาที่ 1215/2500) และจะเป็นภาษาต่างประเทศก็ได้ (เทียบคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 68/2477)

ปกติบุคคลใดจะเป็นผู้สั่งจ่ายเช็คได้ต้องมีบัญชีเงินฝากประเภทกระแสรายวันไว้กับธนาคารนั้น ๆ แต่แม้ว่าบุคคลใดจะมิได้มีเงินฝากประเภทดังกล่าวไว้กับธนาคาร แต่ได้ลงลายมือชื่อสั่งจ่ายเช็คโดยใช้แบบพิมพ์เช็คของผู้อื่น เมื่อเช็คนั้นมีรายการครบถ้วนตามมาตรา 987, 988 ย่อมเป็นเช็คโดยชอบ บุคคลนั้นต้องรับผิดชอบทั้งทางแพ่งและทางอาญาในเช็คฉบับนั้น (คู่มือพิพากษาศาลฎีกาที่ 1017/2507 (ประชุมใหญ่) และ 1853/2511)

ตัวอย่าง รายการในเช็ค (มาตรา 988)

(1) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1853/2511

ชื่อกฎหมาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 914, 921, 938, 967, 987, 988, 700

ผู้สั่งจ่ายเช็คไม่มีเงินฝากธนาคาร แต่ออกเช็คโดยใช้แบบพิมพ์เช็คของบุคคลอื่นเมื่อทำเป็นหนังสือตราสารซึ่งมีรายการครบถ้วนบริบูรณ์ตามลักษณะที่บัญญัติไว้ในมาตรา 987, 988 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ย่อมเป็นเช็คโดยชอบหากผู้ทรงนำไปขึ้นเงินจากธนาคารไม่ได้ ผู้สั่งจ่ายและผู้สละกหลังหรือผู้รับประกันด้วยอาวัลย่อมต้องร่วมกันรับผิดชอบผู้ทรง

การที่ผู้ทรงเช็คยกฟ้องผู้สั่งจ่ายเป็นคดีอาญา แล้วถอนฟ้องเสีย โดยยอมผ่อนเวลาให้ผู้สั่งจ่ายใช้เงินตามเช็คนั้น ไม่เป็นเหตุให้ผู้สตกหลังหรือรับประกันด้วยอาวัลหลุดพ้นจากความรับผิดชอบ เพราะต้องร่วมกันรับผิดชอบต่อผู้ทรง

(2) คำพิพากษาฎีกาที่ 1558/2529

ชื่อกฎหมาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 987, 988, 989.

ตามบทบัญญัติมาตรา 987 และมาตรา 988 แห่ง ป.พ.พ. บุคคลผู้ออกเช็คหรือทำตราสารดังกล่าวก็คือผู้สั่งจ่ายโดยทั่ว ๆ ไปอาจจะเห็นว่าธนาคารเป็นผู้พิมพ์แบบฟอร์มเช็คออกเป็นเล่ม ๆ ให้แก่ผู้มีบัญชีฝากเงินกับธนาคาร แต่ที่เป็นคั้งนั้นมิใช่หมายความว่าธนาคารเป็นผู้ออกเช็ค แต่ธนาคารกระทำให้ขึ้นแทนผู้สั่งจ่ายเพื่อให้ความสะดวกแก่ผู้สั่งจ่ายในการใช้ และกันความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นจึงทำเป็นแบบพิมพ์ในรูปเดียวกัน แต่โดยเนื้อแท้ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายแล้ว ผู้สั่งจ่ายเป็นผู้ออกเช็คหรือทำตราสารนั้น(อ้างคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1017/2507) โดยเหตุนี้เช็คพิพาทจะเป็นเช็คออกมาแต่ต่างประเทศหรือไม่จึงอยู่ที่ว่าผู้สั่งจ่ายเช็คได้สั่งจ่ายเช็คภายในประเทศหรือสั่งจ่ายเช็คที่ต่างประเทศเป็นสำคัญหาใช่ดูว่าธนาคารตามเช็คอยู่ ณ ที่ใด เป็นสำคัญไม่ คั้งนั้นเมื่อจำเลยที่ 1 ซึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ในประเทศไทยเป็นผู้สั่งจ่ายเช็คพิพาทในประเทศไทย แม้ธนาคารเจ้าของเช็คจะอยู่ต่างประเทศเช็คพิพาทจึงมิใช่เช็คที่ออกมาแต่ต่างประเทศ ตามมาตรา 989 วรรคสอง.

(3) คำพิพากษาฎีกาที่ 5250/2533

ชื่อกฎหมาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 899, 900 วรรคแรก, 905, 916, 989.

เช็คผู้ถือมีรายการครบถ้วนสมบูรณ์แล้ว แม้จะมีข้อความอื่นบันทึกไว้ด้านหลังเช็คและถูกขีดมาก่อนที่โจทก์ได้รับมา ข้อความดังกล่าวก็ห้ามผลกระทบต่อเช็คไม่ และถือไม่ได้ว่าโจทก์ได้เช็คมาโดยทุจริตหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง

โจทก์เป็นธนาคารได้รับเช็คจากลูกค้าเพื่อชำระหนี้ตามปกติทางการค้า หากจำเป็นต้องมีหน้าทีตรวจสอบถึงที่มาหรือฐานะของผู้สั่งจ่ายเช็คไม่ จึงถือไม่ได้ว่าโจทก์คบคิดกับลูกค้าผู้ออกจ่าย จำเลย จำเลยต้องรับผิดชอบตามเนื้อความในเช็คต่อโจทก์ซึ่งเป็นผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมาย.

<p>“บทบัญญัติบางมาตราในตัวแลกเปลี่ยนให้นำมาใช้บังคับในเรื่องเช็คเพียงเท่าที่ไม่ขัดกับสภาพของเช็ค”</p>	<p>มาตรา 989 บทบัญญัติทั้งหลายในหมวด 2 อันว่าด้วยตัวแลกเปลี่ยนดังกล่าวต่อไปนี้ ท่านให้ยกมาบังคับในเรื่องเช็คเพียงเท่าที่ไม่ขัดกับสภาพแห่งตราสารชนิดนี้ คือบทมาตรา 910, 914 ถึง 923, 925, 926, 938 ถึง 940, 945, 946, 959, 967, 971</p> <p>ถ้าเป็นเช็คที่ออกมาแต่ต่างประเทศ ท่านให้นำบทบัญญัติดังต่อไปนี้มาใช้บังคับด้วย คือบทมาตรา 924, 960 ถึง 964, 973 ถึง 977, 980</p>
--	---

วรรคแรก กล่าวถึงบทบัญญัติในเรื่องตัวแลกเปลี่ยนที่นำมาใช้บังคับกับเช็คเพียงเท่าที่ไม่ขัดกับสภาพของเช็ค ได้แก่

-มาตรา 910 ประกอบมาตรา 989 วรรคแรก และ 988 เป็นเรื่องรายการที่ต้องมีในเช็คโดยเฉพาะรายการสำคัญในมาตรา 988 (1), (3), (4) และ (7) จะขาดไม่ได้แม้แต่รายการเดียว และคำสั่งจ่ายเงินต้องไม่มีเงื่อนไข ทั้งต้องระบุให้ธนาคารจ่ายเงินจำนวนแน่นอนตามมาตรา 988 (2) ด้วย มิฉะนั้นเอกสารนั้นย่อมไม่สมบูรณ์เป็นเช็ค ตามมาตรา 910 วรรคแรก ประกอบมาตรา 989 วรรคแรก เว้นแต่กรณีจะต้องด้วยข้อยกเว้นตามมาตรา 988 (5) และ (6) ประกอบมาตรา 910 วรรคสี่และวรรคท้าย, 989 วรรคแรก

-มาตรา 914 ประกอบมาตรา 989 วรรคแรก -ความรับผิดชอบของผู้สั่งจ่ายเช็คและบรรดาผู้สลักหลังเช็คเมื่อเช็คขาดความเชื่อถือเพราะธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน

-มาตรา 915 ประกอบมาตรา 989 วรรคแรก -การลงข้อกำหนดคลังหรือจำกัดความรับผิดชอบของผู้สั่งจ่ายเช็คและผู้สลักหลังเช็ค

-มาตรา 916 ประกอบมาตรา 989 วรรคแรก -ข้อต่อผู้ที่ผู้สั่งจ่ายเช็คและคู่สัญญาอื่น ๆ จะใช้ชั้นผู้ทรงเช็คไม่ได้

-มาตรา 917, 919 และ 920 ประกอบมาตรา 989 วรรคแรก การสลักหลังโอนเช็คระบุชื่อ การที่ผู้สั่งจ่ายลงข้อกำหนดห้ามโอนลงในเช็คธรรมดา (แต่ถ้าเป็นเช็คขีดคร่อม ผู้สั่งจ่ายลงข้อกำหนด “ห้ามเปลี่ยนมือ” ตามมาตรา 995 (3) ย่อมมีผลตามมาตรา 999)

-มาตรา 918 และ 921 ประกอบมาตรา 989 วรรคแรก การส่งมอบเช็คผู้ถือและการสลักหลังเช็คผู้ถือย่อมเป็นการอาวัลผู้สั่งจ่าย

-มาตรา 922 ประกอบมาตรา 989 วรรคแรก -การสลักหลังโอนเช็คต้องไม่มีเงื่อนไขและต้องสลักหลังโอนเงินทั้งจำนวน

-มาตรา 923 ประกอบมาตรา 989 วรรคแรก -การลงข้อกำหนดห้ามโอนเช็คโดยผู้สลักหลัง

-มาตรา 925, 926 ประกอบมาตรา 989 วรรคแรก -การสลักหลังเช็คให้ตัวแทนและการสลักหลังเช็คเพื่อจำหน่าย

-มาตรา 938-940 ประกอบมาตรา 989 วรรคแรก -การแสดงเจตนาเข้ารับอาวัลคู่สัญญาในเช็ค

-มาตรา 945 ประกอบมาตรา 989 วรรคแรก -การใช้เงินตามเช็ค ธนาคารจะเรียกให้ผู้ทรงลงลายมือชื่อรับเงินในเช็คก็ได้

-มาตรา 946 ประกอบมาตรา 989 วรรคแรก -ผู้จ่ายเงินตามเช็คจะบังคับให้ผู้ทรงเช็ครับเงินบางส่วนไม่ได้

-มาตรา 959, 967 ประกอบมาตรา 989 วรรคแรก -การไต่เบี่ยผู้สั่งจ่าย ผู้สลักหลัง และคู่สัญญาอื่น ๆ ที่ต้องรับผิดชอบเช็ค

-มาตรา 971 ประกอบมาตรา 989 วรรคแรก -สิทธิไต่เบี่ยของผู้ทรงเช็คเมื่อตนเองเป็นผู้ได้รับสลักหลังกลับคืน

วรรคท้าย กรณีถ้าเป็นเช็คที่ออกมาจากต่างประเทศและระบุให้ใช้เงินในประเทศไทย ต้องนำบทบัญญัติในเรื่องตัวแลกเปลี่ยนดังต่อไปนี้มาใช้บังคับด้วย คือ

-มาตรา 924 ประกอบมาตรา 989 วรรคท้าย -การสลักหลังเช็คฯ ภายหลังจากที่สิ้นเวลาคัดค้านการไม่ใช้เงินแล้ว

-มาตรา 960-964 ประกอบมาตรา 989 วรรคท้าย -การทำคำคัดค้านและการบอกกล่าวการไม่ใช้เงินตามเช็คฯ

-มาตรา 973 ประกอบมาตรา 989 วรรคแรก -ผลของการที่ผู้ทรงเช็คฯ ไม่ทำคำคัดค้านการไม่ใช้เงินภายในกำหนดเวลา

-มาตรา 974 ประกอบมาตรา 989 วรรคแรก -การขยายเวลาทำคำคัดค้านการไม่ใช้เงินตามเช็คฯ

-มาตรา 975-977 ประกอบมาตรา 989 วรรคแรก -การออกเช็คฯ เป็นสำรับ มีวิธีการและหลักการเช่นเดียวกับตัวแลกเงิน

-มาตรา 980 ประกอบมาตรา 989 วรรคแรก -ผลของการใช้เงินตามเช็คฯ เป็นสำรับข้อสังเกต

(1) บทบัญญัติในเรื่องตัวแลกเงินดังกล่าวในมาตรา 989 วรรคแรก ได้ถูกนำไปใช้กับเช็คเป็นส่วนใหญ่ จะสังเกตได้จากคดีความแพ่งที่ศาลฎีกาได้มีคำพิพากษาไว้ เพราะประชาชนส่วนใหญ่นิยมใช้เช็คมากกว่าตัวแลกเงิน คดีความในเรื่องตัวแลกเงินจึงมีน้อยมาก

(2) บทบัญญัติในเรื่องตัวแลกเงินที่สำคัญแต่ไม่นำไปใช้กับเช็ค เพราะขัดกับสภาพของเช็ค เช่น เช็คผิวนึกเพราะธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน คู่สัญญาในเช็คต้องรับผิดชอบผู้ทรงเช็คตามเช็คนั้นพร้อมด้วยดอกเบี้ยร้อยละ เจ็ดเศษหนึ่งส่วนสอง ต่อปีตามหลักทั่วไป (มาตรา 224) (ดูคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2586/2517, 192/2518)

-มาตรา 927-937 ไม่ใช้กับเช็ค เพราะเช็คนั้นปกติไม่จำเป็นต้องยื่นให้รับรอง แต่ถ้าธนาคารรับรองมีบทบังคับไว้แล้วโดยเฉพาะในมาตรา 993

ฯลฯ

ตัวอย่าง การนำบทบัญญัติในตัวแลกเงินมาใช้บังคับกับเช็ค (มาตรา 989 วรรคแรก)

(1) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2586/2517

ชื่อกฎหมาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 224, 968, 989

ดอกเบี้ยสำหรับจำนวนเงินที่ต้องรับผิดชอบตามเช็คนั้น คิดในอัตราร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปี หากคิดเพียงอัตราร้อยละห้าต่อปีตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 968 ไม่ เพราะมาตรา 989 มิได้บัญญัติให้นำมาตรา 968 มาบังคับในเรื่องเช็คด้วย

(2) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 610/2520

ชื่อกฎหมาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 914, 959, 987, 989 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 55, 172

ตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 914 และ 959 ผู้ส่งจ่ายเช็คจะต้องรับผิดชอบเงินแก่ผู้ทรงก็ต่อเมื่อได้มีการนำเช็คนั้น ไปยื่นแก่ธนาคารเพื่อให้ใช้เงินแล้วธนาคาร

ปฏิเสธการจ่ายเงินเสียก่อน เมื่อข้อเท็จจริงตามคำบรรยายฟ้องของโจทก์ฟังได้ว่า โจทก์มิได้นำเช็คพิพาทไปยื่นต่อธนาคารเพื่อให้ใช้เงิน และธนาคารก็ยังมีได้ปฏิเสธการจ่ายเงิน โจทก์จึงจะนำคดีมาฟ้องจำเลยผู้สั่งจ่ายให้รับผิดชำระเงินตามเช็คนั้นก็โดยมิได้

(3) คำพิพากษาฎีกาที่ 169/2528

ชื่อกฎหมาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 914, 959, 987, 989 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 55, 172

ตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 914 และ 959 ผู้สั่งจ่ายเช็คจะต้องรับผิดชอบแก่ผู้ทรงก็ต่อเมื่อได้มีการนำเช็คนั้นไปยื่นแก่ธนาคารเพื่อให้ใช้เงินแล้ว ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินเสียก่อน เมื่อข้อเท็จจริงตามคำบรรยายฟ้องของโจทก์ฟังได้ว่า โจทก์มิได้นำเช็คพิพาทไปยื่นต่อธนาคารเพื่อให้ใช้เงิน และธนาคารก็ยังมีได้ปฏิเสธการจ่ายเงิน โจทก์จึงจะนำคดีมาฟ้องจำเลยผู้สั่งจ่ายให้รับผิดชำระเงินตามเช็คนั้นก็โดยมิได้

(4) คำพิพากษาฎีกาที่ 6339-6340/2539

ชื่อกฎหมาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 920, 989, 1003

เช็คพิพาทเป็นเช็คระบุชื่อมอบโอนให้กันได้ด้วยสลักหลังและส่งมอบ โจทก์สลักหลังเช็คพิพาทแล้วส่งมอบให้ธนาคารก.เพื่อขายลดเช็ค มอบโอนไปซึ่งบรรดาสิทธิอันเกิดแต่เช็คนั้นธนาคารก. จึงเป็นผู้ทรงเช็คโดยชอบ และเมื่อนำเช็คไปเรียกเก็บเงินจึงมิใช่การเรียกเก็บเงินในฐานะที่โจทก์ยังเป็นผู้ทรงเช็คอยู่ครั้นเมื่อธนาคารตามเช็คปฏิเสธการจ่ายเงิน โจทก์ได้ชำระเงินตามเช็คให้ธนาคารก.และรับเช็คพิพาทคืนมา โจทก์จึงอยู่ในฐานะผู้สลักหลังหาใช่ผู้ทรงเช็ค ขณะนั้นไม่จึงต้องฟ้องไล่เบี้ยเอาแก่จำเลยซึ่งเป็นผู้สั่งจ่ายภายในเวลา 6 เดือนนับแต่วันที่โจทก์เข้าถือเอาเช็คพิพาทและใช้เงิน

(5) คำพิพากษาฎีกาที่ 1007/2542

ชื่อกฎหมาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 921, 940, 967, 989, 990.

โจทก์เป็นผู้ทรงเช็คพิพาทโดยสุจริต แม้เช็คพิพาทเป็นเช็คให้ใช้เงินเมืองเดียวกันกับที่ออกเช็ค และโจทก์มิได้ ยื่นแก่ธนาคารให้ใช้เงินภายใน 1 เดือน นับแต่วันออกเช็คก็ตาม แต่จำเลยที่ 2 สลักหลังเช็คพิพาทซึ่งจำเลยที่ 1 เป็นผู้สั่งจ่ายแก่ผู้ถือ ซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 921 ประกอบด้วยมาตรา 989 ให้ถือว่า การสลักหลังนั้นเป็นเพียง ประกัน (อาวัล) สำหรับผู้สั่งจ่าย หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งเป็นการ รับประกันเพื่อการ ใช้เงินตามเช็คนั้น จำเลยที่ 2 จึง

ต้องผูกพันตนเป็นอย่างเดียวกันและรับผิดชอบร่วมกันกับจำเลยที่ 1 โจทก์ซึ่งเป็นผู้ทรงตาม
มาตรา 940 และ 967 ประกอบด้วยมาตรา 989 ในฐานะผู้รับประกันการใช้จ่ายเงิน (อ่าวล) สำหรับผู้
ส่งจ่าย จำเลยที่ 2 มิได้อยู่ในฐานะผู้สละหลังทั้งปวงอัน จะพึงต้องรับผิดชอบตามมาตรา 990 ซึ่งเป็น
บทบัญญัติเกี่ยวกับ เรื่องเงื่อนไขแห่งการใช้สิทธิไต่เบี่ยงของผู้ทรงเช็คต่อผู้สละหลัง โอนเช็คชนิด
ระบุชื่อผู้รับเงินเท่านั้น บทบัญญัติมาตรา 990 ดังกล่าวหาได้รวมถึงผู้สละหลังเช็คในฐานะเป็นผู้
รับประกัน การใช้จ่ายเงิน (ผู้รับอ่าวล) สำหรับผู้ส่งจ่ายตามเช็คซึ่งสั่ง ให้ใช้เงินแก่ผู้ถือนั้นด้วยไม่
ซึ่งเป็นกรณีต่างกัน จึงไม่อาจ นำมาปรับแก้กรณีนี้ได้

(6) คำพิพากษากฎีกาที่ 3509/2542

ข้อกฎหมาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 899, 910, 921, 940. ประมวลกฎหมายวิธี
พิจารณาความแพ่ง มาตรา 249.

จำเลยให้การว่า จำเลยผู้เงินบ. โดยออกเช็คไว้ ต่อมาบ. ขอร่วมลงทุนทำการค้าโดยถือเอาเงินที่
จำเลยเป็นเงินร่วมลงทุน และตกลงยกเลิกการกู้ยืม มูลหนี้ตามเช็คจึงระงับไป จำเลยอุทธรณ์และ
ฎีกาว่า จำเลยออกเช็ค โดยมีข้อตกลงในขณะ ออกเช็ค ไม่นำเช็คไปเรียกเก็บเงินและนำเข้า
บัญชี จึงเป็นข้อ ที่มีได้ยกขึ้นว่ากันมาแล้วโดยชอบในศาลล่าง

เช็คเป็นตราสารเปลี่ยนมือที่ต้องการความเชื่อถือในระหว่าง ผู้ส่งจ่ายและผู้ทรงทั้งหลาย
ว่า เมื่อนำเช็ค ไปเรียกเก็บเงิน แล้วจะมีการจ่ายเงินตามเช็ค ข้อกำหนดเงื่อนไขใด ๆ อันเป็น การ
ห้ามหรือจำกัดการจ่ายเงินจะพึงมีได้จึงต้องเป็นไปตาม บทบัญญัติของกฎหมายการที่จำเลยขีด
เส้นสีดำไว้ในช่องวันที่ การกระทำดังกล่าวไม่มีบทบัญญัติของกฎหมายให้อำนาจไว้ว่า กระทำ
ได้ ข้อความดังกล่าวจึงหาเป็นผลอย่างหนึ่งอย่างใด แก่เช็คนั้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและ
พาณิชย์ มาตรา 899 จึงถือว่าจำเลยออกเช็ค โดยมีได้ลงวันออกเช็คไว้ เมื่อโจทก์ ได้รับเช็คและ
นำเข้าบัญชี โจทก์หรือเจ้าหน้าที่ธนาคารจึง ลงวันที่ในเช็คได้ตามมาตรา 910 วรรคท้าย ประกอบ
มาตรา 898

โจทก์ลงลายมือชื่อสละหลังเช็คผู้ถือ ต้องถือว่าเป็น การประกันหรืออ่าวลผู้ส่งจ่ายตาม
มาตรา 921 ประกอบมาตรา 989 เป็นการอ่าวลตามผลของกฎหมายมิใช่การอ่าวลตาม
มาตรา 939 จึง ไม่ต้องมีการเขียนข้อความระบุว่า ใช้ได้เป็นอ่าวล โจทก์ต้อง รับผิดชอบ บ. ตาม
มาตรา 940 วรรคหนึ่ง และต้องชำระหนี้ไปตามความรับผิดชอบที่มีต่อ บ. ตามตัวเงิน การ
ชำระหนี้นี้ โจทก์ไม่ต้องแจ้งให้จำเลยทราบและจะถือว่าเป็นการชำระหนี้ โดยขึ้นใจลูกหนี้ไม่ได้

(7) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7191/2544

ชื่อกฎหมาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 918, 989, 1601

เช็คพิพาทเป็นเช็คผู้ถือ ย่อมโอนไปเพียงด้วยการส่งมอบให้แก่กันตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 918 ประกอบมาตรา 989 เมื่อ ศ. นำเช็คพิพาทมาขายลดให้แก่โจทก์ โจทก์จึงเป็นผู้ทรงเช็คพิพาท เมื่อ โจทก์เป็นผู้ทรงเช็คพิพาท โดยชอบด้วยกฎหมาย จำเลยในฐานะทายาทของ พ. จึงต้องร่วมรับผิดชอบชำระเงินตามเช็คแก่โจทก์ แต่ต้องไม่เกินกว่าทรัพย์มรดกที่ตกทอดแก่ตน

(8) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8149/2544

ชื่อกฎหมาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 910, 989

จำเลยที่ 1 กู้ยืมเงินจาก โจทก์และสั่งจ่ายเช็คพิพาทซึ่งจำเลยที่ 2 ลงลายมือชื่อสลักหลังให้ โจทก์ยึดถือไว้ เมื่อจำเลยที่ 1 ผิดนัดผิดสัญญาไม่ชำระดอกเบี้ยและโจทก์กำหนดเวลาให้จำเลยที่ 1 ชำระหนี้แล้ว จำเลยที่ 1 ไม่ชำระ โจทก์ก็มีสิทธิ โดยชอบด้วยกฎหมายจะจดแจ้งลงวันเดือนปี ในเช็คพิพาทตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 910 วรรคท้าย ประกอบด้วย มาตรา 989 วรรคหนึ่ง เมื่อธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินจำเลยที่ 1 ผู้สั่งจ่ายและจำเลยที่ 2 ผู้สลักหลังเช็คพิพาทต้องร่วมกันรับผิดชอบต่อโจทก์ผู้ทรง

(9) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 803/2545

ชื่อกฎหมาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 904, 914, 932, 989 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 172 วรรคสอง พระราชบัญญัติการเล่นแชร์ฯ มาตรา 5 พระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน

คดีที่โจทก์ฟ้องขอให้บังคับจำเลยใช้เงินตามเช็คพิพาทพร้อมดอกเบี้ยนั้น แม้โจทก์จะมีได้บรรยายว่าโจทก์ได้รับเช็คพิพาทมาด้วยมูลหนี้ใด ก็เป็นเพียงรายละเอียดที่จะพียงนำสืบในชั้นพิจารณาต่อไป ไม่เป็นเหตุให้คำฟ้องของโจทก์เคลือบคลุม ฟ้องโจทก์จึงชอบด้วยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 172 วรรคสอง

จำเลยซึ่งเป็นผู้ประมูลแชร์ไปได้แล้วมีหน้าที่ผูกพันตามข้อตกลงต้องส่งเงินคืนโดยสั่งจ่ายเช็คพิพาทให้แก่ผู้ที่ยังประมูลไม่ได้ หรือสั่งจ่ายเช็คพิพาทมอบแก่ ป.หัวหน้าวงแชร์เพื่อมอบแก่ผู้ที่ยังประมูลไม่ได้ ซึ่งถือว่าเช็คพิพาทนั้นมีมูลหนี้ต่อกันแล้วเมื่อโจทก์ได้เช็คพิพาทซึ่งเป็นเช็คผู้

ถือไว้ในครอบครองไม่ว่าจะเป็น โดย ป. ส่งมอบให้เพื่อชำระค่าเช่า หรือ โจทก์รับมาจากจำเลย โดยตรงก็ตาม โจทก์ก็เป็นผู้ทรงเช็คพิพาทตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 904 การที่ต่อมา นายวงเช่าหนี้และเช่าวงนี้ล้ม โจทก์ยอมหมดโอกาสที่จะประมูลเช่าได้ ต่อไป โจทก์จึงชอบที่จะเรียกให้จำเลยชำระหนี้ค่าเช่าที่ต้องส่งคืนให้แก่โจทก์ได้ทันทีเมื่อวงเช่าล้ม ดังนั้น ตั้งแต่วันที่เช่าวงนี้ล้ม โจทก์ชอบที่จะลงวันที่ส่งจ่ายในเช็คพิพาทและนำไปเรียกเก็บเงินจากธนาคารได้ เพราะโจทก์เป็นผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมายและวันส่งจ่ายที่ลงในเช็คพิพาทถือว่าเป็นวันที่ถูกต้องแท้จริง เมื่อเช็คพิพาทเรียกเก็บเงินไม่ได้ จำเลยผู้ส่งจ่ายจึงต้องรับผิดชอบชำระเงินตามเช็คพิพาทแก่โจทก์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 914 ประกอบ มาตรา 989

การเล่นแชร์เป็นสัญญาประเภทหนึ่งอันเกิดจากการตกลงกันระหว่างสมาชิกผู้เล่นซึ่งมีผลผูกพันและบังคับได้ตามกฎหมาย การชำระหนี้ค่าเช่าจึงหาใช่มีมูลหนี้ที่ขัดต่อกฎหมายไม่ ส่วนการกู้ยืมเงินที่เป็นการถือ โกงประชาชนนั้นมีการรับเงินและผู้กู้ยืมเงินตกลงว่าจะจ่ายผลตอบแทนแก่ผู้ให้กู้ยืมเงิน โดยไม่มีการประมูลจ่ายผลตอบแทนดังเช่นการเล่นแชร์ ทั้งการกู้ยืมเงินที่เป็นการถือ โกงประชาชนก็เป็นกรณีที่กำหนดดอกเบี้ยหรือผลประโยชน์ตอบแทนไว้แน่นอน ซึ่งอาจมีอัตราสูงกว่าอัตราดอกเบี้ยสูงสุดของสถาบันการเงินตามกฎหมายว่าด้วยดอกเบี้ยในการกู้ยืมเงินของสถาบันการเงินจะพึงจ่ายได้ เมื่อการเล่นแชร์วงนี้เป็น การประมูลผลประโยชน์ที่จะให้แก่สมาชิกผู้วงแชร์ด้วยกันที่มีจำนวนมากหรือน้อยตามความต้องการของผู้ประมูลจึงไม่อยู่ในข่ายเป็นความผิดตามพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการถือ โกงประชาชนฯ ทั้งในทางนำสืบของจำเลยก็รับว่าเมื่อจำเลยประมูลเช่าได้ก็จะส่งจ่ายเช็คมอบให้แก่ ป. นายวงเช่าซึ่งมิใช่นิติบุคคลการเล่นแชร์วงนี้จึงหาขัดต่อพระราชบัญญัติการเล่นแชร์ฯ ไม่

(10) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4383/2545

ข้อกฎหมาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 904, 1002, 921 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 55

เช็คพิพาทระบุชื่อ โจทก์เป็นผู้รับเงิน แต่ไม่ได้ขีดฆ่าคำว่าผู้ถือจึงเป็นเช็คที่สั่งให้ใช้เงินแก่ผู้ถือด้วย หากมีการสลักหลังเช็คที่สั่งให้ใช้เงินแก่ผู้ถือ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 921 ประกอบด้วยมาตรา 989 จึงบัญญัติว่าเป็นเพียงประกัน (อาวัล) สำหรับผู้ส่งจ่าย หาได้ถือเป็นผู้สลักหลังไม่ ดังนั้น การที่โจทก์สลักหลังเช็คพิพาท ไม่น่าจะเป็นการกระทำ

เพื่อเรียกเก็บเงินผ่านบัญชีของผู้อื่นซึ่งเป็นตัวแทนของโจทก์ หรือ โอนเช็คพิพาทไป เมื่อเช็คพิพาทถูกธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน โจทก์ได้เช็คพิพาทกลับมาครอบครอง โจทก์ย่อมมีฐานะเป็นผู้ทรงเช็คพิพาท ตามมาตรา 904 ไม่อยู่ในฐานะผู้สลักหลัง โจทก์จึงมีอำนาจฟ้องจำเลยผู้สั่งจ่ายภายในอายุความ 1 ปีนับแต่วันที่เช็คพิพาทถึงกำหนดตามมาตรา 1002 ไม่ใช่กรณีที่จะบังคับตามมาตรา 1003 ซึ่งมีอายุความ 6 เดือน นับแต่วันที่ผู้สลักหลังถือเอาตัวเงินและใช้เงิน

ผู้ทรงเช็คที่จะมีอำนาจฟ้องผู้สั่งจ่ายให้ใช้เงินตามเช็ค มิได้จำกัดเฉพาะผู้ทรงเช็คขณะที่ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินเท่านั้น ผู้ที่รับโอนเช็คมาโดยสุจริตหลังจากธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินก็เป็นผู้ทรงเช็คที่มีอำนาจฟ้องผู้สั่งจ่ายให้ใช้เงินตามเช็คได้ ดังนั้น โจทก์จะเป็นผู้ทรงเช็คพิพาทขณะที่ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินหรือไม่ แต่เมื่อโจทก์เป็นผู้ทรงเช็คพิพาทขณะยื่นฟ้อง โจทก์ย่อมมีอำนาจฟ้อง

“ผู้ทรงมีหน้าที่ต้องยื่นเช็คแก่ธนาคารเพื่อให้ออกเช็คภายในกำหนด 1 เดือน หรือ 3 เดือน นับแต่วันออกเช็ค (แล้วแต่ว่าเป็นเช็คเมืองเดียวกันหรือต่างเมือง)”

มาตรา 990 ผู้ทรงเช็คต้องยื่นเช็คแก่ธนาคารเพื่อให้ออกเช็คภายในเดือนหนึ่งนับแต่วันออกเช็คนั้น ถ้าเป็นเช็คให้ใช้เงินที่อื่น ต้องยื่นภายในสามเดือน ถ้ามิฉะนั้นท่านว่าผู้ทรงสิทธิที่จะไล่เบี้ยเอาแก่ผู้สลักหลังทั้งปวง ทั้งเสียสิทธิอันมีต่อผู้สั่งจ่ายด้วยเพียงเท่าที่จะเกิดความเสียหายอย่างหนึ่งอย่างใดแก่ผู้สั่งจ่ายเพราะการที่ละเลยเสียไม่ยื่นเช็คนั้น

อนึ่ง ผู้ทรงเช็คซึ่งผู้สั่งจ่ายหลุดพ้นจากความรับผิดชอบไปแล้วนั้น ท่านให้รับช่วงสิทธิของผู้สั่งจ่ายคนนั้นอันมีต่อธนาคาร

มาตรา 990 วรรคแรก วันถึงกำหนดใช้เงินตามเช็คก็คือวันที่ลงในเช็คนั้น เมื่อถึงวันนั้นผู้ทรงเช็คจะมีสิทธิทวงถามให้ธนาคารที่มีชื่อในเช็คนั้นจ่ายเงิน หรืออาจนำไปให้ธนาคารอื่นเรียกเก็บเงินให้แทน (เทียบมาตรา 925, 989 วรรคแรกและ 1000) ดังนั้นผู้ทรงเช็คจึงไม่จำเป็นต้องไปยื่นด้วยตนเองได้ ถ้าได้ยื่นเช็คแก่ธนาคารเพื่อให้ออกเช็คแล้ว ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงิน ผู้

สั่งจ่าย ผู้สตั๊กหลังและคู่สัญญาอื่น ๆ ต้องรับผิดชอบผู้ทรงเช็คนั้น (มาตรา 900, 914, 959, 989 วรรคแรก) แต่ในกรณีที่เช็คนั้นถึงกำหนดวันใช้เงิน ผู้ทรงยังคงครอบครองเช็คนั้นอยู่ต่อไป กฎหมายไม่ต้องการให้ผู้สัญญาที่ต้องรับผิดชอบตามเช็คนั้นผูกพันรับผิดชอบนานเกินไปอันอาจเกิดความเสียหายแก่เขาได้ มาตรา 990 วรรคแรกจึงวางหลักให้ผู้ทรงยื่นเช็คแก่ธนาคารภายในระยะเวลาจำกัดดังนี้

-ถ้าเป็นเช็คให้ใช้เงินในเมืองเดียวกันกับที่ออกเช็ค ผู้ทรงต้องยื่นเช็คนั้นให้ธนาคารใช้เงินภายใน 1 เดือนนับแต่วันที่ออกเช็ค (วันที่ลงในเช็ค) นั้น

-ถ้าเป็นเช็คให้ใช้เงินที่อื่น ผู้ทรงต้องยื่นเช็คนั้นให้ธนาคารใช้เงินภายใน 3 เดือนนับแต่วันที่ออกเช็ค (วันที่ลงในเช็ค) นั้น

ถ้าผู้ทรงละเลยเสียไม่ยื่นเช็คให้ธนาคารใช้เงินภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ย่อมเป็นผลเสียแก่ผู้ทรงดังนี้ คือ

1. ผู้ทรงสิ้นสิทธิไต่เบี่ยผู้สตั๊กหลังทั้งปวง และ
2. ผู้ทรงสิ้นสิทธิไต่เบี่ยผู้สั่งจ่ายเพียงเท่าที่จะเกิดความเสียหายแก่ผู้สั่งจ่าย

และวรรคท้าย ในกรณีที่ผู้สั่งจ่ายหลุดพ้นจากความรับผิดชอบเพราะความเสียหายดังกล่าว ให้ผู้ทรงเข้ารับช่วงสิทธิของผู้สั่งจ่ายไปไต่เบี่ยเอาที่ธนาคารนั้นได้

คำว่า “เมือง” ตรงกับภาษาอังกฤษคือ “Town” ในที่นี้หมายถึง “จังหวัด” ทางฝ่ายปกครองในส่วนภูมิภาค หรือ “กรุงเทพฯ” ทางฝ่ายปกครองในส่วนกลางนั่นเอง คำว่า “เมืองเดียวกัน” จึงหมายถึงจังหวัดเดียวกัน ดังนั้น คำว่า “เช็คให้ใช้เงินในเมืองเดียวกันกับที่ออกเช็ค” จึงหมายถึงเช็คที่ออกและให้ใช้เงินในจังหวัดเดียวกันกับที่ออกเช็คนั้นเอง (โดยไม่คำนึงถึงภูมิตำเนาเดิมของผู้ทรงเช็คและหรือผู้สั่งจ่ายเช็ค) เช่น แดงออกเช็คในกรุงเทพฯ สั่งให้ธนาคารชวานทองในกรุงเทพฯ จ่ายเงิน 10,000 บาทให้นำเงิน ลงวันที่ 28 ธ.ค. 25 ดังนี้ นำเงินต้องยื่นเช็คนั้นให้ธนาคารชวานทองใช้เงินอย่างช้าภายในวันที่ 28 ม.ค. 26

คำว่า “เช็คให้ใช้เงินที่อื่น” หมายถึงเช็คที่มีได้ออกและให้ใช้เงินในเมืองเดียวกันหรือจังหวัดเดียวกัน ซึ่งก็คือเช็คที่ออกและให้ใช้เงินต่างจังหวัดหรือคนละจังหวัดนั่นเอง เช่น แดงออกเช็คในกรุงเทพฯ สั่งให้ธนาคารแม่กลองซึ่งอยู่ใน จ. ราชบุรีจ่ายเงิน 10,000 บาทให้นำเงิน เช็คนั้นลงวันที่ 30 ก.ย. 25 ดังนี้ นำเงินต้องนำเช็คนั้นยื่นให้ธนาคารแม่กลองใช้เงินอย่างช้าภายในวันที่ 30 ธ.ค. 25

ความเสียหายของผู้ส่งจ่ายนั้น หมายถึง กรณีที่ผู้ส่งจ่ายสูญเสียดอกเบี้ยเงินฝากที่ตนมีอยู่ในบัญชีเงินฝากกระแสรายวันในธนาคารแห่งนั้นจากการที่ผู้ทรงไม่นำเช็คที่ตนส่งจ่ายไปยื่นให้ธนาคารจ่ายเงินภายในกำหนดดังกล่าว เช่น ธนาคารล้มละลาย เป็นต้น ถ้าผู้ส่งจ่ายไม่ได้รับความเสียหายดังกล่าวแล้ว ผู้ทรงก็ยังมีสิทธิเรียกเงินตามเช็คต่อผู้ส่งจ่ายได้ (ดูคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1865/2492 และ 1162/2515) ดังนั้นในกรณีที่ผู้ส่งจ่ายเสียหายบางส่วน ผู้ทรงย่อมมีสิทธิเรียกเงินตามเช็คเฉพาะส่วนที่ผู้ส่งจ่ายไม่เสียหายได้

ตัวอย่าง

แดงออกเช็คในกรุงเทพฯ สั่งให้ธนาคารทะเลทอง ใน จ. สงขลา จ่ายเงิน 30,000 บาทให้แก่เจ้าหนี้ เจ้าหนี้ลงวันที่ 30 ก.ย. 25 เจ้าหนี้มีหน้าที่ต้องยื่นเช็คนั้นให้ธนาคารทะเลทองหรือธนาคารอื่นที่ตนมีบัญชีเงินฝากไว้และเรียกเก็บเงินแทนภายในระยะเวลาไม่เกิน 3 เดือนนับแต่วันออกเช็ค คือไม่เกินวันที่ 30 ธ.ค. 25 แต่เจ้าหนี้ละเลยไม่ยื่นเช็คภายในกำหนดดังกล่าว สมมุติว่าวันที่ 3 ม.ค. 26 ธนาคารทะเลทองถูกฟ้องล้มละลายและศาลได้สั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดและสั่งให้ล้มละลาย ขณะนั้นแดงมีเงินอยู่ในบัญชีเหลือพอจ่าย ดังนี้ ถือว่าแดงเสียหายทั้งหมดเพราะการที่ธนาคารนั้นล้มละลายเงินในธนาคารนั้นทั้งหมดต้องถูกเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ยึดเอาไปเฉลี่ยให้แก่เจ้าหนี้อื่น ๆ ของธนาคารนั้น แแดงจึงหลุดพ้นจากความรับผิดชอบแล้ว (มาตรา 990 วรรคแรก) แต่เจ้าหนี้ชอบที่จะเข้ารับช่วงสิทธิของแดงเพื่อขอรับชำระหนี้ในส่วนเฉลี่ยทรัพย์ที่แดงพึงจะได้รับจากธนาคารในฐานะเป็นเจ้าหนี้คนหนึ่งของธนาคารนั้น (มาตรา 990 วรรคท้าย)

แต่ถ้าขณะธนาคารทะเลทองล้มละลายนั้น แแดงมีเงินเหลืออยู่ในบัญชีเพียง 10,000 บาท ดังนี้ ถือว่าแดงเสียหายเพียง 10,000 บาท เจ้าหนี้ชอบที่จะไล่เบี้ยแดงได้ไม่เกิน 20,000 บาท ที่เหลือก็เข้ารับช่วงสิทธิของแดงเองจากธนาคาร

หรือถ้าขณะหรือก่อนธนาคารนั้นล้มละลาย แแดงไม่มีเงินอยู่ในบัญชีเลยหรือปิดบัญชีไปแล้ว ดังนี้ ถือว่าแดงไม่ได้รับความเสียหายเลย เจ้าหนี้ยังชอบที่จะไล่เบี้ยแดงได้เต็ม 30,000 บาท

ข้อสังเกต

- (1) วันออกเช็คก็คือวันที่ที่ลงในเช็ค (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 415/2502)
- (3) ปกติเป็นการยากที่ธนาคารจะล้มละลาย ดังนั้นความเสียหายของผู้ส่งจ่ายจึงไม่มี

ทางเกิดขึ้นโดยง่าย อนึ่งการที่ผู้ตั้งจ่ายถอนเงินออกจากบัญชีเพราะสั่งจ่ายเช็คหลายฉบับหลายจำนวน จนเงินในบัญชีไม่พอจ่าย ไม่ถือว่าผู้ตั้งจ่ายเสียหาย

(3) กำหนดเวลาให้ยื่นเช็คตามมาตรา 990 นี้เป็นเพียงเงื่อนไขแห่งสิทธิไล่เบี้ยของผู้ทรงเช็คที่มีต่อผู้สลักหลัง และผู้ตั้งจ่าย ไม่ใช่เรื่องอายุความฟ้องผู้ตั้งจ่ายหรือผู้สลักหลังตามมาตรา 1002 ซึ่งผู้ทรงต้องฟ้องทางแพ่งภายใน 1 ปีนับแต่วันที่ตั้งในเช็คนั้น และผลของการที่ผู้ทรงละเลยเสียไม่ยื่นเช็คในกำหนด ก็ไม่ทำให้ผู้ตั้งจ่าย (ผู้ออกเช็ค) พ้นผิดทางอาญาตาม พ.ร.บ. เช็คฯ (ดูคำพิพากษาฎีกาที่ 59/2507 และ 1079/2508)

(4) กรณีตามมาตรา 990 นี้เป็นเรื่องที่มีผลระหว่างผู้ตั้งจ่ายผู้สลักหลังและผู้ทรงเท่านั้น ไม่เกี่ยวข้องกับธนาคารแต่อย่างใด อย่าไปปนกับอำนาจหน้าที่ของธนาคารในการใช้เงินตามเช็คในมาตรา 991 (2) เช่นเดียวกันกับอายุความที่ผู้ทรงฟ้องผู้ตั้งจ่ายและผู้สลักหลังตามมาตรา 1002 นั้น ก็ไม่เกี่ยวข้องกับธนาคารเช่นกัน

(5) บุคคลผู้หลุดพ้นจากความรับผิดโดยสิ้นเชิง คือผู้สลักหลัง จึงไม่รวมไปถึงผู้รับอาวัล เพราะได้สลักหลังเช็คผู้ถือ ตามมาตรา 918, 921 ประกอบมาตรา 989 วรรคแรก (ดูคำพิพากษาฎีกาที่ 393/2518) สำหรับผู้รับอาวัลเช็คตามแบบที่กำหนดในมาตรา 938, 939 ประกอบมาตรา 989 วรรคแรกนั้นย่อมไม่หลุดพ้นจากความรับผิดเช่นกัน แม้ว่าจะเข้ารับอาวัลผู้สลักหลัง ปกติต้องรับผิดเช่นเดียวกันกับผู้สลักหลัง (มาตรา 940 วรรคแรก) เมื่อผู้สลักหลังหลุดพ้น ตนเองน่าจะหลุดพ้นด้วย แต่การที่ผู้ทรงละเลยไม่ยื่นเช็คภายในกำหนดเวลาดังกล่าวนั้นมิใช่เป็นเรื่องผิดแบบระเบียบในเรื่องตัวเงิน (เช็ค) แต่อย่างใด ดังนั้น ผู้รับอาวัลผู้สลักหลังยังคงต้องผูกพันรับผิดต่อผู้ทรงอยู่เหมือนเดิม (มาตรา 940 วรรคสอง)

สำหรับผู้ตั้งจ่ายนั้นจะหลุดพ้นจากความรับผิดโดยสิ้นเชิงต่อเมื่อคนเสียหายทั้งหมด

ตัวอย่าง การนำเช็คมามอบให้แก่ธนาคารเพื่อให้ใช้เงิน (มาตรา 990)

(1) คำพิพากษาฎีกาที่ 1865/2492

ชื่อกฎหมาย ป.พ.พ. มาตรา 990, 1005

ความเสียหายอันเกิดจากผู้ทรงเช็ค ไม่นำเช็คไปขึ้นเงินต่อธนาคารภายในกำหนดนั้น หมายถึงความเสียหาย ซึ่งผู้ตั้งจ่ายศูนย์เสียเงิน เช่น ธนาคารล้มละลาย เป็นต้น

ในกรณีที่ผู้ทรงเช็คไม่นำเช็คไปเบิกเงินต่อธนาคารภายในกำหนดนั้น ผู้ทรงเช็คยังคงมีสิทธิฟ้องเรียกเงินตามเช็คต่อผู้สั่งจ่าย.

(2) คำพิพากษาฎีกาที่ 1162/2515

ชื่อกฎหมาย ป.พ.พ. มาตรา 900, 904, 920, 990 ป.วิ.พ. มาตรา ตาราง 2, 86, 87

จำเลยเขียนเช็คพิพาทสั่งจ่ายเงินให้ในนามของโจทก์หรือผู้ถือ ต่อมาโจทก์สลักหลังเช็คพิพาทแล้วมอบให้ ป. เป็นผู้รับเงิน แต่ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินป.จึงคืนเช็คพิพาทให้โจทก์ ดังนี้ แม้โจทก์จะโอนสิทธิรับเงินให้ ป. ไปแล้วก็ตาม แต่เช็คพิพาทมีคำจดแจ้งว่าหรือให้ใช้เงินแก่ผู้ถือ เมื่อเช็คพิพาทกลับคืนมาอยู่กับโจทก์อีก โจทก์จึงเป็นผู้ทรงเช็คพิพาทโดยฐานเป็นผู้ถือ จำเลยลงลายมือชื่อในเช็ค จึงต้องรับผิดชอบตามเนื้อความในเช็คพิพาท

ความเสียหายอันเกิดจากผู้ทรงไม่นำเช็คไปขึ้นเงินต่อ ธนาคารภายในกำหนดตาม มาตรา 990 นั้น หมายถึงผู้สั่งจ่ายเสียเงินที่มีอยู่ในธนาคาร เพราะการที่ผู้ทรงเช็คไม่นำเช็คไปขึ้นเงินภายในกำหนดเช่นธนาคารล้มละลาย เป็นต้น ถ้าหากผู้สั่งจ่ายไม่เสียหายดังกล่าวนี้แล้ว ผู้ทรงเช็คก็เรียกเงินตามเช็คต่อผู้สั่งจ่ายได้(วินิจฉัยตามฎีกาที่ 1865/2492)

การชำระค่าอ้างเอกสารนั้น กฎหมายเพียงแต่กำหนดให้มีหน้าที่ชำระตั้งแต่เมื่อส่งเอกสารเป็นต้นไป มิใช่ว่าหากไม่ชำระค่าอ้างเอกสารทันทีแล้วจะรับฟังเอกสารนั้น ๆ ไม่ได้ ผู้ร้องขอมมีโอกาสเสียได้เสมอก่อนที่จะศาลจะพิพากษา

(3) คำพิพากษาฎีกาที่ 2460/2526

ชื่อกฎหมาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 921, 940, 967, 989, 990, 1007

จำเลยที่ 2 สลักหลังเช็คซึ่งจำเลยที่ 1 เป็นผู้สั่งจ่ายแก่ผู้ถือ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 921 ให้ถือว่าการสลักหลังนั้นเป็นเพียงประกัน (อาวัล) สำหรับผู้สั่งจ่าย จำเลยที่ 2 จึงต้องผูกพันตนเป็นอย่างเดียวกันและรับผิดชอบร่วมกันกับจำเลยที่ 1 ต่อ โจทก์ซึ่งเป็นผู้ทรงตามมาตรา 940, 967, 989

กำหนดเวลาที่ต้องยื่นเช็คแก่ธนาคารเพื่อให้ใช้เงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 990 เป็นเรื่องเงื่อนไขแห่งสิทธิไต่เบี่ยของผู้ทรงเช็คต่อผู้สลักหลังโอนเช็คเท่านั้น มิได้รวมถึงผู้สลักหลังเช็คในฐานะผู้รับประกันการใช้เงิน (ผู้รับอาวัล) สำหรับผู้สั่งจ่ายตามเช็คนั้นด้วย

จำเลยที่ 2 ซึ่งเป็นผู้สลักหลังเช็ครู้เห็นยินยอมด้วยกับการที่จำเลยที่ 1 ผู้สั่งจ่ายแก้วันที่สั่งจ่าย

ในเช็คอันเป็นการแก้ไขเปลี่ยนแปลงในข้อสำคัญ ลำดับที่ 2 จึงต้องรับผิดชอบร่วมกับลำดับที่ 1 ในการแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อสำคัญในเช็คนั้น ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1007.

(4) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3702/2528

ข้อกฎหมาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 940, 990

การสลักหลังในฐานะผู้รับอาวัลเป็นกรณีที่กฎหมายบัญญัติความรับผิดชอบไว้เป็นกรณีพิเศษ ตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 940 มิใช่เป็นการสลักหลังโดยทั่วๆ ไป ย่อมมีผลผูกพันที่จะต้องรับผิดชอบเช่นเดียวกับผู้สั่งจ่ายซึ่งตนเข้ารับประกันจึงไม่อาจอ้างระยะเวลาตาม มาตรา 990 มาเป็นเหตุปฏิเสธความรับผิดชอบได้

(5) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3242/2530

ข้อกฎหมาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 700, 900, 990.

จำเลยสั่งจ่ายเช็คพิพาทให้โจทก์แม่จำเลยสั่งจ่ายเพื่อเป็นประกันหนี้เงินกู้ของ พ. ที่มีต่อโจทก์ แต่เมื่อ พ. ยังไม่ได้ชำระหนี้ต่อโจทก์ หนี้ตามเช็คพิพาทจึงยังคงมีอยู่จำเลยซึ่งเป็นผู้สั่งจ่ายย่อมจะต้องรับผิดชอบตามเนื้อความในเช็คนั้น ทั้งจะนำบทบัญญัติในเรื่องการผ่อนเวลาของเจ้าหนี้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะคำประกันมาใช้บังคับเพื่อให้จำเลยพ้นจากความรับผิดชอบได้หรือไม่

ความเสียหายอันเกิดจากผู้ทรงเช็คไม่นำเช็คไปขึ้นเงินต่อธนาคาร ภายในกำหนดตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 990 นั้นหมายถึงผู้สั่งจ่ายเสียเงินที่มีอยู่ในธนาคาร เพราะการที่ผู้ทรงเช็คไม่นำเช็คไปขึ้นเงินภายในกำหนด เช่นธนาคารล้มละลาย เป็นต้น ดังนั้น แม้จะฟังได้ว่าสิ่งที่โจทก์นำเช็คพิพาทไปขึ้นต่อธนาคารเพื่อให้ใช้เงินล่าช้า จน พ. หลบหนีไปแล้วจึงดำเนินการ ทำให้จำเลยเสียหาย ไม่สามารถใช้สิทธิไล่เบี้ยจาก พ. ได้ กรณีก็ไม่ต้องด้วยบทกฎหมายดังกล่าวจำเลยจึงไม่พ้นความรับผิดชอบตามเช็คพิพาท.

(6) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3597/2534

ข้อกฎหมาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 990.

เช็คให้ใช้เงินเมื่อถึงเดิวกันกับที่ออกเช็ค แต่โจทก์ซึ่งเป็นผู้ทรงยื่นเช็คต่อธนาคารเพื่อให้ใช้เงินเกินกำหนด 1 เดือน นับแต่วันออกเช็ค ตามมาตรา 990 แห่ง ป.พ.พ. ดังนี้ โจทก์สิ้นสิทธิไล่เบี้ยเอาแก่จำเลยที่ 2 ผู้สลักหลัง.

(7) คำพิพากษาฎีกาที่ 1007/2542

ชื่อกฎหมาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 921, 940, 967, 989, 990

โจทก์เป็นผู้ทรงเช็คพิพาทโดยสุจริต แม้เช็คพิพาทเป็นเช็คให้ใช้เงินเมืองเดียวกันกับที่ออกเช็ค และโจทก์มิได้ยื่นแก่ธนาคารให้ใช้เงินภายใน 1 เดือน นับแต่วันออกเช็คก็ตาม แต่จำเลยที่ 2 สลักหลังเช็คพิพาทซึ่งจำเลยที่ 1 เป็นผู้ส่งจ่ายแก่ผู้ถือ ซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 921 ประกอบด้วยมาตรา 989 ให้ถือว่าการสลักหลังนั้นเป็นเพียง ประกัน (อ่าววัล) สำหรับผู้ส่งจ่าย หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งเป็นการ รับประกันเพื่อการใช้เงินตามเช็คนั้น จำเลยที่ 2 จึงต้องผูกพันตนเป็นอย่างเดียวกันและรับผิดชอบร่วมกันกับจำเลยที่ 1 ต่อโจทก์ซึ่งเป็นผู้ทรงตาม มาตรา 940 และ 967 ประกอบด้วยมาตรา 989 ในฐานะผู้รับประกันการใช้เงิน (อ่าววัล) สำหรับผู้ส่งจ่าย จำเลยที่ 2 มิได้อยู่ในฐานะผู้สลักหลังทั้งปวงอัน จะพึงต้องรับผิดชอบตามมาตรา 990 ซึ่งเป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับ เรื่องเงื่อนไขแห่งการใช้สิทธิไล่เบี้ยของผู้ทรงเช็คต่อผู้สลักหลัง โอนเช็คชนิดระบุชื่อผู้รับเงินเท่านั้น บทบัญญัติมาตรา 990 ดังกล่าวหาได้รวมถึงผู้สลักหลังเช็คในฐานะเป็นผู้รับประกัน การใช้เงิน (ผู้รับอ่าววัล) สำหรับผู้ส่งจ่ายตามเช็คซึ่งสั่ง ให้ใช้เงินแก่ผู้ถือนั้นด้วยไม่ ซึ่งเป็นกรณีต่างกัน จึงไม่อาจ นำมาปรับแก้กรณีนี้ได้

(8) คำพิพากษาฎีกาที่ 6798/2544

ชื่อกฎหมาย ป.พ.พ. มาตรา 150, 900, 990 ป.วิ.พ. มาตรา 84, 97, 225 วรรคสอง, 249 วรรคสอง พ.ร.บ.การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.2522 มาตรา 32

แม้บริษัทจำเลยที่ 1 จดทะเบียนโดยปรากฏข้อความในรายการเอกสารทะเบียนว่า ป. ผู้ตายเป็นกรรมการของจำเลยที่ 1 ป. กับกรรมการอื่นอีก 2 คน ลงลายมือชื่อร่วมกัน ประทับตราของบริษัท จำเลยที่ 1 ลงชื่อผูกพันจำเลยที่ 1 ได้ แต่จำเลยที่ 1 เปิดบัญชีกระแสรายวันกับธนาคารตามเช็ค โดยให้ตัวอย่างลายมือชื่อผู้ส่งจ่ายเฉพาะกรรมการอื่น 4 คน โดยไม่ปรากฏตัวอย่างลายมือชื่อของ ป. ด้วย ป. จึงไม่มีอำนาจลงลายมือชื่อส่งจ่ายเช็คแทนจำเลยที่ 1 การที่ ป. ร่วมลงลายมือชื่อส่งจ่ายเช็คพิพาทโดยไม่มีอำนาจส่งจ่ายแทนจำเลยที่ 1 และมีได้ระบุว่ากระทำการแทนจำเลยที่ 1 แล้วนำเช็คพิพาทไปแลกกับเช็คซึ่ง ป. ส่งจ่ายให้แก่โจทก์เพื่อชำระหนี้ส่วนตัว ป. จึงต้องร่วมรับผิดชอบตามเช็คพิพาท เป็นการส่วนตัว ตาม ป.พ.พ. มาตรา 900

ป.วิ.พ. มาตรา 97 บัญญัติว่า คู่ความฝ่ายหนึ่งจะอ้างคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งเป็นพยานของตนหรือจะอ้างตนเอง เป็นพยานก็ได้ การที่โจทก์อ้างจำเลยที่ 2 เบิกความเป็นพยาน โจทก์ จึงไม่เป็นการใช้สิทธิโดยไม่สุจริต

การที่โจทก์ละเลยไม่ยื่นเช็คพิพาทให้ธนาคารใช้เงินภายในกำหนดเวลา 1 เดือน หรือ 3 เดือน นับแต่วันออกเช็คตาม ป.พ.พ. มาตรา 990 วรรคหนึ่ง คงมีผลเพียงทำให้โจทก์สิ้นสิทธิไต่เบี่ยแก่ผู้สละหลัง และเสียสิทธิอันมีต่อผู้สั่งจ่ายเพียงเท่าที่จะเกิดความเสียหายอย่างหนึ่งอย่างใดแก่ผู้สั่งจ่ายเพราะการละเลยไม่ยื่นเช็คนั้น

ความเสียหายเพราะการละเลยไม่ยื่นเช็คพิพาทในการกำหนดตามมาตรา 990 วรรคหนึ่ง เป็นหน้าที่ผู้สั่งจ่ายจะต้องพิสูจน์เพื่อให้พ้นความรับผิด

ปัญหาตามฎีกาของจำเลยที่ 4 ที่ว่า โจทก์ให้ ป. ยืมเงิน 4,500,000 บาท ไปใช้ในการหาเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการสนับสนุนให้มีการกระทำผิดตาม พ.ร.บ.การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2522 มาตรา 32 แก้ไขเพิ่มเติม โดย พ.ร.บ.การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2535 มาตรา 15 ที่บัญญัติว่า ผู้สมัครแต่ละคนจะใช้จ่ายเกี่ยวกับการเลือกตั้งทั้งหมดเกิน 1,000,000 บาท ไม่ได้ การกู้ยืมเงินตามเช็คพิพาทจึงตกเป็นโมฆะ เป็นปัญหาอันเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ของประชาชน แม้จำเลยที่ 4 จะมีได้ให้การต่อสู้คดีไว้ จำเลยที่ 4 ก็มีสิทธิยกขึ้นอ้างในชั้นอุทธรณ์และชั้นฎีกาได้ตาม ป.

วิ.พ. มาตรา 225 วรรคสอง และมาตรา 249 วรรคสอง

โจทก์ให้ ป. ยืมเงิน 4,500,000 บาท ตั้งแต่เดือนมีนาคม 2539 เป็นการยืมเงินก่อนประกาศ พ.ร.ฎ. ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประมาณ 6 เดือน และเช็คตามเอกสารหมายเลข จ.5 ซึ่ง ป. ชำระหนี้ให้แก่โจทก์ ก็มีกำหนดสั่งจ่ายในวันที่ 17 เมษายน 2539 ก่อนประกาศ พ.ร.ฎ. ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรถึง 5 เดือนเศษ จึงฟังไม่ได้ว่าโจทก์ให้ ป. ยืมเงินเพื่อสนับสนุนให้มีการกระทำความผิดตาม พ.ร.บ.การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2522 มาตรา 32 ที่แก้ไขแล้ว การออกเช็คพิพาทแตกต่างกับเช็คตามเอกสารหมายเลข จ.5 จึงไม่ตกเป็นโมฆะ

ตัวอย่าง กรณีที่ผู้ทรงเช็กไม่ต้องนำเช็กมอบให้แก่ธนาคารเพื่อใช้เงิน (มาตรา 990)

(1) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2847/2522

ชื่อกฎหมาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 959, 989 พระราชบัญญัติล้มละลาย ฯ มาตรา 94

การที่เจ้าหนี้ผู้ทรงเช็ก(โจทก์) เป็นแต่เพียงนำเช็กที่จำเลยลูกหนี้เป็นผู้ส่งจ่ายไปเข้าบัญชีของตนที่ธนาคาร ก. ก่อนเช็กถึงกำหนด 1 วัน ซึ่งเจ้าหนี้ผู้ทรงเช็กมีสิทธิที่จะทำเช่นนั้นได้ ทั้งนี้ เพื่อให้ธนาคารดังกล่าวเรียกเก็บเงินจากธนาคารเจ้าของเช็กเมื่อเช็กถึงกำหนดชำระตามวิธีการของธนาคารนั่นเอง เมื่อธนาคาร ก. ด่วนเรียกเก็บเงินไปยังธนาคารเจ้าของเช็ก และธนาคารเจ้าของเช็กปฏิเสธการจ่ายเงินอ้างว่าเงินในบัญชีจำเลยลูกหนี้ไม่พอจ่ายในวันเดียวกันนั้นเองนั้น เป็นเรื่องการปฏิบัติงานในระหว่างธนาคารกับธนาคาร จะถือว่าผู้ทรงเช็กใช้สิทธิไล่เบี้ยลูกหนี้ผู้ส่งจ่ายก่อนเช็กถึงกำหนดหาได้ไม่ เมื่อธนาคารได้ปฏิเสธการจ่ายเงินตามเช็ก ลูกหนี้ผู้ส่งจ่ายจึงต้องรับผิดชอบชำระตามเช็กนั้น ทั้งเจ้าหนี้ผู้ทรงเช็กได้ทวงถามให้ลูกหนี้ผู้ส่งจ่ายชำระเงินตามเช็กหลายครั้งแล้วลูกหนี้ผู้ส่งจ่ายก็อ้างว่าไม่มีเงินชำระ ดังนี้เจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์จึงมีสิทธิขอรับชำระหนี้ตามเช็ครายนี้ได้

(2) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1003/2524 ประชุมใหญ่

ชื่อกฎหมาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 914, 989, 990, 992, 1599, 1600, 1754 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 55

กรณีที่ผู้ส่งจ่ายเช็กตาย ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 992 ได้บัญญัติถึงหน้าที่และอำนาจของธนาคารซึ่งจะใช้เงินตามเช็กอันเบิกแก่ตนนั้นว่าเป็นอันสิ้นสุดลงเมื่อรู้ว่าผู้ส่งจ่ายตาย เมื่อ ส. ผู้ส่งจ่ายตายโจทก์ในฐานะผู้ทรงซึ่งทราบอำนาจหน้าที่ของธนาคารตามข้อกฎหมายดังกล่าว จึงไม่จำเป็นต้องนำเช็กพิพาทไปขอรับเงินจากธนาคารเสียก่อนกรณีไม่อยู่ในบังคับของมาตรา 990 เมื่อ ส. ตายบรรดาทรัพย์สินทุกชนิดของผู้ตายตลอดทั้งสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบต่างๆ ย่อมตกให้แก่ทายาทตามมาตรา 1599, 1600 จำเลยในฐานะผู้จัดการมรดกของ ส. ได้รับการบอกกล่าวให้ชำระหนี้เงินตามเช็กที่ ส. เป็นผู้ส่งจ่ายให้แก่โจทก์แล้วเพิกเฉยถือได้ว่าสิทธิของโจทก์ในมูลหนี้เงินดังกล่าวได้มีข้อโต้แย้งเกิดขึ้นแล้วตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 55 โจทก์จึงมีอำนาจฟ้องจำเลยได้

(3) คำพิพากษาฎีกาที่ 755/2526

ข้อกฎหมาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 900, 959, 989 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 94(ข)

ในกรณีฟ้องเรียกเงินตามเช็ค แม้ธนาคารจะได้เรียกเก็บเงินตามเช็คก่อนวันที่ลงในเช็ค หากบัญชีของผู้สั่งจ่ายได้ปิดไปก่อนที่ธนาคารเรียกเก็บเงินแล้ว ก็เป็นอันว่าเช็คนั้น ไม่มีผลเป็นการชำระหนี้ได้ไม่จำเป็นต้องนำเช็คไปยื่นเพื่อให้ธนาคารเรียกเก็บเงินซ้ำอีกในกรณีเช่นนี้ผู้ทรงเช็คยอมนำเช็คมาฟ้องร้องผู้สั่งจ่ายเช็คให้รับผิดชอบในทางแพ่งได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 959 และ 989

จำเลยต่อสู้คดีว่าเช็คตามฟ้อง 400,000 บาท มีมูลหนี้จากการกู้เงินเพียง 100,000 บาท เป็นการโต้เถียงเกี่ยวกับมูลหนี้ตามเช็คระหว่างจำเลยซึ่งเป็นผู้ออกเช็คกับโจทก์ซึ่งเป็นผู้ทรง ชอบที่จะให้จำเลยนำสืบตามข้อต่อสู้ได้ (อ้างคำพิพากษาฎีกาที่ 2589/2522)

จำเลยสั่งจ่ายเช็คพิพาทจำนวนเงิน 400,000 บาท โดยมีมูลหนี้เพียง 100,000 บาท จำเลยย่อมต้องรับผิดชอบต่อโจทก์เพียงจำนวนเงินตามมูลหนี้เท่านั้น

(4) คำพิพากษาฎีกาที่ 4027/2527

ข้อกฎหมาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 914, 990, 992

กรณีที่ผู้สั่งจ่ายเช็คตาย อำนาจและหน้าที่ของธนาคารซึ่งใช้เงินตามเช็คสิ้นสุดลงเมื่อธนาคารทราบว่าผู้สั่งจ่ายตาย ผู้ทรงเช็คจึงไม่ต้องนำเช็คไปขอรับเงินจากธนาคารอีก กรณีเช่นนี้ไม่อยู่ในบังคับว่าผู้ทรงเช็คจะต้องนำเช็คเรียกเก็บเงินจากธนาคารเสียก่อนดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 990 แม้จะถือว่าการนำเช็คไปยื่นต่อธนาคารก่อนกำหนดวันสั่งจ่ายเงินเป็นการมิชอบ ก็หาทำให้ผู้สละหลังพ้นความรับผิดชอบ

(5) คำพิพากษาฎีกาที่ 1494/2529

ข้อกฎหมาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 959, 989

ปรากฏว่าบัญชีเงินฝากของจำเลยทั้งสองที่ธนาคารตามเช็คถูกปิดแล้วตั้งแต่ก่อนเช็คตามฟ้องถึงกำหนด แสดงว่าธนาคารตามเช็คได้งดเว้นการใช้หนี้ตามเช็คของจำเลยทั้งสองแล้ว ตาม ป.พ.พ. มาตรา 959 ข) (2) ประกอบมาตรา 989 โจทก์จึงมีสิทธิไต่เบียดเอาจากจำเลยทั้งสองซึ่งเป็นผู้สั่งจ่ายได้โดยไม่ต้องนำเช็คไปยื่นเพื่อให้ธนาคารใช้เงินเสียก่อน

“หน้าที่ของธนาคารต้องใช้จ่ายเงินตามเช็คตามคำสั่งของผู้เคยกค้า (ผู้สั่งจ่าย) เว้นแต่กรณีจะต้องด้วยข้อยกเว้น อันเป็นผลให้ธนาคารใช้ดุลพินิจในการปฏิเสธการจ่ายเงินตามเช็คได้”	มาตรา 991 ธนาคารจำต้องใช้จ่ายเงินตามเช็คซึ่งผู้เคยกค้ากับธนาคารได้ออกเบิกเงินแก่ตน เว้นแต่ในกรณีดังกล่าวต่อไปนี้คือ (1) ไม่มีเงินในบัญชีของผู้เคยกคานั้นเป็นเจ้าหนี้ (2) เช็คนั้นยื่นเพื่อให้ใช้เงินเมื่อพ้นเวลาหกเดือนนับแต่วันออกเช็ค หรือ (3) ได้มีคำบอกกล่าวว่าจะเช็คนั้นหายหรือถูกลักไป
---	---

บุคคลที่นำเงินไปฝากกับธนาคารโดยขอเปิดบัญชีเงินฝากประเภทกระแสรายวัน ภาษากฎหมายเรียกบุคคลนั้นว่า “ผู้เคยกค้า” หรือ “ลูกค้า” (Customer) ของธนาคารซึ่งก็คือผู้สั่งจ่ายนั่นเอง ธนาคารกับลูกค้า (ผู้สั่งจ่าย) จึงมีนิติสัมพันธ์ต่อกันในสัญญาฝากทรัพย์ดังกล่าว ซึ่งการฝากเงินประเภทนี้จำต้องใช้เช็คสั่งจ่าย (ถอนเงิน) ดังนั้น ธนาคารที่รับฝากเงินจึงมีหน้าที่ต้องจ่ายเงินตามเช็คซึ่งผู้เคยกค้า (ลูกค้า) หรือผู้สั่งจ่ายฯ สั่งให้ธนาคารนั้นจ่ายเงินตามจำนวนที่ระบุในเช็คนั้นให้แก่ผู้ทรงซึ่งอาจเป็นลูกค้าธนาคารนั้นหรือใครก็ได้ เมื่อนำเช็คมาทวงถาม (มาตรา 987) ถ้าธนาคารนั้นไม่ปฏิบัติตามคำสั่งของผู้สั่งจ่าย กล่าวคือ ธนาคารนั้นปฏิเสธการจ่ายเงินโดยปราศจากมูลอันจะอ้างกฎหมายได้แล้ว ย่อมทำให้ผู้สั่งจ่ายได้รับความเสียหายในด้านชื่อเสียงและความเชื่อถือ (Credit) ผู้สั่งจ่ายมีสิทธิฟ้องธนาคารฐานละเมิดหรือฐานผิดสัญญาก็ได้

ตัวอย่าง

คำพิพากษาฎีกาที่ 1222/2518 ส. และ ม. ฝากเงินของห้างหุ้นส่วนจำกัด (โจทก์) แก่ธนาคารในชื่อของ ส. และ ม. ตั้งแต่ก่อนจดทะเบียน เมื่อจดทะเบียนแล้ว ธนาคารเอาเงินในบัญชีดังกล่าวใช้หนี้ส่วนตัวของ ส. โดยโจทก์ไม่ยินยอมและธนาคารก็ทราบแล้วว่าเป็นเงินของโจทก์ เป็นเหตุให้ธนาคารไม่จ่ายเงินตามเช็คของโจทก์ ทำให้โจทก์เสียชื่อเสียง ดังนี้ ย่อมเป็นละเมิด ธนาคารต้องจ่ายเงินนั้นคืนพร้อมกับดอกเบี้ยและใช้ค่าเสียหายแก่โจทก์ด้วย

อย่างไรก็ตามมีข้อยกเว้น โดยกฎหมายที่ให้ธนาคารมีสิทธิที่จะปฏิเสธการจ่ายเงินตามเช็คของลูกค้าธนาคารนั้นก็ได้ หากกรณีต้องด้วยข้อเท็จจริงอย่างใดอย่างหนึ่งใน 3 อย่างตามที่

มาตรฐานบัญชีไว้ และธนาคารย่อมไม่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายอย่างใดอันเกิดกับผู้สั่งจ่าย (ลูกค้าหรือผู้เคยก้า) เพราะการที่ธนาคารได้ปฏิเสธการจ่ายเงินนั้น เช่น

(1) ไม่มีเงินในบัญชีของผู้เคยก้านนั้นเป็นเจ้าหนี้พอจะจ่ายตามเช็คนั้น หมายความว่าผู้เคยก้ามีบัญชีเงินฝากประเภทนี้ไว้กับธนาคาร ย่อมอยู่ในฐานะเป็นเจ้าหนี้ธนาคาร ตลอดระยะเวลาที่มีเงินอยู่ในบัญชานั้น ในกรณีที่มีข้อสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีไว้ในสัญญาฝากเงินประเภทกระแสรายวันคั่น และผู้เคยก้าได้เบิกเงินเกินบัญชีไปแล้ว ผู้เคยก้าย่อมอยู่ในฐานะเป็นลูกหนี้ธนาคาร

กรณีที่เงินในบัญชีของผู้สั่งจ่ายไม่พอจ่ายตามเช็คดังกล่าว เช่น ผู้สั่งจ่ายสั่งจ่ายเช็ค จำนวนเงิน 40,000 บาท แต่ในบัญชีของผู้สั่งจ่ายมีเงินเหลือเพียง 10,000 บาท ธนาคารย่อมมีสิทธิที่จะบอกปิดไม่จ่ายเงินตามเช็คนั้นด้วยการคืนเช็คพร้อมใบคืนเช็ค โดยระบุเหตุผลว่า “เงินในบัญชีไม่พอจ่าย” (Not sufficient fund) หรือเหตุผลอื่นก็ได้เพื่อรักษาหน้าผู้สั่งจ่าย เช่น “โปรดติดต่อผู้สั่งจ่าย” (Refer to drawer) หรือ “โปรดส่งเช็คมาเบิกอีกครั้ง” หรือ “เกินขีดตกลง” แต่ปัจจุบันในทางปฏิบัติ ธนาคารคืนเช็คโดยระบุเหตุผลว่า “เงินไม่พอจ่าย” เพื่อตัดความยุ่งยากของเจ้าหน้าที่ธนาคารที่เกี่ยวข้องจะต้องไปให้การเป็นพยานในศาลในคดีเช็คเป็นการเสียเวลา

ธนาคารอาจจ่ายเงินไปเพียงเท่าที่เหลืออยู่ในบัญชีคือจำนวน 10,000 บาทก็ได้ ตามมาตรา 946 ประกอบ 989 วรรคแรก แสดงว่าธนาคารมีสิทธิจ่ายเงินบางส่วนได้ แต่ผู้ทรงก็มีสิทธิที่จะปฏิเสธได้

หรือธนาคารจะจ่ายเงินไปทั้งหมดตามจำนวนที่ระบุไว้ในเช็คนั้นก็ได้ หากมีข้อตกลงเบิกเงินเกินบัญชีไว้ในคำขอเปิดบัญชีกระแสรายวันอันมีลักษณะเป็นสัญญาบัญชีเดินสะพัด หรือแม้ไม่มีข้อตกลงในสัญญากันไว้ ธนาคารอาจใช้ดุลพินิจจ่ายเงินไป เพื่อรักษาชื่อเสียงหรือเครดิตของผู้สั่งจ่ายก็ได้ และธนาคารย่อมมีสิทธิหักเงินจากบัญชีของผู้สั่งจ่ายได้และเรียกร่องเอาเงินที่จ่ายเกินไปนั้นคืนได้ (คู่มือพิพากษาฎีกาที่ 332/2522 และ 1587/2523) แต่ทางปฏิบัติแล้วธนาคารจะปฏิเสธการจ่าย

(2) เช็คนั้นยื่นเพื่อให้ใช้เงินเมื่อพ้นเวลา 6 เดือนนับแต่วันออกเช็ค ผู้ทรงเช็คมีหน้าที่ต้องยื่นเช็คให้ธนาคารจ่ายเงินภายในกำหนดมาตรา 990 วรรคแรก มิฉะนั้นจะสิ้นสิทธิไล่เบี้ยผู้สลักหลังทั้งปวง นอกจากนั้น ผู้ทรงควรยื่นเช็คให้ธนาคารจ่ายเงินภายใน 6 เดือนนับแต่วัน

ออกเช็ค (วันที่ลงในเช็ค) ด้วย หากยื่นเช็คเกินกว่านั้น ธนาคารมีสิทธิที่จะปฏิเสธการจ่ายเงิน เพราะล่วงเลยมานานเกินกว่าครึ่งปี อาจมีการชำระหนี้กันตามมูลหนี้เดิมระหว่างคู่สัญญาไปแล้วก็ได้ แสดงว่ากฎหมายไม่ต้องการให้ผู้ทรงเก็บเช็คไว้นานเกินไป ทางปฏิบัติ ธนาคารจะไม่จ่ายเงินให้และจะคืนเช็คให้ผู้ทรงพร้อมกับอ้างเหตุผลว่า “เช็คพ้นกำหนดจ่ายเงิน” (Cheque out of date) บางธนาคารจะสอบถามผู้สั่งจ่ายก่อน อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี ธนาคารจะใช้ดุลพินิจจ่ายไปก็ได้ หากพิจารณาแล้วว่าสมควร, ไม่มีข้อสงสัย, ได้จ่ายไปโดยสุจริต, ตามทางค้าปกติและไม่ประมาทเลินเล่อแล้ว ธนาคารมีสิทธิหักบัญชีผู้สั่งจ่ายได้ เพราะเช็คที่ล่วงเลยกว่า 6 เดือนนับแต่วันออกเช็ค ยังคงเป็นเช็คที่สมบูรณ์และไม่ทำให้ผู้สั่งจ่ายหลุดพ้นจากความรับผิดชอบ

ตัวอย่างคำพิพากษาฎีกา

คำพิพากษาฎีกาที่ 640/2496

ชื่อกฎหมาย ป.พ.พ. มาตรา 991.

จำเลยเปิดบัญชีเดินสะพัดกับธนาคาร โจทก์ ต่อมาจำเลยยืมเงินธนาคาร โจทก์ 1 แสนบาท ธนาคารจึงออกเช็คจำนวนเงิน 1 แสนบาทให้จำเลย จำเลยเอาเช็คเข้าบัญชีจำเลยแล้วจำเลยออกเช็คของธนาคาร โจทก์จ่ายเงิน 1 แสนบาทแก่ธนาคาร โจทก์แต่ละวันล่วงหน้า 1 เดือน เช่นนี้ แม้ธนาคาร โจทก์จะเพิกถอนเช็คที่จำเลยออกให้ ดังกล่าวเข้าบัญชีเดินสะพัดของจำเลยด้านจ่ายเมื่อเกิน 6 เดือนแล้วก็ตาม ก็เป็นเรื่องเช็คของธนาคาร โจทก์ซึ่งจำเลย เป็นผู้สั่งจ่ายให้ธนาคาร โจทก์ เมื่อไม่มีเงินในธนาคารตามเช็คนี้แล้ว การเอาเช็คเข้าบัญชีเข้าหรือเร็วก็ไม่มีผลแก่ จำเลยอย่างไร

(3) ได้มีคำบอกกล่าวว่าจะคืนหนี้หรือถูกฉ้อโกงไป ผู้บอกกล่าวว่าจะคืนหนี้หายไป น่าจะหมายถึงผู้ทรงเช็คนั้น ซึ่งอยู่ในฐานะเป็นเจ้าของเช็คหรืออาจเป็นผู้สลักหลังเช็คนั้นก็ได้ (ดู มาตรา 1010 ประกอบ) แต่ไม่น่าจะหมายรวมไปถึงผู้สั่งจ่าย เพราะผู้สั่งจ่ายมีสิทธิบอกห้ามการใช้เงินได้ตามมาตรา 992 (1) การบอกกล่าวจะบอกกล่าวด้วยวาจาโดยตรง อาจบอกกล่าวด้วยตัวเองหรือทางโทรศัพท์ หรือบอกกล่าวเป็นลายลักษณ์อักษร ได้ยิ่งดี โดยบอกรายละเอียดเกี่ยวกับตัวผู้สั่งจ่าย เลขที่เช็ค วันที่ออกเช็ค ฯลฯ ธนาคารจะสอบถามถึงสิทธิในเช็คนั้นของผู้บอกกล่าวด้วย ทางปฏิบัติธนาคารจะไม่จ่ายเพราะถ้าธนาคารจ่ายเงินให้กับผู้ทรงเช็คโดยชอบ

ด้วยกฎหมาย ธนาคารมีสิทธิหักเงินจากบัญชีของผู้ส่งจ่ายได้ และถือว่าจ่ายเงินไปโดยถูกระเบียบ (มาตรา 1009) แต่ถ้าธนาคารจ่ายเงินไปโดยไม่สุจริตหรือประมาทเลินเล่อ แสดงว่าจ่ายเงินไปโดยไม่ถูกระเบียบ (มาตรา 1009) ธนาคารไม่มีสิทธิหักบัญชีของผู้ส่งจ่าย และหากจ่ายเงินเกินไปก็จะเรียกให้ผู้ส่งจ่ายใช้เงินคืนไม่ได้

ข้อสังเกต

จะเห็นได้ว่าข้อยกเว้นตามมาตรา 991 ที่ธนาคารได้สิทธิที่จะปฏิเสธการจ่ายเงินดังกล่าวมิใช่บทบังคับเด็ดขาดเป็นข้อห้ามธนาคารจ่ายเงิน เป็นแต่เพียงให้สิทธิธนาคารที่จะไม่จ่ายเงินตามเช็คนั้นได้ ดังนั้นธนาคารอาจใช้ดุลยพินิจจ่ายเงินไปโดยไม่คำนึงถึงข้อยกเว้นดังกล่าวก็ได้ หากธนาคารได้จ่ายเงินไปตามทางค้าปกติ โดยสุจริต ไม่ประมาทเลินเล่อ และจ่ายให้แก่ผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมายแล้ว ถือว่าธนาคารจ่ายเงินไปโดยถูกระเบียบ ย่อมมีสิทธิหักเงินจากบัญชีของผู้ส่งจ่ายได้ (มาตรา 1009)

กรณีที่ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินตามเช็คที่ต้องด้วยข้อยกเว้นข้อใดข้อหนึ่งดังกล่าว ผู้ส่งจ่ายไม่มีสิทธิฟ้องธนาคารฐานละเมิดที่ทำให้เสียหายต่อชื่อเสียงหรือเครดิตหรือผิดสัญญาแต่อย่างใด และผู้ทรงก็ไม่มีสิทธิฟ้องธนาคาร เพราะผู้ทรงไม่มีนิติสัมพันธ์กับธนาคาร ดังเช่นผู้ส่งจ่าย และที่สำคัญคือธนาคารยังมีได้รับรองเช็ค (ดูมาตรา 993 วรรคแรก)

ตัวอย่าง กรณีที่ธนาคารใช้ดุลยพินิจไม่จ่ายเงินตามเช็ค (มาตรา 991)

(1) คำพิพากษาฎีกาที่ 3332/2522

ชื่อกฎหมาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 991

เปิดบัญชีกระแสรายวันกับธนาคารแล้ว ออกเช็คสั่งจ่ายเงินเกินจำนวนที่มีในบัญชี ธนาคารจะไม่จ่ายเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 991(1) ก็ได้ ถ้าธนาคารจ่ายเงินไปตามเช็ค ผู้ฝากเงินต้องรับผิดชอบต่อธนาคาร

(2) คำพิพากษาฎีกาที่ 1587/2523

ชื่อกฎหมาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 7, 224, 856, 857, 991

การที่ธนาคาร โททก์เรียกเก็บเงินตามเช็คของจำเลย เป็นการทำให้ไปในฐานะตัวแทนจำเลยเพื่อเรียกเก็บเงินตามเช็คฉบับนั้นเท่านั้น และตามเงื่อนไขในคำขอเปิดบัญชีกระแสรายวันก็มีว่า การนำเช็คฝากเข้าบัญชีจะถือว่าธนาคารได้รับฝากเงินต่อเมื่อธนาคารเรียกเก็บเงินตามเช็คนั้น ๆ ได้

แล้วเมื่อธนาคาร โจทก์เรียกเก็บเงินตามเช็คของจำเลยไม่ได้ธนาคาร โจทก์ก็มีอำนาจเพิกถอน
รายการรับฝากเงินตามเช็คดังกล่าวของจำเลยออกได้จึงยังถือไม่ได้ว่าธนาคาร โจทก์ได้รับ
ฝากเงินนั้นไว้จากจำเลยแล้ว

จำเลยเพียงทำสัญญาเปิดบัญชีเงินฝากกระแสรายวันกับธนาคาร โจทก์เท่านั้นจึงไม่ใช่เรื่อง
ทำสัญญาบัญชีเดินสะพัดต่อกัน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 856. และถือ
ไม่ได้ว่าเป็นการค้าอย่างอื่นในทำนองเช่นว่านั้น และตามเงื่อนไขในคำขอเปิดบัญชีกระแ
สรายวันที่ว่า ถ้าธนาคารจ่ายเงินตามเช็คให้เกินจำนวนเงินที่มีอยู่ในบัญชีของผู้ฝากไป ผู้ฝาก
ยอมใช้เงินส่วนที่ธนาคารจ่ายเกินบัญชิตันั้นให้ธนาคารพร้อมทั้งดอกเบี้ยในอัตราสูงสุดตาม
กฎหมายนับแต่วันที่ธนาคารได้จ่ายเงินนั้นเป็นต้นไป ก็มีได้มีข้อตกลงให้เรียกดอกเบี้ยทบต้น
ได้ กับทั้งมิใช่เรื่องกู้ยืมเงิน ตามมาตรา 654 แต่เป็นเรื่องของธนาคาร โจทก์จ่ายเงินตามคำสั่งของ
จำเลยผู้ออกเช็คเกินกว่าจำนวนเงินที่จำเลยมีอยู่ในบัญชีซึ่งตามมาตรา 991 มิได้บังคับโดยเฉย
ขาดมิให้ธนาคารจ่ายเงินเกินบัญชีของผู้ยกค่า และตามเงื่อนไขคำขอเปิดบัญชีกระแสรายวัน
ดังกล่าวให้ธนาคาร โจทก์มีอำนาจจ่ายเงินตามเช็คให้จำเลยเกินจำนวนเงินที่มีอยู่ในบัญชี
ได้ จำเลยจึงมีหน้าที่ต้องคืนเงินที่รับเกินไปคืนให้ธนาคาร โจทก์เมื่อจำเลยไม่คืนเงินให้
โจทก์ จำเลยก็ตกเป็นผู้ผิดนัดต้องเสียดอกเบี้ยให้โจทก์ร้อยละเจ็ดครึ่งต่อปี ตามมาตรา 7
และ 224 โดยไม่ทบต้น

(3) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 772/2526

ชื่อกฎหมาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 900, 991

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 991(3) ซึ่งบัญญัติว่าธนาคารจำต้องใช้เงินตามเช็คซึ่งผู้เคยค้ากับธนาคารได้ออกเบิกเงินแก่ตนเว้นแต่ในกรณีที่ให้มีคำบอกกล่าวว่าเป็นเช็คหาย นั้น เป็นบทบัญญัติที่ให้อำนาจธนาคารไม่จำเป็นต้องจ่ายเงินตามเช็คซึ่งผู้เคยค้าสั่งจ่ายมา เบิกเงินแก่ตน จึงเป็นคนละกรณีกับการที่ธนาคารซึ่งเป็นผู้สั่งจ่ายเช็คจะต้องรับผิดชอบต่อผู้ทรงเช็คผู้ที่นำเช็คมาเรียกเก็บเงินจากธนาคารเมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่า เช็คพิพาทเป็นแคชเชียร์เช็คซึ่งธนาคารจำเลยที่ 1 เป็นผู้สั่งจ่าย และโจทก์เป็นผู้ทรงเช็คพิพาทโดยชอบธนาคารจำเลยที่ 1 ซึ่งเป็นผู้สั่งจ่ายเช็คพิพาทจึงต้องผูกพันตนเป็นลูกหนี้ชั้นต้นที่จะต้องจ่ายเงินตามเช็คดังกล่าวให้แก่ผู้ทรงธนาคารจำเลยที่ 1 จะอ้างมาตรา 991(3) มากเว้นความรับผิดชอบต่อผู้ทรงหาได้ไม่

(4) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3260/2527

ชื่อกฎหมาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420, 991, 992

ผู้สั่งจ่ายขออายัดเช็คหมายเลข จ.3 หลังจากธนาคารจำเลยที่ 2 ทำการหักโอนเงินจากบัญชีของผู้สั่งจ่ายเข้าบัญชีของ โจทก์เสร็จสิ้นแล้วอันถือได้ว่าเป็นการจ่ายเงินตามเช็คนั้นแล้ว ธนาคารจำเลยที่ 2 จึงไม่สมควรรับการอายัดของผู้สั่งจ่าย เมื่อจำเลยที่ 1 ซึ่งเป็นผู้จัดการธนาคารจำเลยที่ 2 และจำเลยที่ 2 รับการอายัดของผู้สั่งจ่ายแล้ว โอนเงินจากบัญชีของ โจทก์กลับคืนไปยังบัญชีของผู้สั่งจ่ายย่อมเป็นการกระทำที่มีชอบด้วยกฎหมาย

ประมวลระเบียบปฏิบัติงานธนาคารจำเลยที่ 2 เป็นระเบียบภายในของธนาคารจำเลย ใช้ชนนุคคลภายนอกไม่ได้ ส่วนกรณีตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 992 เป็นเรื่องที่ธนาคารยังมีได้มีการใช้เงินตามเช็คหรือหัก โอนบัญชีตามเช็ค จึงใช้บังคับกับคดีนี้ไม่ได้ ทั้งกรณีตามคดีนี้ไม่ต้องด้วยบทบัญญัติแห่งมาตรา 991 ด้วย และเมื่อโจทก์ไม่ได้รับเงินตามเช็คหมายเลข จ. 3 แม้ผู้สั่งจ่ายได้ออกเช็คหมายเลข จ.19 ให้โจทก์อีกแต่ก็ปรากฏว่าเรียกเก็บเงินตามเช็คหมายเลข จ. 19 ไม่ได้ โจทก์ย่อมเรียกร้องให้จำเลยทั้งสองรับผิดชอบตามเช็คหมายเลข จ.3 ได้ ถือไม่ได้ว่า โจทก์ยอมให้ผู้สั่งจ่ายแลกเปลี่ยนเช็คจากเช็คหมายเลข จ.3 มาเป็นเช็คหมายเลข จ.19 แล้ว

โจทก์ทราบดีว่าได้จ่ายเงินเกินยอดเงินตามสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีหรือบัญชีของโจทก์ไม่มีเงินพอจ่ายแล้วแต่โจทก์ก็ยังสั่งจ่ายเช็คอีก เมื่อธนาคารจำเลยที่ 2 ปฏิเสธการจ่ายเงินเพราะ

ยอดเงินตามบัญชีของ โจทก์สูงเกินวงเงินเบิกเกินบัญชีตามสัญญา โจทก์จึง ไม่มีสิทธิเรียก
ค่าเสียหายที่ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินจากจำเลย

(5) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 169/2528

ชื่อกฎหมาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 204, 991

หนี้พิพาทเป็นหนี้เงินตามเช็คพิพาทซึ่งมีกำหนดเวลาชำระหนี้แน่นอนและเช็คเป็นตั๋วเงินชนิดหนึ่งซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 959 ประกอบกับมาตรา 989 บัญญัติให้ผู้ทรงตั๋วเงินมีสิทธิไต่เบียดได้เมื่อตั๋วเงินถึงกำหนด กฎหมายมิได้กำหนดให้ผู้ทรงตั๋วเงินบอกกล่าวแก่ผู้สั่งจ่ายเสียก่อนจึงจะไต่เบียดได้ โจทก์จึงฟ้องจำเลยได้โดยมิพักต้องบอกกล่าวก่อน

การที่โจทก์ผู้ทรงมิได้นำเช็คพิพาทไปยื่นเพื่อให้ใช้เงินภายในเวลา 6 เดือน นับแต่วันออกเช็คหรือวันสั่งจ่ายและธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินตามเช็คด้วยเหตุดังกล่าว โจทก์หาเสียสิทธิที่จะเรียกเงินตามเช็คพิพาทจากจำเลยซึ่งเป็นผู้สั่งจ่ายไม่

(6) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1401/2537

ชื่อกฎหมาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 193/14, 193/30, 1001, 1754

การผ่อนชำระหนี้ของจำเลยที่ 3 ผู้ค้าประกันและอ่าวัดตั๋วเงินกระทำภายในกำหนด 1 ปี นับแต่จำเลยที่ 1 ลูกหนี้ถึงแก่กรรมจึงเป็นการรับสภาพหนี้ต่อเจ้าหนี้ตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/14 เป็นเหตุให้อายุความสะดุดหยุดลง ต้องเริ่มนับอายุความกันใหม่ตามอายุความแห่งมูลหนี้เดิม นับแต่เมื่อเหตุที่ทำให้อายุความสะดุดหยุดลงนั้นสิ้นสุดลง

สัญญาเบิกเงินเกินบัญชีกฎหมายมิได้กำหนดไว้ว่ามีอายุความเท่าไรจึงถือตามกำหนดอายุความทั่วไป ตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/30 คือมีกำหนด 10 ปี

อายุความที่ผู้ทรงตั๋วสัญญาใช้เงินจะฟ้องผู้รับอ่าวัดตั๋วสัญญาใช้เงินมีกำหนดสามปีนับแต่วันที่ตั๋วสัญญาใช้เงินแต่ละฉบับถึงกำหนดจ่ายเงิน ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1001 ประกอบด้วยมาตรา 940 และมาตรา 985

จำเลยที่ 3 ได้ผ่อนชำระหนี้ให้โจทก์ครั้งสุดท้าย เมื่อวันที่ 8 มิถุนายน 2527 และโจทก์ฟ้องคดีนี้เมื่อวันที่ 30 มีนาคม 2530 จึงเป็นการฟ้องจำเลยที่ 3 ให้รับผิดชอบชำระหนี้ตามสัญญาเบิกเงินเกินบัญชีภายในกำหนดอายุความ 10 ปี และฟ้องให้จำเลยที่ 3 รับผิดชอบชำระหนี้ในฐานะเป็นผู้รับอ่าวัดตั๋วสัญญาใช้เงินภายในกำหนด 3 ปี นับแต่เมื่อเหตุที่ทำให้อายุความสะดุดหยุดลงสิ้นสุดลง ฟ้องโจทก์จึงไม่ขาดอายุความ

(7) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3675/2534

ชื่อกฎหมาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 374, 375, 898, 991.

โจทก์เป็นผู้ทรงเช็คพิพาทซึ่งเป็นเช็คธนาคารจำเลยโดยมี พ.เป็นผู้ส่งจ่ายแต่ธนาคารจำเลย ปฏิเสธการจ่ายเงินตามเช็คพิพาททั้ง ๆ ที่บัญชีกระแสรายวันของ พ. พอที่จะจ่ายได้ ทั้งนี้เพราะ นายจ้างของ พ. มีหนังสือแจ้งมายังธนาคารจำเลยขออายัดการจ่ายเงินตามเช็คพิพาท เนื่องจาก พ. ได้นำเงินของนายจ้างคืน โจทก์ฟ้องธนาคารจำเลยให้ใช้เงินตามเช็คพิพาท ไม่ได้ สิทธิของโจทก์ในฐานะผู้ทรงเช็คพิพาทเมื่อธนาคารจำเลยปฏิเสธการจ่ายเงินก็ได้ แต่จะฟ้องไล่เบี้ย เอาแก่บุคคลทั้งหลายที่ลงลายมือชื่อในเช็คพิพาทเท่านั้น บทบัญญัติใน ป.พ.พ. มาตรา 991 นั้นถ้า จำเลยไม่ใช้เงินแก่โจทก์โดยไม่มีข้อแก้ตัวตามมาตรา 991 (1) หรือ (2) หรือ (3) ธนาคารจำเลยก็ต้องรับผิดชอบต่อผู้เคยค่า คือ พ. ผู้ส่งจ่ายเท่านั้น เพราะเป็น คู่สัญญาของจำเลยตามสัญญาฝากเงินบัญชีกระแสรายวัน และมาตรา 991 มีวัตถุประสงค์เพื่อ ปลดเปลื้องความรับผิดชอบของธนาคารที่มีต่อผู้เคยค่าเท่านั้น

การที่ พ. ได้เปิดบัญชีกระแสรายวัน ไว้กับธนาคารจำเลยและมีข้อตกลงว่าการเบิกเงินจาก บัญชีต้องใช้เช็คในการสั่งจ่ายเงินข้อสัญญาดังกล่าวระหว่างจำเลยกับ พ. ผู้เคยค่าไม่มีลักษณะ เป็นสัญญาเพื่อประโยชน์แก่บุคคลภายนอกตาม ป.พ.พ. มาตรา 374, 375.

(8) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 583/2538

ชื่อกฎหมาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420, 991, 992. ประมวลกฎหมายวิธี พิจารณาความแพ่ง มาตรา 1(11), 148. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43.

จำเลยที่ 8 เป็นสาขาของจำเลยที่ 7 โจทก์ไม่มีพยานหลักฐานใดมาแสดงให้เห็นว่า จำเลย ที่ 8 จดทะเบียนเป็นนิติบุคคล จำเลยที่ 8 จึงมิได้เป็นนิติบุคคลอันอาจถูกฟ้องให้รับผิดชอบ ตามกฎหมายได้

จำเลยที่ 1 ที่ 2 ที่ 3 เป็นข้าราชการของโจทก์ มีหน้าที่ต้องนำเช็คสั่งจ่ายในนามของจำเลยทั้ง สามไปขอเบิกเงินจากธนาคารจำเลยที่ 8 ซึ่งเป็นสาขาของจำเลยที่ 7 และนำเงินไปมอบโจทก์ จำเลยทั้งสามได้ดูลายมือชื่อด้านหลังเช็คและไปขอเบิกเงินจากจำเลยที่ 8 จำเลยที่ 11 พนักงาน ของจำเลยที่ 7 ได้ตรวจดูบัตรประจำตัวของจำเลยที่ 1 และที่ 3 จำเลยที่ 10 ซึ่งเป็นสมุห์บัญชีได้ ตรวจดูข้อความในเช็ค ลายมือชื่อผู้สั่งจ่ายกับผู้รับเงิน และเห็นว่าถูกต้อง ตลอดจนไม่เข้า ข้อยกเว้นที่จำเลยที่ 7 จะไม่จ่ายเงินตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 991 และไม่มี

เหตุตามกฎหมายที่ทำให้จำเลยที่ 7 หมคหน้าที่และอำนาจที่จะจ่ายเงินตามเช็คตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 992 จำเลยที่ 10 จึงอนุมัติให้จ่ายเงินแก่จำเลยที่ 1 ไป ถือว่าจำเลยที่ 9 ถึงที่ 11 ได้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความระมัดระวังตามควรแก่หน้าที่แล้ว แม้จำเลยที่ 1 จะชักออกเงินไป แต่ความเสียหายของโจทก์ก็มีไม่เพราะความประมาทเลินเล่อของจำเลยที่ 7 ที่ 9 ถึงที่ 11

จำเลยที่ 1 ถูกพนักงานอัยการฟ้องเป็นคดีอาญาในข้อหาเจ้าพนักงานชักออกทรัพย์ เป็นการฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาเมื่อคดีถึงที่สุด โดยศาลพิพากษาลงโทษจำเลยที่ 1 กับให้คืนหรือใช้เงินที่ชักออกไป คำพิพากษาดังกล่าวช่วยอภัยโทษ โจทก์คดีส่วนแพ่ง ซึ่งเป็นเจ้าของเงินเป็นผู้เสียหายในคดีอาญา เพราะถือว่าพนักงานอัยการฟ้องคดีแทนโจทก์ จึงต้องห้ามมิให้โจทก์นำคดีมารื้อร้องฟ้องจำเลยที่ 1 อีกตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 148

(9) คำพิพากษากฎีกาที่ 2201/2542

ชื่อกฎหมาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 991(3), 992(1).

เช็คพิพาทเป็นเช็คเชอร์เช็กที่ธนาคารจำเลยที่ 1 เป็นผู้สั่งจ่าย หาใช้ผู้เคยค้าสั่งจ่ายเช็คพิพาทมาเบิกเงิน จากธนาคารจำเลยที่ 1 ไม่ จำเลยที่ 1 จะยกเอาข้อต่อสู้ที่ว่าจำเลยที่ 2 มีคำบอกกล่าวว่าเช็คพิพาทถูกชิงทรัพย์ ไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 991(3), 992(1) มายกเว้นความรับผิดชอบของตนต่อโจทก์ซึ่งเป็นผู้ทรงเช็คหาได้ไม่

“กรณีที่ธนาคารสั่งอำนาจและหน้าที่ใช้เงินตามเช็ค”	มาตรา 992 หน้าที่และอำนาจของธนาคารที่จะใช้เงินตามเช็คอันเบิกแก่ตนนั้น ท่านว่าเป็นอันสุดสิ้นไปเมื่อกรณีเป็นดังจะกล่าวต่อไปนี้ คือ (1) มีคำบอกห้ามการใช้เงิน (2) รู้ว่าผู้สั่งจ่ายตาย (3) รู้ว่าศาลได้มีคำสั่งรักษาทรัพย์ชั่วคราว หรือคำสั่งให้ผู้สั่งจ่ายเป็นคนล้มละลาย หรือได้มีประกาศโฆษณาคำสั่งเช่นนั้น
---	---

กรณีที่ธนาคารยื่นหน้าที่และอำนาจที่จะจ่ายเงินตามเช็คของลูกค้าที่สั่งจ่ายออกไปและมีผู้ทรงนำเช็คนั้นไปยื่นให้ธนาคารแห่งนั้นจ่ายเงิน ธนาคารจ่ายเงินไม่ได้โดยเด็ดขาดหากต้องด้วยข้อเท็จจริงข้อใดข้อหนึ่งดังนี้ คือ

(1) มีคำบอกห้ามการใช้เงิน คำบอกห้ามเป็นสิทธิของผู้สั่งจ่ายเช็คเท่านั้นที่มีอำนาจสั่งห้าม (อาัยค) ไม่ให้ธนาคารจ่ายเงินตามเช็คนั้นได้โดยไม่จำเป็นต้องให้เหตุผล เพราะธนาคารมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามคำสั่งของผู้สั่งจ่าย (มาตรา 987, 991) และมีสิทธิที่จะบอกห้ามไม่ให้ธนาคารจ่ายเงินเมื่อใดก็ได้ สิทธิเช่นนี้ยังคงมีอยู่ตราบเท่าที่ธนาคารยังมีได้จ่ายเงินตามเช็คนั้น บุคคลอื่นเช่นผู้รับเงินหรือผู้สละกหลังหรือผู้ทรงคนหนึ่งคนใดย่อมไม่มีสิทธิบอกห้ามธนาคารมิให้จ่ายเงิน เพราะบุคคลดังกล่าวยังไม่มิตินิติสัมพันธ์กับธนาคาร คงมีสิทธิแต่เพียงบอกกล่าวว่าเช็คนั้นหายหรือถูกลักไปเท่านั้น (มาตรา 991 (3)) คำบอกห้าม (หรือคำสั่งห้าม) นั้น ผู้สั่งจ่ายควรทำเป็นลายลักษณ์อักษร แจ้งเลขที่เช็ค จำนวนเงิน ชื่อผู้รับเงิน ฯลฯ ให้ธนาคารทราบ หากกรณีเร่งด่วนอาจโทรศัพท์บอกห้ามหรือหากจำเป็นอาจโทรเลขบอกห้ามก็ได้ เมื่อธนาคารทราบแล้ว ธนาคารจะใช้ดุลยพินิจจ่ายเงินไปไม่ได้โดยเด็ดขาด แต่คำบอกห้ามของผู้สั่งจ่ายไม่ทำให้ผู้สั่งจ่ายหลุดพ้นจากความรับผิดชอบแก่ผู้ทรงโดยชอบด้วยกฎหมาย (ดูคำพิพากษาฎีกาที่ 180/2508) อย่างไรก็ดี ถ้าธนาคารจ่ายเงินไปก่อนได้รับคำบอกห้าม คำบอกห้ามนั้นย่อมไม่มีผลต่อธนาคารเลยเพราะธนาคารยังไม่ทราบ ดังนั้น ปัญหาว่าธนาคารได้รับทราบคำบอกห้ามหรือไม่ จึงเป็นปัญหาข้อเท็จจริง

ข้อสังเกต

(1) คำบอกห้าม (คำสั่งห้าม) ธนาคารจ่ายเงิน เป็นสิทธิเฉพาะผู้สั่งจ่ายเช็คเท่านั้น ไม่รวมไปถึงผู้สั่งจ่ายตัวแลกเงินบอกห้ามธนาคารจ่ายเงินด้วย (ดูคำพิพากษาฎีกาที่ 883/2523)

(2) ธนาคารมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามคำสั่งห้ามของผู้สั่งจ่ายตามมาตรา 987, 992 (1) แต่เช็คนั้นจะต้องไม่ใช่เช็คที่ธนาคารรับรองหรือจรรับรู้โดยคำสั่งของผู้สั่งจ่ายตามมาตรา 993 วรรคแรกและวรรคท้าย เพราะธนาคารรับรองเช็คนั้นแล้ว ธนาคารต้องผูกพันในฐานะเป็นลูกหนี้ชั้นต้นในอันที่จะต้องจ่ายเงินแก่ผู้ทรงตามเช็คนั้น ธนาคารไม่จำเป็นต้องปฏิบัติตามคำสั่งห้ามการใช้เงินของลูกค้า (ผู้สั่งจ่าย)³⁰ ดังนั้น เมื่อธนาคารได้รับรองเช็คโดยคำขอของลูกค้า (ผู้สั่ง

³⁰ อัมพร ณ ตะกั่วทุ่ง, เรื่องเดียวกัน, หน้า 296.

จ่าย) แล้ว ลูกค้าจะบอกห้ามไม่ให้ธนาคารจ่ายเงินตามเช็คฉบับที่ธนาคารรับรองไปแล้วนั้น ไม่ได้ แม้ธนาคารจ่ายเงินตามเช็คนั้น ธนาคารก็มีสิทธิเรียกเงินที่จ่ายไปคืนจากผู้สั่งจ่ายได้ (ดูคำพิพากษาฎีกาที่ 345/ร.ศ. 128 (พ.ศ. 2453))

(2) ธนาคารรู้ว่าผู้สั่งจ่ายตาย กรณีผู้สั่งจ่ายตาย บรรดาทรัพย์สินต่าง ๆ ของผู้สั่งจ่ายย่อมตกได้แก่ทายาท (มาตรา 1599, 1600) เมื่อธนาคารรู้ว่าผู้สั่งจ่ายตาย ธนาคารไม่มีอำนาจจ่ายเงินจากบัญชีของผู้สั่งจ่าย แต่ธนาคารมีหน้าที่ต้องรักษาเงินในบัญชีของผู้สั่งจ่ายไว้เพื่อให้ทายาทหรือผู้จัดการมรดกของผู้ตายรับไปจัดแบ่งกันเอง อนึ่ง คำว่า "ผู้สั่งจ่าย" ในที่นี้หมายถึงบุคคลธรรมดา ไม่รวมไปถึงผู้สั่งจ่ายแทนนิติบุคคลและผู้สั่งจ่ายนั้นถึงแก่ความตายด้วย ดังนั้นกรณีที่ผู้สั่งจ่ายแทนนิติบุคคลได้ถึงแก่ความตาย นิติบุคคลนั้นยังคงผูกพันรับผิดชอบตามเช็คนั้นอยู่เหมือนเดิม และธนาคารก็มีได้สิ้นสุดอำนาจและหน้าที่แต่อย่างใด อย่างไรก็ตาม ถ้าธนาคารจ่ายเงินไปโดยไม่รู้ว่าเป็นผู้สั่งจ่ายตาย ธนาคารก็ยังมีสิทธิหักเงินจากบัญชีของผู้สั่งจ่ายได้ ดังนั้น ปัญหาว่าธนาคารรู้ว่าผู้สั่งจ่ายตายหรือไม่จึงเป็นปัญหาข้อเท็จจริงที่ต้องพิจารณาแล้วแต่กรณี สำหรับการรู้ของธนาคารนั้นย่อมแสดงออกได้จากตัวแทนซึ่งอาจหมายถึงเจ้าหน้าที่ธนาคารคนใดคนหนึ่งซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการจ่ายเงินตามเช็คนั้น โดยได้รับข่าวจากทายาทหรือใครก็ได้ หรืออาจทราบจากข่าวหนังสือพิมพ์ก็ได้ แต่ในกรณีที่ผู้สั่งจ่ายเช็คได้สั่งจ่ายเช็คล่วงหน้า (ล่วงหน้าล่วงหน้า) แล้วต่อมาได้ถึงแก่ความตายก่อนเช็คนั้นถึงกำหนด เมื่อธนาคารได้ทราบดังนั้นก็สิ้นสุดหน้าที่และอำนาจเช่นกัน ดังนั้นผู้ทรงเช็คก็ไม่จำเป็นต้องนำเช็คนั้นไปยื่นให้ธนาคารจ่ายเงินเพราะถ้ายื่นไป ธนาคารก็ไม่ยอมจ่ายเงินให้อยู่ดี แต่หนี้เงินตามเช็คนั้นจะสิ้นสุดได้ด้วยการใช้เงิน (มาตรา 321) ผู้ทรงจึงมีสิทธิเรียกร้องหนี้เงินตามเช็คนั้นจากทายาทหรือผู้จัดการมรดกของผู้สั่งจ่ายเช็คนั้น โดยไม่ต้องนำเช็คนั้นไปยื่นให้ธนาคารจ่ายเงินเสียก่อน (ดูคำพิพากษาฎีกาที่ 1003/2524)

(3) ธนาคารรู้ว่าศาลได้มีคำสั่งรักษาททรัพย์ชั่วคราว หรือคำสั่งให้ผู้สั่งจ่ายเป็นคนล้มละลายหรือได้มีประกาศโฆษณาคำสั่งเช่นนั้น หมายความว่าธนาคารต้องรู้ว่าศาลได้มีคำสั่งรักษาททรัพย์ของผู้สั่งจ่ายชั่วคราวตาม พ.ร.บ. ล้มละลาย ร.ศ. 130 (ปัจจุบันคือคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ของผู้สั่งจ่ายชั่วคราวซึ่งรวมทั้งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาดด้วย ตาม พ.ร.บ. ล้มละลาย พ.ศ. 2483) หรือธนาคารต้องรู้ว่าศาลได้มีคำสั่งให้ผู้สั่งจ่ายเป็นคนล้มละลาย ดังนี้ทรัพย์สินของลูกหนี้ทั้งหมด (รวมทั้งเงินในบัญชีธนาคาร) ตกอยู่ในความควบคุมดูแลของเจ้าพนักงานพิทักษ์

ทรัพย์ ธนาคารรู้เช่นนั้นแล้วยอมไม่มีสิทธิหักเงินบัญชีผู้สั่งจ่าย เว้นแต่ว่าไม่รู้ แต่ในกรณีที่ได้มีประกาศโฆษณาคำสั่งหนึ่งคำสั่งใดดังกล่าวแล้วในราชกิจจานุเบกษาและหรือในหนังสือพิมพ์ เช่นนี้ ธนาคารจะอ้างว่าไม่รู้ไม่ได้ ถือว่าธนาคารได้รู้แล้วเสมอ หากจ่ายเงินในบัญชีของผู้สั่งจ่ายไป แม้ว่าจะอ้างว่าไม่รู้ก็ตาม ธนาคารจะนำข้ออ้างดังกล่าวมาอ้างเพื่อหักบัญชีของผู้สั่งจ่ายไม่ได้ ทางปฏิบัติธนาคารมีเจ้าหน้าที่ฝ่ายกฎหมายหรือทนายความเป็นผู้รับผิดชอบ คอยให้ความสนใจและติดตามข่าวการฟ้องคดีล้มละลายในศาลอยู่เสมอ และพร้อมกันนั้นก็ต้องหมั่นสำรวจข่าวในราชกิจจานุเบกษาและหนังสือพิมพ์ด้วย

ตัวอย่าง กรณีที่ธนาคารสิ้นสุดอำนาจและหน้าที่ในการจ่ายเงินตามเช็ค (มาตรา 992)

(1) คำพิพากษาฎีกาที่ 833/2523

ชื่อกฎหมาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 931, 938, 939, 940, 992

โจทก์ออกตั๋วแลกเงินสั่งสาขานาคารจำเลยที่ 3 ให้จ่ายเงินแก่จำเลยที่ 1 หรือตามคำสั่ง โดยสาขานาคารของจำเลยที่ 3 ผู้จ่ายลงลายมือชื่อด้านหน้าของตั๋วแลกเงินได้ข้อความว่า 'เป็นอาวัลค้ำประกันผู้สั่งจ่าย' ต้องถือว่าการลงลายมือชื่อของสาขานาคารจำเลยที่ 3 ดังกล่าวเป็นอาวัล และผู้จ่ายเป็นผู้รับอาวัลได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 938 วรรคสองตอนสุดท้าย

มาตรา 939 วรรคสามที่บัญญัติว่า 'อนึ่งเพียงแต่ลงลายมือชื่อผู้รับอาวัลในด้านหน้าแห่งตั๋วเงิน ท่านก็จัดว่าเป็นคำรับอาวัลแล้ว เว้นแต่เป็นลายมือชื่อของผู้จ่ายหรือผู้สั่งจ่าย' นั้นหมายความว่า ถ้าผู้จ่ายลงลายมือชื่อด้านหน้าของตั๋วเงินอย่างเดียวโดยไม่มีถ้อยคำจำนวนตามที่บัญญัติไว้ในวรรคสอง กฎหมายจึงไม่ให้ถือว่าเป็นคำรับอาวัล เพราะการลงลายมือชื่อดังกล่าวเป็นการรับรองการจ่ายเงินตามมาตรา 931 อยู่แล้ว หากมาตรา 939 วรรคสาม ไม่ยกเว้นไว้ก็จะเป็นทั้งคำรับรองการจ่ายเงินและคำรับอาวัลซ้ำกัน ไม่อาจทราบได้ว่าลงลายมือชื่อในฐานะใด

สาขานาคารจำเลยที่ 3 เป็นผู้รับอาวัลต้องบังคับตามมาตรา 940 คือจำเลยที่ 3 มีความผูกพันอย่างเดียวกับโจทก์ผู้สั่งจ่าย การที่จำเลยที่ 3 จ่ายเงินตามตั๋วแลกเงินซึ่งสาขาของตนรับอาวัล จึงเป็นการปฏิบัติไปตามกฎหมาย โจทก์ผู้สั่งจ่ายไม่มีอำนาจสั่งห้ามจำเลยที่ 3 จ่ายเงิน

อำนาจสั่งห้ามตามมาตรา 992 เป็นบทบัญญัติว่าด้วยเรื่องเช็ค โดยเฉพาะจะนำมาใช้กับตั๋วแลกเงินไม่ได้

(2) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1003/2524 ประชุมใหญ่

ชื่อกฎหมาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 914, 989, 990, 992, 1599, 1600, 1754
ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 55

กรณีและผู้ส่งจ่ายเช็คตาย ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 992 ได้บัญญัติถึงหน้าที่และอำนาจของธนาคารซึ่งจะใช้เงินตามเช็คอันเบิกแก้ตนนั้นว่าเป็นอันสิ้นสุดลงเมื่อรู้ว่าผู้ส่งจ่ายตาย เมื่อ ส. ผู้ส่งจ่ายตายโจทก์ในฐานะผู้ทรงซึ่งทราบอำนาจหน้าที่ของธนาคารตามข้อกฎหมายดังกล่าว จึงไม่จำเป็นต้องนำเช็คพิพาทไปขอรับเงินจากธนาคารเสียก่อนกรณีไม่อยู่ในบังคับของมาตรา 990 เมื่อ ส. ตายบรรดาทรัพย์สินทุกชนิดของผู้ตายตลอดทั้งสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบต่างๆ ย่อมตกให้แก่ทายาทตามมาตรา 1599, 1600 จำเลยในฐานะผู้จัดการมรดกของ ส. ได้รับการบอกกล่าวให้ชำระหนี้เงินตามเช็คที่ ส. เป็นผู้ส่งจ่ายให้แก่โจทก์แล้วเพิกเฉยถือได้ว่าสิทธิของโจทก์ในมูลหนี้เงินดังกล่าวได้มีข้อโต้แย้งเกิดขึ้นแล้วตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 55 โจทก์จึงมีอำนาจฟ้องจำเลยได้

(3) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3973/2526

ชื่อกฎหมาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 6, 910, 914, 989, 992 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 84

การจงดวันสั่งจ่าย 'ตามที่ถูกต้องแท้จริง' ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 910 ประกอบด้วยมาตรา 989 หมายถึงวันที่ผู้ทรงเช็คเห็นสมควรที่จะจดหรือกรอกลงในเช็คซึ่งผู้ทรงมีสิทธิกระทำได้โดยพลการ โดยไม่จำเป็นต้องรอให้ผู้ส่งจ่ายหรือผู้ใดแจ้งให้จด ส่วนคำว่า 'ทำการโดยสุจริต' นั้น กฎหมายสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบุคคลทุกคนทำการโดยสุจริตตาม นัยมาตรา 6 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ หากจำเลยหรือผู้ใดอ้างว่าการจดหรือกรอกวันสั่งจ่ายโดยไม่สุจริตผู้กล่าวอ้างต้องระบุนให้ชัดแจ้งถึงเหตุที่ไม่สุจริต และมีหน้าที่นำสืบด้วย

การที่โจทก์ซึ่งเป็นผู้ทรงจงดวันสั่งจ่ายลงในเช็คภายหลังจากทราบว่ามีผู้ส่งจ่ายถึงแก่ความตายถือได้ว่าโจทก์ทำการโดยสุจริต

ในกรณีที่ผู้ส่งจ่ายหรือผู้สตกหลังถึงแก่ความตายบุคคลผู้ลงลายมือชื่อในตั๋วเงินหรือเช็คยังคงต้องรับผิดชอบตามเนื้อความแห่งตั๋วเงินหรือเช็คนั้น

กรณีและผู้ส่งจ่ายเช็คถึงแก่ความตาย ผู้ทรงมีสิทธิที่จะเรียกร้องเอาจากกองมรดกของผู้ตายได้ 2 วิธีคือ 1. นำเช็คไปยื่นแก่ธนาคารเพื่อให้ใช้เงินตามเช็คถ้าธนาคารทราบว่าผู้ส่งจ่ายตายก็จะ

ปฏิเสธรการจ่ายเงินตามมาตรา 992(2) เมื่อธนาคารปฏิเสธรการจ่ายเงินด้วยเหตุใดก็ตาม ผู้ทรงเช็คมี สิทธิฟ้องเรียกเงินตามเช็คจากทายาทผู้รับมรดกหรือผู้จัดการมรดกตลอดจนมีสิทธิฟ้องผู้สละก หลังเช็คด้วย หรือ 2. ผู้ทรงมีสิทธิทวงถามให้ชำระเงินตามเช็คจากทายาทผู้รับมรดกหรือผู้จัดการ มรดกและผู้สละกหลังได้เลขถ้าผู้ถูกทวงถามไม่ชำระเงินตามเช็ค ผู้ทรงก็มีสิทธิฟ้องเรียกเงินตาม เช็คได้โดยไม่จำเป็นต้องนำเช็คไปยื่นหรือเรียกเก็บเงินจากธนาคารตามมาตรา 990 (อ้างคำ พิพากษาฎีกาที่ 1003/2524)

แม้จำเลยจะได้ให้การต่อสู้ไว้ว่าคดีโจทก์ขาดอายุความแต่จำเลยมิได้ขอให้ศาลชั้นต้นยกขึ้น เป็นประเด็นเพื่อวินิจฉัยถือว่าจำเลยสละข้อต่อสู้ในประเด็นข้อนี้แล้วและศาลก็ไม่รับฎีกาข้อนี้ ของจำเลย จึงไม่มีประเด็นที่จะต้องวินิจฉัย

(4) คำพิพากษาฎีกาที่ 3229/2527

ข้อกฎหมาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 992

จำเลยมีหนังสือแจ้งธนาคารโจทก์สาขาให้คงจ่ายเงินตามเช็ค 13 ฉบับ ธนาคารฯ ได้ปฏิบัติ ตามคำสั่งคงจ่ายเงิน แต่ต่อมาได้จ่ายเงินตามเช็คไป 3 ฉบับ โดยฝ่าฝืนคำสั่งขอให้คงจ่ายเงิน ตามเช็ค ดังนี้ ธนาคารโจทก์ต้องชดใช้เงินจำนวนนี้ให้จำเลยพร้อมค่าเสียหายนับแต่วันจ่ายเงิน ตามเช็คแต่ละฉบับ

(5) คำพิพากษาฎีกาที่ 4027/2527

ข้อกฎหมาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 914, 990, 992

กรณีและผู้สั่งจ่ายเช็คตาย อำนาจและหน้าที่ของธนาคารซึ่งใช้เงินตามเช็คสิ้นสุดลงเมื่อ ธนาคารทราบว่าผู้สั่งจ่ายตาย ผู้ทรงเช็คจึงไม่ต้องนำเช็คไปขอรับเงินจากธนาคารอีก กรณีเช่นนี้ ไม่อยู่ในบังคับว่าผู้ทรงเช็คจะต้องนำเช็คเรียกเก็บเงินจากธนาคารเสียก่อนดังที่บัญญัติไว้ใน ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 990 แม้จะถือว่าการนำเช็คไปยื่นต่อธนาคารก่อน กำหนดวันสั่งจ่ายเงินเป็นการมิชอบ ก็หาทำให้ผู้สละกหลังพ้นความรับผิดชอบไม่

(6) คำพิพากษาฎีกาที่ 583/2538

ข้อกฎหมาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 65, 66, 420, 425, 991, 992. ประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 55, 142, 148, 246, 247. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญา มาตรา 40, 43, 44, 47.

โจทก์ไม่มีพยานหลักฐานแสดงให้เห็นว่าจำเลยที่ 8 จดทะเบียนเป็นนิติบุคคล คงได้ความแต่เพียงว่าจำเลยที่ 8 เป็นที่ทำการสาขาของจำเลยที่ 7 จำเลยที่ 8 จึงมิได้เป็นนิติบุคคลอันอาจถูกฟ้องให้รับผิดชอบได้

จำเลยที่ 7 เป็นธนาคาร มีหน้าที่ต้องจ่ายเงินตามเช็คที่ผู้เคยค้ากับธนาคารได้ออกเบิกเงินแก่ตน เช็คพิพาทที่จำเลยที่ 1 นำไปขอเบิกเงินไม่เข้าชื่อบริษัทตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 991 ที่จำเลยที่ 7 จะไม่จ่ายเงินให้ และไม่ใช้กรณีที่หน้าที่และอำนาจของจำเลยที่ 7 ที่จะจ่ายเงินตามเช็คสิ้นสุดลงตามมาตรา 992 จึงไม่มีเหตุตามกฎหมายที่จำเลยที่ 7 จะปฏิเสธ ไม่ใช้เงินตามเช็คที่จำเลยที่ 1 นำไปขอเบิกเงิน เช็คเป็นตราสารที่ออกใช้แทนเงินสดเพื่อความสะดวก รวดเร็ว ปลอดภัยและคล่องตัวในการประกอบธุรกิจ ดังนั้น เมื่อจำเลยที่ 7 ซึ่งเป็นธนาคารผู้จ่ายเงินตามเช็คได้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความระมัดระวังตามควรแก่หน้าที่ที่ผู้ปฏิบัติ ธุรกิจ เช่นที่จะพึงปฏิบัติ ก็นับว่าเป็นการเพียงพอแล้วจำเลยที่ 9 ถึงที่ 11 ลูกจ้างของจำเลยที่ 7 ได้ปฏิบัติหน้าที่ในการจ่ายเงินตามเช็คพิพาทให้จำเลยที่ 1 ด้วยความระมัดระวังตามควรแก่หน้าที่แล้วจะถือว่าจำเลยที่ 7 จ่ายเงินตามเช็คด้วยความประมาทเลินเล่อไม่ได้ พนักงานอัยการจังหวัดร้อยเอ็ดฟ้องจำเลยที่ 1 เป็นคดีอาญาในข้อหาเจ้าพนักงานชักยอดทรัพย์ซึ่งเป็นเงินตามเช็คพิพาท ในคดีนี้ ขอให้ลงโทษและให้จำเลยที่ 1 คืนหรือใช้เงินที่ชักยอดไปยังไม่ได้คืน เป็นการฟ้องคดีแพ่งเกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา เมื่อคดีอาญาถึงที่สุดโดยศาลพิพากษาลงโทษจำเลยที่ 1 กับให้คืนหรือใช้เงินที่ชักยอดไปส่วนที่ยังไม่ได้คืน คำพิพากษาดังกล่าวผูกพันโจทก์ทั้งสามซึ่งเป็นเจ้าของเงิน เป็นผู้เสียหายในคดีอาญา เพราะถือว่าพนักงานอัยการจังหวัดร้อยเอ็ดฟ้องคดีแทนโจทก์ทั้งสาม จึงต้องห้ามมิให้โจทก์ทั้งสามนำคดีมาฟ้องร้องจำเลยที่ 1 อีกตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 148 ปัญหาเรื่องฟ้องซ้ำเป็นปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชนศาลฎีกาเห็นควรยกขึ้นวินิจฉัย

(7) คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2201/2542

ชื่อกฎหมาย ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 991(3), 992(1).

เช็คพิพาทเป็นเช็คเชิรเช็คที่ธนาคารจำเลยที่ 1 เป็นผู้สั่งจ่าย หาใช่ผู้เคยค้าสั่งจ่ายเช็คพิพาทมาเบิกเงิน จากธนาคารจำเลยที่ 1 ไม่ จำเลยที่ 1 จะยกเอาข้อต่อสู้ที่ว่าจำเลยที่ 2 มีคำบอกกล่าวว่าเช็คพิพาทถูกชิงทรัพย์ ไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 991(3), 992(1) มายกเว้นความรับผิดชอบของตนต่อโจทก์ซึ่งเป็นผู้ทรงเช็คหาได้ไม่

**“ความรับผิดชอบของธนาคารที่
รับรองเช็ค”**

มาตรา 993 ถ้าธนาคารเขียนข้อความลงลายมือ
ชื่อบนเช็คเช่นคำว่า “ใช้ได้” หรือ “ใช้เงินได้” หรือคำใด ๆ
อันแสดงผลอย่างเดียวกัน ท่านว่าธนาคารต้องผูกพันใน
ฐานะเป็นลูกหนี้ชั้นต้นในอันจะต้องใช้เงินแก่ผู้ทรงตาม
เช็คนั้น

**“ผลของการที่ผู้ทรงเช็คเป็นผู้
จัดการให้ธนาคารรับรองเช็ค”**

ถ้าผู้ทรงเช็คเป็นผู้จัดการให้ธนาคารลงข้อความ
รับรองดังว่านั้น ท่านว่าผู้สั่งจ่ายและผู้สลักหลังทั้งปวง
เป็นอันหลุดพ้นจากความรับผิดชอบตามเช็คนั้น

**“ผลของการที่ผู้สั่งจ่ายเป็นผู้
จัดการให้ธนาคารรับรองเช็ค”**

ถ้าธนาคารลงข้อความรับรองดังนั้น โดยคำขอร้อง
ของผู้สั่งจ่าย ท่านว่าผู้สั่งจ่ายและปวงผู้สลักหลังก็ทำ
หลุดพ้นไปไม่

ปกติแล้วเช็คภายในประเทศไม่ต้องมีการรับรอง แต่กฎหมายบัญญัติให้ธนาคารมีสิทธิ
ใช้ดุลยพินิจรับรองเช็คได้ และถือเป็นธุรกิจอย่างหนึ่งของธนาคาร ธนาคารจะคิดค่าธรรมเนียม
ในการรับรองเช็คในอัตราที่ไม่เกินกว่าประกาศของธนาคารแห่งประเทศไทย แต่การรับรองเช็ค
มิใช่หน้าที่ที่ธนาคารจะต้องปฏิบัติ ธนาคารจะรับรองหรือไม่ย่อมเป็นสิทธิของธนาคาร

วรรคแรก กล่าวถึงวิธีการรับรองเช็คและผลของการรับรองเช็ค

การรับรองเช็คทำได้โดยมีผู้มีอำนาจกระทำแทนธนาคารผู้ถูกระบุให้เป็นผู้จ่ายเงินตาม
เช็คนั้น เขียนข้อความว่า “ใช้ได้” (Good) หรือ “ใช้เงินได้” (Good for payment) หรือ
ถ้อยคำอื่นที่มีผลเช่นเดียวกัน เช่น “รับรอง” (Certified) ฯลฯ และลงลายมือชื่อลงบนเช็คนั้น
จะลงด้านหน้าหรือด้านหลังก็ได้ ปกตินิยมรับรองที่ด้านหน้ามุมบนซ้ายของเช็คนั้น ธนาคารจะ
ประทับตราและลงชื่อผู้มีอำนาจรับรองว่าใช้ได้หรือใช้เงินได้ แต่บางธนาคารจะประทับตรา
รับรองด้านหลังเช็ค โดยมีข้อความระบุไว้ชัดเจนว่ารับรองโดยคำขอร้องของใคร (ผู้สั่งจ่าย, ผู้
ทรง หรือธนาคารผู้เรียกเก็บเงินแทนผู้ทรงเช็คนั้น)

ผลของการรับรองเช็ค ธนาคารต้องผูกพันตนเองตามคำรับรองของตนในอันที่จะ
จ่ายเงินตามเช็คนั้นในฐานะเป็นลูกหนี้ชั้นต้นต่อผู้ทรงเช็คนั้นเช่นเดียวกับผู้จ่ายที่รับรองตัวแลก
เงิน (มาตรา 900 วรรคแรก, 937) แม้จะมีเหตุการณ์ใด ๆ ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 991

และ 992 เกิดขึ้น ธนาคารก็ไม่อาจยกเอาเหตุนั้น ๆ ปฏิเสธการจ่ายเงินได้ ธนาคารจะต้องรับผิดชอบตามคำรับรองของตนต่อผู้ทรงเชื่อนั้น และต้องผูกพันรับผิดชอบผู้ทรงเป็นเวลานานถึง 10 ปี ตามมาตรา 193/30 (มาตรา 164 เดิม) ในทางตรงกันข้าม ถ้าธนาคารไม่รับรองเชื่ ธนาคารก็ไม่มีหน้าที่ต่อผู้ทรงแต่อย่างใด หากธนาคารไม่จ่ายเงินตามเชื่อนั้นด้วยเหตุหนึ่งเหตุใด ผู้ทรงจะฟ้องธนาคารไม่ได้ เพราะธนาคารยังไม่มีนิติสัมพันธ์กับผู้ทรงเชื่อนั้น แต่ในกรณีที่ธนาคารคืนเช็คให้ผู้ทรงหรือปฏิเสธการจ่ายเงินโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร ผู้ที่จะว่ากล่าวหรือฟ้องร้องธนาคารก็คือผู้สั่งจ่ายซึ่งเป็นลูกค้าหรือผู้เคยก้าในฐานะเป็นเจ้าของบัญชี มิใช่ผู้รับเงินหรือผู้ทรงเชื่อนั้น

ตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3675/2534

ชื่อกฎหมาย ป.พ.พ. มาตรา 374, 375, 898, 900, 901, 914, 967, 989, 991, 993

ธนาคารจำเลยไม่ได้ลงลายมือชื่อในเช็คพิพาท โจทก์ซึ่งเป็นผู้ทรงเช็คจึงฟ้องจำเลยให้ใช้เงินตามเช็คพิพาทตามกฎหมายเรื่องตัวเงินไม่ได้ สิทธิของโจทก์ในฐานะผู้ทรงเช็คพิพาทเมื่อจำเลยปฏิเสธการจ่ายเงินก็ได้แต่จะฟ้องไล่เบี้ยเอาแก่บุคคลที่ลงลายมือชื่อในเช็คพิพาทเท่านั้น

ป.พ.พ. มาตรา 991 มีวัตถุประสงค์เพื่อปลดเปลื้องความรับผิดชอบของธนาคารที่มีต่อผู้เคยก้าเท่านั้น เมื่อกรณีต้องด้วยข้อยกเว้นตาม (1) หรือ (2) หรือ (3) ของมาตรา 991 ก็ให้สิทธิแก่ธนาคารที่จะไม่จ่ายเงินตามเช็คได้โดยไม่ต้องรับผิดชอบต่อผู้เคยก้าหรือผู้สั่งจ่าย หรือธนาคารจะจ่ายเงินตามเชื่อนั้นก็ได้ แต่จะหักเงินจากบัญชีของผู้เคยก้าได้หรือไม่เป็นอีกเรื่องหนึ่งซึ่งต้องพิจารณาจากมูลเหตุที่ธนาคารจ่ายเงินตามเช็คเป็นราย ๆ ไป

สัญญาระหว่างธนาคารกับผู้เคยก้าไม่มีลักษณะเป็นสัญญาเพื่อประโยชน์แก่บุคคลภายนอกตามที่บัญญัติไว้ใน ป.พ.พ. มาตรา 374 และมาตรา 375

วรรคสองและวรรคท้าย กล่าวถึงบุคคลที่เป็นผู้จัดการนำเช็คไปให้ธนาคารรับรองมี 2 ประเภท และมีผลแตกต่างกัน คือ

(1) ในกรณีที่ผู้ทรง (ในฐานะเป็นผู้รับเงินหรือผู้รับสลักหลังหรือผู้ถือ) เป็นผู้นำเชื่อนั้นไปให้ธนาคารรับรองตามวรรคแรก ย่อมเป็นผลให้ผู้สั่งจ่ายและผู้สลักหลังทั้งปวงหลุดพ้นจากความรับผิดชอบเชื่อนั้น เพราะถือว่าผู้ทรงหันไปเชื่อถือธนาคารยิ่งกว่า กล่าวคือผู้ทรง

ต้องการให้ธนาคารรับผิดชอบกับผู้ส่งจ่ายและผู้สลักหลัง แต่ผู้รับผิดชอบผู้ส่งจ่ายและผู้สลักหลัง
คือธนาคารผู้เดียวที่จะต้องรับผิดชอบต่อผู้ทรง

อนึ่ง คำว่า “ผู้สลักหลังทั้งปวง” นั้น ไม่คำนี้ว่าจะเป็นผู้สลักหลังคนก่อนหรือหลัง
ธนาคารรับรองต่างก็หลุดพ้นจากความรับผิดชอบทั้งหมด ทั้งนี้ไม่รวมไปถึงผู้รับอวัลตามมาตรา
921 และ 939, 940 ด้วย

ตัวอย่าง

แดงออกเช็คสั่งธนาคารบางกะปิจ่ายเงินให้น้ำเงิน น้ำเงินสลักหลังเช็คนั้นชำระหนี้ขาว
ขานำเช็คนั้นไปให้ธนาคารบางกะปิรับรอง ธนาคารบางกะปิรับรองแล้ว ขานำเช็คนั้นไป
สลักหลังโอนขายลดให้เขียว ดังนี้ หากต่อมาธนาคารบางกะปิไม่จ่ายเงินตามคำรับรองนั้น
เขียวผู้ทรงเช็คก็ไม่มีสิทธิไล่เบี้ยแดง น้ำเงินและขาว เพราะบุคคลดังกล่าวหลุดพ้นจากความรับ
ผิดตามเช็คนั้นแล้ว (มาตรา 993 วรรคสอง) ผู้รับผิดชอบคือธนาคารบางกะปิ

(2) ในกรณีที่ผู้ส่งจ่ายเป็นผู้นำเช็คไปให้ธนาคารรับรองตามวรรคแรก แม้ว่าจะได้รับคำ
ขอร้องจากผู้ทรงหรือแม้ว่าผู้สลักหลังจะมีได้รู้เห็นยินยอมด้วยหรือไม่ก็ตาม ย่อมเป็นผลให้ตัวผู้
ส่งจ่ายเองและผู้สลักหลังทั้งปวงยังไม่หลุดพ้นจากความรับผิดชอบต่อผู้ทรง กล่าวคือผู้ทรงยังมีสิทธิ
ไล่เบี้ยบุคคลดังกล่าวให้รับผิดชอบตามเช็คนั้น เพราะการกระทำเช่นนั้นย่อมมีผลเท่ากับว่าผู้ส่งจ่าย
ประสงค์ให้เช็คของตนมีเครดิตยิ่งขึ้นและย่อมส่งผลไปถึงผู้สลักหลังทั้งปวงด้วย

ตัวอย่าง

เช่นกรณีตามตัวอย่างในวรรคสอง หากแดงผู้ส่งจ่ายเป็นผู้ขอร้องให้ธนาคารบางกะปิ
รับรองเช็คนั้น หากธนาคารบางกะปิรับรองเช็คนั้นแล้ว เช่นนี้แดงผู้ส่งจ่าย น้ำเงินและขาวผู้
สลักหลังต่างยังคงต้องรับผิดชอบต่อเขียวเหมือนเดิม (มาตรา 993 วรรคท้าย)

ข้อสังเกต

(1) ผู้ส่งจ่ายและผู้สลักหลังไม่หลุดพ้นจากความรับผิดชอบตามมาตรา 993 วรรคท้ายก็
ตาม แต่อาจหลุดพ้นตามมาตรา 990 วรรคแรก เช่นผู้ส่งจ่ายนำเช็คไปให้ธนาคารรับรองโดยคำ
ขอร้องของผู้ทรงแล้ว ธนาคารก็ได้รับรองเช็คนั้น แต่ผู้ทรงเช็คนำเช็คไปยื่นให้ธนาคารใช้เงิน
เกิน 1 เดือนหรือ 3 เดือนนับแต่วันออกเช็ค และธนาคารนั้นได้ล้มละลายไม่สามารถจ่ายเงิน
ตามเช็คนั้นได้ เป็นผลให้ผู้สลักหลังทั้งปวงหลุดพ้นจากความรับผิดชอบทั้งหมดและผู้ส่งจ่ายหลุด
พ้นเท่าที่ตนต้องเสียหาย

(2) การที่ธนาคารรับรองเช็ค อายุความที่ผู้ทรงเช็คจะฟ้องธนาคารผู้รับรองต้องใช้อายุความตามหลักทั่วไป คือมีกำหนด 10 ปี ตามมาตรา 193/30 (มาตรา 164 เดิม) ทางปฏิบัติธนาคารเมื่อได้รับรองเช็คนั้นแล้ว จะต้องรีบกันเงินในบัญชีเงินฝากกระแสรายวันของลูกค้า (ผู้สั่งจ่าย) ไว้ แต่ส่วนใหญ่ธนาคารจะเปลี่ยนเช็คโดยออกเช็คของธนาคารให้ผู้ที่นำเช็คไปยื่นให้ธนาคารรับรอง โดยธนาคารเป็นผู้สั่งจ่ายเสียเองเรียกว่า “แคชเชียร์ ออร์เดอร์” (Cashier's order หรือ Cashier Cheque) หรือ “Bank's cheque” และธนาคารต้องรับผิดชอบในฐานะเป็นผู้สั่งจ่ายเช็ค อายุความรับผิดชอบของธนาคารจะมีเพียง 1 ปีตามมาตรา 1002

(3) บุคคลที่นำเช็คไปให้ธนาคารรับรองนั้น ตามมาตรา 993 วรรคสองและวรรคท้าย กำหนดไว้เพียง 2 คนคือผู้สั่งจ่ายและผู้ทรง หรือผู้รับสลักหลังที่อยู่ในฐานะเป็นผู้ทรงคนก่อน หรือผู้ทรงเช็คผู้ถือ แต่ทางปฏิบัติยังมีธนาคารอื่นที่ผู้ทรงนำเช็คของธนาคารนั้นไปเข้าบัญชี และธนาคารอื่นได้ส่งเช็คนั้นไปให้ธนาคารนั้นรับรองเช็ค

(4) เมื่อธนาคารรับรองเช็คแล้วโดยคำขอของลูกค้า (ผู้สั่งจ่าย) ลูกค้า (ผู้สั่งจ่าย) จะห้ามธนาคารที่รับรองนั้นมิให้จ่ายเงินไม่ได้และจะเพิกถอนการรับรองของธนาคารนั้นก็ไม่ได้ เพราะการที่ธนาคารรับรอง ธนาคารต้องผูกพันรับผิดชอบต่อผู้ทรงในฐานะเป็นลูกหนี้ชั้นต้น และธนาคารจะปฏิเสธการจ่ายเงินโดยอ้างว่าลูกค้า (ผู้สั่งจ่าย) บอกรับการจ่ายเงินหรือลูกค้าตาย ฯลฯ ก็ไม่ได้ (ดูมาตรา 992) (ดูคำพิพากษาฎีกาที่ 345/ร.ศ. 125 (พ.ศ. 2453))

มาตรา 994-1000 เป็นบทบัญญัติว่าด้วยเช็คขีดคร่อมโดยเฉพาะ เช็คขีดคร่อม (Crossed Cheque) คือเช็คธรรมดาที่มีเส้นคู่ขนานขีดขวางไว้ที่ด้านหน้าเช็คนั้น ทางปฏิบัติธนาคารส่วนใหญ่และผู้ใช้เช็คส่วนใหญ่นิยมขีดเส้นคู่ขนานเฉียงไว้ที่ด้านหน้ามุมบนซ้ายเช็คนั้น ดังนั้น หากเช็คใดมีเส้นคู่ขนานขีดขวางไว้ด้านหลังเช็คนั้น หรือขีดเส้นคู่ขนานได้จำนวนเงินหรือขีดฆ่าอากรแสตมป์ด้านหน้าเช็คหรือขีดเส้นไว้เพียงเส้นเดียวหน้าเช็ค ย่อมไม่ถือว่าเช็คนั้นเป็นเช็คขีดคร่อม แต่ยังคงถือว่าเป็นเช็คธรรมดาที่ไม่มีขีดคร่อม (Opened Cheque หรือ Uncrossed Cheque) อนึ่งการขีดเส้นคู่ขนานนั้นไม่จำเป็นต้องขนานเหมือนรางรถไฟ เพียงมองแล้วว่าเป็นเส้นคู่ขนานก็ใช้ได้ และการขีดคร่อมนั้นมิได้เฉพาะเช็คเท่านั้น จะขีดคร่อมลงในตัวแลกเงินหรือตัวสัญญาใช้เงินย่อมไม่เป็นผล แต่ในทางปฏิบัติมีการขีดคร่อมและห้ามเปลี่ยนมือลงในตัวแลกเงินธนาคาร (Draft) เพื่อโอนเงินไปต่างประเทศภายใต้ข้อตกลงระหว่างธนาคารพาณิชย์ไทยกับต่างประเทศ ซึ่งเป็นผู้รับจ่ายเงินปลายทาง ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้รับครีฟท์ปลายทางใน

ต่างประเทศจำเป็นต้องนำครีฟไปเข้าบัญชีธนาคารก่อนเบิกเงินสดจากธนาคารนั้นหรือถอนเงินสดจากเครื่อง ATM ในเครือข่ายต่อไป

ปกติเช็คธรรมดาที่ไม่ขีดคร่อม ธนาคารจะจ่ายเงินสดให้กับผู้ทรงที่นำเช็คนั้นไปยื่นเมื่อทวงถาม (มาตรา 1009) แต่ถ้าเป็นเช็คขีดคร่อมแล้วธนาคารจะไม่จ่ายเงินสดให้แก่ผู้ทรงเช็คเป็นอันขาด ธนาคารคงได้แต่นำเช็คที่ผู้ทรงยื่นนั้นเข้าบัญชีของผู้ทรงโดยลงเพียงตัวเลขจำนวนเงินไว้ในบัญชีเงินฝากของผู้ทรงไว้ก่อน ซึ่งถ้าเป็นเช็คต่างธนาคาร ธนาคารที่รับฝากนั้นจะส่งเช็คที่ผู้ทรงยื่นนั้นไปเรียกเก็บเอาจากธนาคารตามเช็คนั้น ดังนั้นกรณีที่เป็นเช็คต่างธนาคาร จึงมีธนาคารที่เกี่ยวข้องกับเช็คขีดคร่อม 2 ธนาคาร คือ ธนาคารที่รับเช็คของผู้ทรงที่นำเช็คนั้นไปยื่น อยู่ในฐานะเป็น**ธนาคารผู้เรียกเก็บเงิน** (Collecting Bank) และธนาคารที่มีชื่ออยู่ในเช็คนั้น อยู่ในฐานะเป็น**ธนาคารผู้จ่ายเงิน** (Paying Bank) ระหว่างธนาคารด้วยกันย่อมจ่ายเงินสดตามเช็คขีดคร่อมให้กันได้ แต่ทางปฏิบัติธนาคารที่รับเช็คของธนาคารอื่นนั้น จะส่งเช็คไปแลกเปลี่ยนระหว่างธนาคารด้วยกันที่สำนักหักบัญชี (Clearing House) ซึ่งอยู่ในความควบคุมของธนาคารแห่งประเทศไทย เพื่อป้องกันการทุจริตของพนักงานธนาคารที่ส่งเช็คไปเรียกเก็บ (ธนาคารผู้เรียกเก็บ) จึงนิยมทำเครื่องหมายขีดคร่อมลงไว้หน้าเช็คเพื่อเตือนไม่ให้ธนาคารตามเช็ค (ธนาคารผู้จ่าย) จ่ายเงินสดให้แก่พนักงานนั้น แต่ต้องจ่ายเงินโดยนำยอดเงินทั้งหมดตามเช็คนั้นเข้าบัญชีของธนาคารที่ส่งเช็คไปเรียกเก็บ³¹ (ธนาคารผู้เรียกเก็บ) วิธีการดังกล่าวที่ธนาคารปฏิบัติต่อกัน บรรดาผู้ใช้เช็คจึงนำมาใช้ปฏิบัติบ้าง จึงเป็นที่มาของเช็คขีดคร่อม ทั้งนี้เพื่อป้องกันการทุจริต หากเช็คขีดคร่อมนั้นหายหรือถูกลักไป เจ้าของเดิมย่อมติดตามทวงถามได้สะดวกเพราะตรวจสอบได้ง่ายว่าเช็คขีดคร่อมนั้นธนาคารใดเป็นผู้เรียกเก็บและใครเป็นผู้รับเงินตามเช็คนั้นไป

³¹ อัมพร ณ ตะกั่วทุ่ง, เรื่องเดียวกัน, หน้า 300.

<p>“เช็คขีดคร่อมทั่วไป -การใช้เงินตามเช็คขีดคร่อมทั่วไป”</p>	<p>มาตรา 994 ถ้าในเช็คมีเส้นขนานคู่ขีดขวางไว้ข้างด้านหน้ากับมีหรือไม่มีคำว่า “และบริษัท” หรือคำย่ออย่างใด ๆ แห่งข้อความนี้อยู่ในระหว่างเส้นทั้งสองนั้นไซ้ร้ เช็คนั้นถือว่าเป็นเช็คขีดคร่อมทั่วไป และจะใช้เงินตามเช็คนั้นได้แต่เฉพาะให้แก่ธนาคารเท่านั้น</p>
<p>“เช็คขีดคร่อมเฉพาะ -การใช้เงินตามเช็คขีดคร่อมเฉพาะ”</p>	<p>ถ้าในระหว่างเส้นทั้งสองนั้นกรอกชื่อธนาคารอันหนึ่งอันใดลงไว้โดยเฉพาะ เช็คนั้นถือว่าเป็นเช็คขีดคร่อมเฉพาะและจะใช้เงินตามเช็คนั้นได้เฉพาะให้แก่ธนาคารอันนั้น</p>

มาตรา 944 แบ่งเช็คขีดคร่อมออกเป็น 2 ชนิดคือ

1. **เช็คขีดคร่อมทั่วไป (General Crossed Cheque)** คือเช็คที่มีเส้นขนานคู่ขีดขวางไว้ข้างด้านหน้าเช็ค กับมีหรือไม่มีคำว่า “และบริษัท” (& co.) หรือคำย่ออย่างใด ๆ แห่งข้อความนี้อยู่ในระหว่างเส้นคู่ขนานนั้น (และจะมีคำว่า “ห้ามเปลี่ยนมือ” ก็ได้) -การใช้เงินตามเช็คขีดคร่อมทั่วไป ธนาคารผู้จ่ายจะใช้เงินตามเช็คนั้นได้แต่เฉพาะธนาคารใดธนาคารหนึ่งที่เรียกเก็บเท่านั้น (มาตรา 994 วรรคแรก) กล่าวคือธนาคารผู้จ่ายจะไม่จ่ายเงินสดให้บุคคลอื่นที่มีชื่อธนาคารและจะจ่ายเข้าบัญชีของธนาคารผู้เรียกเก็บเท่านั้น ดังนั้น ผู้ทรงต้องมีเงินฝากไว้กับธนาคารผู้เรียกเก็บเงิน โดยนำเช็คธนาคารอื่นนั้นฝากให้ธนาคารที่ตนเปิดบัญชีอยู่เรียกเก็บเงินให้ หรือผู้ทรงจะเปิดบัญชีไว้กับธนาคารตามเช็ค (ที่ถูกระบุชื่อในเช็คนั้น) ก็ได้ หรือผู้ทรงจะโอนเช็คขีดคร่อมนั้นให้แก่ผู้อื่นที่มีบัญชีเงินฝากไว้กับธนาคารใดก็ได้

คำว่า “และบริษัท” หมายถึงธนาคารใดธนาคารหนึ่งนั่นเอง เพราะธนาคารอยู่ในรูปบริษัทมหาชนจำกัด ชื่อของธนาคารปกติลงท้ายด้วย **& company** หรือ **& co** เสมอ ผู้สั่งจ่ายขีดคร่อมเช็ค ไม่ทราบว่ามีเงินฝากไว้กับธนาคารใด จึงละชื่อธนาคารไว้ให้ผู้ทรงเติมชื่อธนาคารที่ตนมีบัญชีเงินฝากไว้หรือที่ผู้ทรงประสงค์จะนำเช็คนั้นเข้าฝากไว้ แต่ไม่ใช่สาระสำคัญ จะไม่มีคำว่า “และบริษัท” หรือไม่มีก็ได้ และจะมีคำว่า “ห้ามเปลี่ยนมือ” (Not negotiable) ลงไว้ในเส้นคู่ขนานหรือบน-ล่างเส้นคู่ขนานนั้นก็ได้ (มาตรา 995 (3)) และข้อมเป็นผลตามมาตรา 999

2. เช็คขีดคร่อมเฉพาะ (Special Crossed Cheque) คือเช็คที่มีเส้นขนานคู่ขีดขวางไว้ข้างด้านหน้าเช็ค และในระหว่างเส้นคู่ขนาน 2 เส้นนั้น มีข้อความการใดธนาคารหนึ่งระบุลงไว้โดยเฉพาะ (และจะมีคำว่า “เปลี่ยนมือไม่ได้” หรือห้ามเปลี่ยนมือก็ได้) -การใช้เงินตามเช็คขีดคร่อมเฉพาะ ธนาคารผู้จ่ายจะใช้เงินตามเช็คนั้น ได้ก็แต่เฉพาะให้แก่ธนาคารที่ถูกระบุชื่อไว้ในเส้นคู่ขนานเพียงธนาคารเดียวเท่านั้น (มาตรา 994 วรรคท้าย) กล่าวคือธนาคารผู้จ่ายจะไม่จ่ายเป็นเงินสดให้แก่บุคคลอื่นซึ่งมิใช่ธนาคาร แต่จะจ่ายเข้าบัญชีของธนาคารที่ถูกระบุชื่อไว้ในเส้นขนานนั้นโดยเฉพาะ ผู้ทรงเช็คขีดคร่อมเฉพาะจะนำเช็คนั้นไปเข้าบัญชีธนาคารใดธนาคารหนึ่งเพื่อให้เรียกเก็บไม่ได้ ผู้ทรงเช็คจะต้องนำเช็คไปเข้าบัญชีใหม่ไว้กับธนาคารที่ถูกระบุชื่อในเส้นคู่ขนานนั้น หรือโอนเช็คให้บุคคลอื่นที่มีบัญชีเงินฝากในธนาคารที่ถูกระบุชื่อนั้นหรือขอฝากเข้าบัญชีอื่นที่มีบัญชีเงินฝากในธนาคารที่ถูกระบุชื่อนั้นก็ได้

ข้อสังเกต

(1) การขีดคร่อมเฉพาะ ปกติจะมีเพียงคู่เดียวและจะระบุชื่อธนาคารในเส้นคู่ขนานนั้นได้เพียงธนาคารเดียวเท่านั้น เว้นแต่ธนาคารที่ถูกระบุในเส้นคู่ขนานนั้นจะขีดคร่อมไปให้อีกธนาคารหนึ่งเรียกเก็บเงินแทน (มาตรา 995 (4) และ 997 วรรคแรก ตอนท้าย)

(2) การจ่ายเงินตามเช็คขีดคร่อม (Paying crossed Cheques) ปกติธนาคารจะไม่จ่ายเป็นเงินสดให้ เพราะเป็นการฝ่าฝืนมาตรา 994 และเป็นการผิดคำสั่งของผู้สั่งจ่าย หากธนาคารจ่ายเงินไปโดยฝ่าฝืนหลักดังกล่าว ย่อมถือไม่ได้ว่าธนาคารจ่ายเงินไปตามทางคำปกติ ธนาคารอาจไม่มีสิทธิหักเงินจากบัญชีของลูกค้า (ผู้สั่งจ่าย) ได้ แต่เช็คขีดคร่อมนั้นมิได้หมายความว่าห้ามมิให้จ่ายเงินสดตลอดไป การที่ธนาคารผู้เรียกเก็บเป็นผู้นำเช็คนั้นไปขึ้นเงินเอง ธนาคารผู้จ่ายจะจ่ายเป็นเงินสดก็ได้

(3) เช็คขีดคร่อมทั่วไปหรือเฉพาะจะมีข้อความห้ามเปลี่ยนมือหรือไม่ก็ตาม จะออกเป็นเช็กระบุชื่อหรือเช็คผู้ถือก็ได้ เช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 110/2520 จำเลยออกเช็คผู้ถือขีดคร่อมให้โจทก์ระบุธนาคารในกรุงเทพฯ ที่จะรับเช็คเข้าบัญชี โจทก์อยู่นครสวรรค์ไม่มีบัญชีเงินฝากในกรุงเทพฯ จึงฝากเช็คให้เพื่อนในกรุงเทพฯ นำเข้าบัญชีของเพื่อน ถ้าเรียกเก็บเงินไม่ได้เพื่อนจะคืนเช็คให้โจทก์ ดังนี้ เพื่อนเป็นตัวแทนของโจทก์ โจทก์เป็นผู้เสียหายในเมื่อเช็คนั้นเก็บเงินไม่ได้ตาม พ.ร.บ. ว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็คฯ

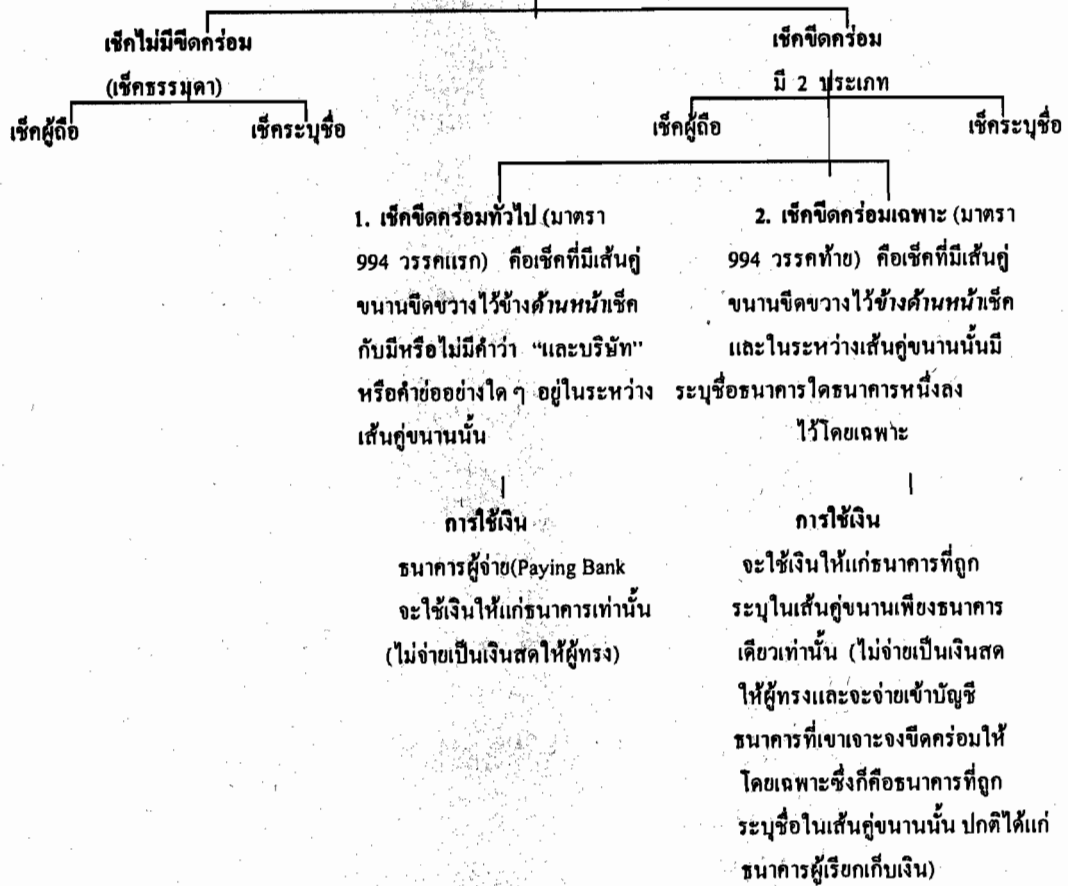
(4) ในกรณีที่ธนาคารผู้เรียกเก็บได้รับเช็คขีดคร่อมธนาคารอื่นไว้แล้ว ธนาคารผู้เรียก

เก็บจะนำเข้าบัญชีเงินฝากของผู้ทรงเชื่อนั้นก่อน แล้วจึงจัดการเรียกเก็บเงินตามเช็คจากรธนาคารผู้
จ่ายได้ หากเชื่อนั้นเรียกเก็บเงินไม่ได้เพราะธนาคารผู้จ่ายปฏิเสธการจ่ายเงิน ธนาคารผู้เรียกเก็บก็
จะถอนรายการที่ลงไว้ในบัญชีผู้ทรงเชื่อนั้นแล้วคืนเชื่อนั้นให้ผู้ทรงไปจัดการกันเอง

แผนภูมิที่ 24

เช็ค

(ตามที่ปรากฏใน ป.พ.พ. ลักษณะนี้)

**“ผู้มีอำนาจขีดคร่อมเช็คได้แก่
ผู้สั่งจ่าย ผู้ทรง และธนาคาร”**

มาตรา 995 (1) เช็คไม่มีขีดคร่อม ผู้สั่งจ่ายหรือผู้ทรงคนใดคนหนึ่งจะขีดคร่อมเสียก็ได้ และจะทำเป็นขีดคร่อมทั่วไปหรือขีดคร่อมเฉพาะก็ได้

(2) เช็คขีดคร่อมทั่วไป ผู้ทรงจะทำให้เป็นขีดคร่อมเฉพาะเสียก็ได้

(3) เช็คขีดคร่อมทั่วไปก็ดี ขีดคร่อมเฉพาะก็ดี ผู้ทรงจะเติมคำลงว่า “ห้ามเปลี่ยนมือ” ก็ได้

(4) เช็คขีดคร่อมเฉพาะให้แก่ธนาคารใด ธนาคารนั้นจะเข้าขีดคร่อมเฉพาะให้ไปแก่ธนาคารอื่นเพื่อเรียกเก็บเงินก็ได้

(5) เช็คไม่มีขีดคร่อมก็ดี เช็คขีดคร่อมทั่วไปก็ดี ส่งไปยังธนาคารใดเพื่อให้เรียกเก็บเงิน ธนาคารนั้นจะลงขีดคร่อมเฉพาะให้แก่ตนเองก็ได้

มาตรา 995 กำหนดให้ผู้มีอำนาจขีดคร่อมเช็คไว้ 3 ฝ่าย คือ ผู้สั่งจ่าย ผู้ทรง และธนาคาร

(1) ผู้สั่งจ่าย ในกรณีที่เป็นการเช็คธรรมดา (เช็คที่ไม่มีขีดคร่อม) ผู้สั่งจ่ายจะขีดคร่อมทั่วไปหรือขีดคร่อมเฉพาะก็ได้ (มาตรา 995 (1))

(2) ผู้ทรง ในกรณีที่เป็นการเช็คธรรมดา (เช็คที่ไม่มีขีดคร่อม) ผู้ทรงจะขีดคร่อมทั่วไปหรือขีดคร่อมเฉพาะก็ได้ (มาตรา 995 (1)) หรือในกรณีที่เป็นการเช็คขีดคร่อมทั่วไป ผู้ทรงจะขีดคร่อมเฉพาะก็ได้ (มาตรา 995 (2)) หรือในกรณีที่เป็นการเช็คขีดคร่อมทั่วไปหรือเฉพาะ ผู้ทรงจะเติมคำว่า “ห้ามเปลี่ยนมือ” (Not negotiable) ลงในระหว่างเส้นคู่ขนานหรือนอกเส้นคู่ขนานนั้นก็ได้ (มาตรา 995 (3)) และย่อมมีผลตามมาตรา 999 กล่าวคือใครได้เช็คนั้นไป จะโอนเปลี่ยนมือตามกฎหมายตัวเงินไม่ได้ (มาตรา 917 วรรคแรก, 919 และ 920 วรรคแรก ประกอบมาตรา 989 วรรคแรก) เป็นการตรึงเช็คไว้กับผู้ที่ได้เช็คนั้นไปจากผู้ทรง แต่เช็คนั้นยัง

ต้องจ่ายเงินเข้าบัญชีธนาคารตามเดิม และถ้าจะโอนไปคงโอนกันได้ด้วยวิธีการ โอนสามัญ (มาตรา 306)

(3) ธนาคาร - ในกรณีที่ เป็นเช็คธรรมดาหรือเช็คขีดคร่อมทั่วไป เมื่อถูกส่งไปยังธนาคารใดเพื่อเรียกเก็บเงิน ธนาคารนั้นจะขีดคร่อมเฉพาะให้แก่ตนก็ได้ (มาตรา 995 (5))

หรือในกรณีที่ เป็นเช็คขีดคร่อมเฉพาะให้แก่ธนาคารใด ธนาคารนั้นจะชำเช็คคร่อมเฉพาะไปให้ธนาคารอื่นเพื่อเรียกเก็บเงินแทนก็ได้ (มาตรา 995 (4)) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะตนเองไม่มีบัญชีติดต่อกับธนาคารผู้จ่ายเงิน จำต้องอาศัยธนาคารอื่นซึ่งมีบัญชีติดต่อกับธนาคารผู้จ่ายเงินเป็นผู้เรียกเก็บเงินให้ เช่น เช็คธนาคารไทยพาณิชย์ สาขาหัวหมาก มีขีดคร่อมเฉพาะระบุชื่อธนาคารแหลมทองสาขาหัวหมากไว้ในเส้นคู่ขนาน ผู้ทรงนำเช็คไปเข้าบัญชีที่ธนาคารแหลมทองตามที่ระบุ สมมติว่าธนาคารแหลมทองไม่มีบัญชีติดต่อกับธนาคารไทยพาณิชย์ ธนาคารแหลมทองจะชำเช็คคร่อมเฉพาะอีกแห่งหนึ่งระบุให้ธนาคารแห่งประเทศไทยเพื่อให้เรียกเก็บเงินแทนก็ได้

ข้อสังเกต

บุคคลอื่นนอกเหนือจากบุคคล 3 ฝ่ายนั้น ย่อมไม่มีอำนาจขีดคร่อมเช็คกรณีตามมาตรา 995 (3) ผู้ทรงเติมคำว่า "ห้ามเปลี่ยนมือ" ซึ่งน่าจะรวมถึงด้อยคำอื่น ๆ ที่มีความหมายทำนองเช่นเดียวกันด้วย และผู้ตั้งจ่ายเช็คก็มีอำนาจลงข้อกำหนดดังกล่าวได้เช่นเดียวกัน (ดูมาตรา 917 วรรคสองประกอบมาตรา 989 วรรคแรก)

กรณีตามมาตรา 995 (4) และ (5) จะสังเกตได้ว่าธนาคารที่ได้รับเช็คธรรมดาของธนาคารอื่นไม่มีอำนาจขีดคร่อมทั่วไป ถ้าจะขีดคร่อมต้องขีดคร่อมเฉพาะให้แก่ตนเอง (มาตรา 995 (5)) หรือขีดคร่อมเฉพาะให้ธนาคารอื่นเรียกเก็บเงินแทน (มาตรา 995 (4)) แต่ **ทางปฏิบัติ**ธนาคารเมื่อได้รับเช็คธนาคารอื่นขีดคร่อมทั่วไปหรือไม่มีขีดคร่อม ธนาคารโดยเจ้าหน้าที่รับฝากเงินจะประทับตราขีดคร่อมเฉพาะให้แก่ธนาคารของตนทันที ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการที่หากเช็คนั้นหายหรือถูกลักไป ผู้ใดเก็บได้หรือขโมยไปจะนำไปขึ้นเงินสดหรือนำไปเข้าบัญชีธนาคารอื่น ๆ ไม่ได้เลย

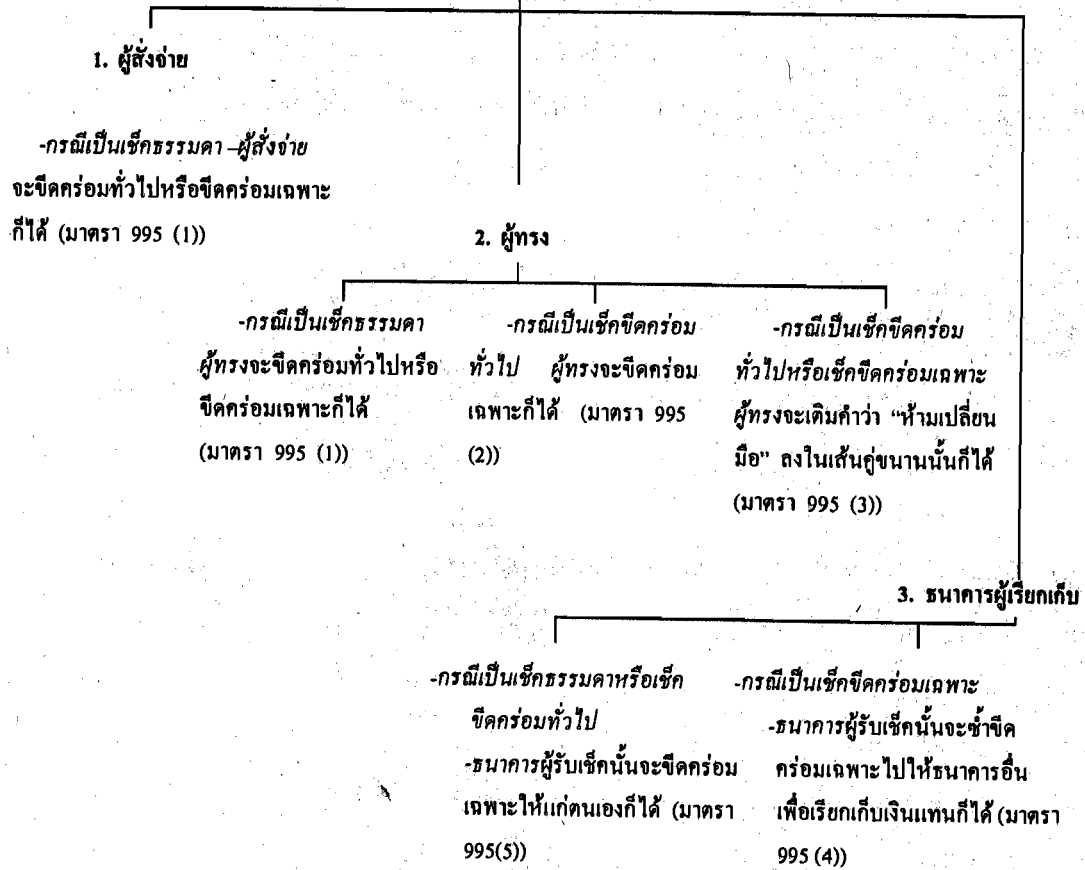
กรณีตามมาตรา 995 (4) การขีดคร่อมเฉพาะชำจะต้องเป็นการชำเพื่อให้ธนาคาร

อีกธนาคารหนึ่งเรียกเก็บเงินแทน มิใช่ขีดคร่อมข้างลงไปเลยๆ มิฉะนั้นธนาคารผู้จ่ายจะไม่ทราบว่าจะจ่ายเงินให้ธนาคารใด และจะจ่ายเงินตามเช็คนั้นไม่ได้ เพราะมาตรา 997 วรรคแรก ห้ามไว้

จึงสรุปหลักเกณฑ์ มาตรา 995 (4) ไว้ 3 ประการ คือ
เช็คนั้นได้มีการขีดคร่อมเฉพาะมาแล้ว และ
การขีดคร่อมต่อไป ต้องขีดคร่อมเฉพาะไปยังอีกธนาคารหนึ่ง และ
ธนาคารอีกแห่งหนึ่งนั้น ต้องเป็นธนาคารซึ่งทำหน้าที่เพียงเป็นผู้เรียกเก็บเงินแทน

ตัวอย่าง เช็คผู้ถือและเช็คระบุชื่อเป็นเช็คขีดคร่อมทั่วไป ที่มีข้อความทำนองเดียวกันกับการห้ามเปลี่ยนมือ ซึ่งอาจห้ามๆ โดยผู้ตั้งจ่ายหรือผู้ทรงก็ได้ (มาตรา 917 วรรค 2 ประกอบมาตรา 989 วรรคแรก และมาตรา 995 (3))

แผนภูมิที่ 25
ผู้มีอำนาจปิดล้อมเช็ก
(มาตรา 995)
มี 3 ฝ่าย คือ

<p>“รอยขีดคร่อมเป็นส่วนสำคัญ อันหนึ่งของเช็ก ผู้ใดลบล้าง ย่อมไม่ชอบด้วยกฎหมาย”</p>	<p>มาตรา 996 การขีดคร่อมเช็กตามที่อนุญาตไว้ในมาตรา ก่อนนั้น ท่านว่าเป็นส่วนสำคัญอันหนึ่งของเช็ก ใครจะ ลบล้างย่อมไม่เป็นการชอบด้วยกฎหมาย</p>
---	---

ข้อความที่ว่า “การขีดคร่อมเช็กตามที่อนุญาตไว้ในมาตราก่อน” นั้น หมายความว่า บทบัญญัติในเรื่องเช็กขีดคร่อมตั้งแต่มาตรา 994-995 ไม่ว่าจะเป็เช็กขีดคร่อมทั่วไปหรือเช็กขีดคร่อมเฉพาะ ผู้ใดจะลบล้างรอยขีดคร่อมทั่วไปหรือขีดคร่อมเฉพาะให้เป็นเช็กไม่มีขีดคร่อมหรือจะลบล้างเช็กขีดคร่อมเฉพาะเช่นลบล้างชื่อธนาคารในเส้นคู่ขนานนั้นออกให้เป็นเช็กขีดคร่อมทั่วไป อย่างใดอย่างหนึ่งแล้ว ย่อมไม่เป็นการชอบด้วยกฎหมาย เพราะกฎหมายถือว่า รอยขีดคร่อมและหรือชื่อธนาคารนั้นเป็นส่วนสำคัญอันหนึ่งของเช็ก กฎหมายจึงห้ามมิให้ผู้ใดลบล้างการขีดคร่อมเช็กนั้น

แต่กรณีที่มีการลบล้างการขีดคร่อม จะมีผลเพียงใดนั้น มีความคิดเห็นแตกต่างกัน 2 ฝ่ายคือ

1. ฝ่ายที่เห็นว่าลบล้างไม่ได้ เพราะเห็นว่ามาตรา 996 บัญญัติไว้เป็นพิเศษโดยเฉพาะ หากผู้ใดลบล้างย่อมส่อไปในทางไม่สุจริต ต้องถือว่าการลบล้างนั้นเป็นอันใช้ไม่ได้และเช็กนั้นยังเป็นเช็กขีดคร่อมอยู่³² นั่นคือเช็กยังคงมีสภาพเป็นเช็กขีดคร่อมตลอดไป แม้จะมีมาตรา 1007 อนุญาตให้มีการแก้ไขข้อสำคัญได้ แต่ก็มีได้กล่าวถึงการลบล้างการขีดคร่อม ถึงแม้จะตีความให้รวมกับมาตรา 1007 วรรคท้าย แต่มาตรา 1007 ก็เป็นเพียงบทบัญญัติทั่วไป แต่มาตรา 996 เป็นบทบัญญัติพิเศษจึงต้องนำมาใช้บังคับโดยเฉพาะ

2. ฝ่ายที่เห็นว่าลบล้างได้ ทั้งก่อนและหลังการโอนเช็กนั้น กล่าวคือ

-ก่อนโอนเช็กให้บุคคลอื่น ผู้โอนอาจขีดฆ่าการขีดคร่อมเสียก่อนเช็กหลุดมือไปนั้นอาจทำได้ เพราะเจตนาเมื่อส่งเช็กพ้นจากมือไปเท่านั้น³³

-หลังการโอนเช็กให้บุคคลอื่น ผู้สั่งจ่ายอาจลบล้างหรือเพิกถอนการขีดคร่อมนั้นออกก็ได้ หากได้รับความยินยอมจากคู่สัญญาทั้งปวงที่เกี่ยวข้อง เพราะมาตรา 1007 วรรคท้าย เพียง

³² อัมพร ณ ตะกั่วทุ่ง, เรื่องเดียวกัน, หน้า 306.

³³ จิตติ ดิงศภัทย์, เรื่องเดียวกัน, หน้า 137.

อธิบายว่ามีอะไรบ้างที่ถือเป็นข้อสำคัญของเช็คที่จะแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้โดยได้รับความยินยอม (ดูคำพิพากษาฎีกาที่ 3288/2522) ซึ่งความเห็นตาม 2. นี้ มีผู้เชี่ยวชาญกฎหมายลักษณะนี้เห็นด้วยเป็นส่วนมากทางปฏิบัติผู้สั่งจ่ายจะขีดฆ่ารอยขีดคร่อมออกแล้วลงนามกำกับไว้โดยเขียนข้อความว่า “ขีดคร่อมไม่ใช่” หรือ “จ่ายเงินสด” หรือธนาคารหากประสงค์จะยกเลิกการขีดคร่อมก็ปฏิบัติทำนองเดียวกัน มักใช้ถ้อยคำว่า “ยกเลิกการขีดคร่อม” (Our crossing cancelled) แล้วลงนามกำกับไว้ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าทางปฏิบัตินั้น ธนาคารยอมให้มีการยกเลิกการขีดคร่อมได้

“ความรับผิดชอบของธนาคารผู้จ่ายเงินตามเช็คขีดคร่อมต่อเจ้าของแท้จริงแห่งเช็คนั้น”

“ผลของการที่ธนาคารผู้จ่ายเงินได้ใช้เงินไปตามเช็คนั้นโดยฝ่าฝืนวิธีการเกี่ยวกับการใช้เช็คขีดคร่อม”

“บทคุ้มครองธนาคารผู้จ่ายเงินตามเช็คขีดคร่อม กรณีที่มีการลบล้างรอยขีดคร่อมออกได้อย่างแนบเนียน”

มาตรา 997 เช็คขีดคร่อมเฉพาะให้แก่ธนาคารกว่าธนาคารหนึ่งขึ้นไป เมื่อนำเบิกเอาแก่ธนาคารใด ท่านให้ธนาคารนั้นบอกปิดเสียอย่าใช้เงินให้ เว้นแต่ที่ขีดคร่อมให้แก่ธนาคารในฐานะเป็นตัวแทนเรียกเก็บเงิน

ธนาคารใดซึ่งเขานำเช็คเบิก ขึ้นใช้เงินไปตามเช็คที่ขีดคร่อมอย่าง ว่ามานั้นก็ดี ใช้เงินตามเช็คอันเขาขีดคร่อมทั่วไปเป็นประการอื่นนอกจากใช้ให้แก่ธนาคารอันใดอันหนึ่งก็ดี ใช้เงินตามเช็คอันเขาขีดคร่อมเฉพาะเป็นประการอื่นนอกจากใช้ให้แก่ธนาคารซึ่งเขาจะจงขีดคร่อมให้โดยเฉพาะ หรือแก่ธนาคารตัวแทนเรียกเก็บเงินของธนาคารนั้นก็ดี ท่านว่าธนาคารซึ่งใช้เงินไปดังกล่าวนี้ จะต้องรับผิดชอบต่อผู้เป็นเจ้าของอันแท้จริงแห่งเช็คนั้นในการที่เขาต้องเสียหายน่าใด ๆ เพราะการที่ตนใช้เงินไปตามเช็คดังกล่าวนี้

แต่หากเช็คใดเขานำขึ้นเพื่อให้ใช้เงิน และเมื่อขึ้นไม่ปรากฏว่าเป็นเช็คขีดคร่อมก็ดี หรือไม่ปรากฏว่ามีรอยขีดคร่อมอันใดลบล้างหรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงเพิ่มเติมเป็นประการอื่นนอกจากที่อนุญาตไว้โดยกฎหมายก็ดี

เช็คเช่นนี้ถ้าธนาคารใดใช้เงินไปโดยสุจริตและปราศจาก
ประมาทเลินเล่อ ท่านว่าธนาคารนั้นไม่ต้องรับผิดชอบหรือต้อง
มีหน้าที่รับใช้เงินอย่างไร ๆ

วรรคแรกและวรรคสอง ได้วางหลักเกณฑ์ในการจ่ายเงินตามเช็คขีดคร่อมเพื่อให้
ธนาคารผู้จ่ายถือปฏิบัติโดยสรุป 3 ประการ คือ

ในกรณีที่เช็คฉบับใดฉบับหนึ่งมีการขีดคร่อมเฉพาะให้แก่ธนาคารกว่าธนาคาร
หนึ่งขึ้นไป เว้นแต่ในกรณีที่อีกธนาคารหนึ่งนั้นมีฐานะเป็นตัวแทนเรียกเก็บเงิน (ดูมาตรา 995
(4)) เช่นนี้ ธนาคารผู้จ่ายย่อมจ่ายเงินให้ธนาคารซึ่งเป็นตัวแทนได้ แต่จะจ่ายให้ธนาคารอื่น
ไม่ได้ (มาตรา 997 วรรคแรก)

ในกรณีที่เป็นการขีดคร่อมทั่วไป ธนาคารผู้จ่ายต้องจ่ายเงินให้แก่ธนาคารใดธนาคาร
หนึ่งของผู้ทรงเช็คนั้น จะจ่ายเป็นเงินสดให้แก่ผู้ทรงอย่างเช่นเช็คธรรมดา มิได้ (ดูมาตรา 994
วรรคแรก) (มาตรา 997 วรรคสอง)

ในกรณีที่เป็นการขีดคร่อมเฉพาะ ธนาคารผู้จ่ายต้องจ่ายเงินให้แก่ธนาคารซึ่งเขา
เจาะจงระบุให้โดยเฉพาะ จะจ่ายเป็นเงินสดอย่างเช่นเช็คธรรมดาให้กับผู้ทรงหรือจ่ายให้
ธนาคารอื่นนอกจากที่ระบุไว้โดยเฉพาะมิได้ (ดูมาตรา 994 วรรคท้าย) (มาตรา 997 วรรค
สอง)

หากธนาคารผู้จ่ายได้ใช้เงินไปโดยฝ่าฝืนหลักเกณฑ์ข้อใดข้อหนึ่งดังกล่าว เช่น (1) ไม่
จ่ายเงินให้ธนาคารตัวแทนเรียกเก็บเงิน หรือ (2) จ่ายเป็นเงินสดให้แก่ผู้ทรงตามเช็คขีดคร่อม
ทั่วไป หรือ (3) จ่ายเป็นเงินสดให้แก่ผู้ทรงตามเช็คขีดคร่อมเฉพาะหรือจ่ายให้ธนาคารอื่น
นอกจากที่ระบุไว้โดยเฉพาะดังที่ย่อมเป็นผลให้ธนาคารผู้จ่ายซึ่งได้ใช้เงินไปดังกล่าว ต้องรับผิด
ต่อผู้เป็นเจ้าของอันแท้จริงแห่งเช็คนั้น (The true owner of cheque) ในการที่เขาต้องเสียหาย
อย่างไร ๆ เพราะการที่ตนได้ใช้เงินไปตามเช็คขีดคร่อมนั้น (มาตรา 997 วรรคสองตอนท้าย)

คำว่า “ผู้เป็นเจ้าของอันแท้จริงแห่งเช็คนั้น” คือบุคคลที่มีสิทธิอันไม่สามารถถ่วง
เสียได้ในเช็คเหนือบุคคลอื่นใดทั้งสิ้น³⁴ ซึ่งก็คือผู้ทรงเดิมนั่นเอง

³⁴ เฉลิม ขงบุญเกิด, เรื่องเดียวกัน, หน้า 147-148.

ตัวอย่าง

นำเงินส่งจ่ายเช็คธนาคารทหารไทยสาขาหัวหมากขีดคร่อมทั่วไปให้แดง โดยระบุว่าจ่ายเงินสดหรือผู้ถือ จำนวน 30,000 บาท แแดงทำเช็คนั้นตกหายไป ขาวเก็บได้แล้วนำเช็คนั้นไปขึ้นเงินสดจากธนาคารทหารไทยนั้นได้สำเร็จ เช่นนี้ถือว่าธนาคารทหารไทยจ่ายเงินไปโดยฝ่าฝืนหลักเกณฑ์ตามมาตรา 997 วรรคสอง กล่าวคือได้จ่ายเงินสดให้แก่ขาวไป แทนที่จะจ่ายเข้าบัญชีของขาวดังนี้ ธนาคารทหารไทยต้องรับผิดชอบแดงผู้เป็นเจ้าของอันแท้จริงแห่งเช็คนั้น (ผู้ทรงเดิม) นั่นคือแดงมีสิทธิเรียกเอาเงินตามเช็คนั้นจากธนาคารทหารไทยได้

กรณีตามตัวอย่าง (1) หากกรณีเป็นว่าขาวผู้เก็บเช็คนั้นได้ มิได้นำเช็คนั้นไปขึ้นเงิน แต่ได้ออนเช็คนั้นให้เหลืองโดยที่เหลืองได้รับเช็คนั้นไว้โดยสุจริตและไม่ประมาทเดินเล่นๆ ต่อมามีคนร้ายลักเช็คนั้นไปจากเหลืองแล้วนำไปขึ้นเงินสดจากธนาคารทหารไทยได้สำเร็จ ดังนี้ ธนาคารทหารไทยต้องรับผิดชอบต่อเหลืองซึ่งอยู่ในฐานะผู้เป็นเจ้าของอันแท้จริงแห่งเช็คนั้น

แดงส่งจ่ายเช็คขีดคร่อมเฉพาะของธนาคารกรุงเทพสาขาหัวหมาก ระบุค่าเป็นผู้รับเงินจำนวนเงิน 30,000 บาท และได้ขีดฆ่าคำว่า "หรือผู้ถือ" ออก ต่อมาค่าได้สลักลอบเช็คนั้นไว้แต่ยังมีได้ออนเช็คนั้นให้ผู้ใด เขียวขโมยเช็คนั้นไปขึ้นเงินสดจากธนาคารกรุงเทพได้สำเร็จโดยที่ธนาคารได้จ่ายไปตามทางค้ำปกติ โดยสุจริตและไม่ประมาทเดินเล่นๆ ดังนี้ยังคงถือว่าธนาคารกรุงเทพจ่ายเงินไปโดยฝ่าฝืนมาตรา 997 วรรคสอง เพราะจ่ายเงินไปโดยไม่คำนึงถึงการขีดคร่อม ธนาคารกรุงเทพต้องรับผิดชอบต่อค่าผู้เป็นเจ้าของอันแท้จริงแห่งเช็คนั้น และต้องใช้เงินคืนแก่ค่าจำนวน 30,000 บาท แต่ถ้าค่าทราบว่าเขาียวขโมยเช็คของตนไปขึ้นเงิน ค่าได้ติดตามทวงถามเอาเงินคืนจากเขียวได้ 10,000 บาท เช่นนี้ธนาคารฯ ยังต้องรับผิดชอบต่อค่าอีก 20,000 บาท

ข้อสังเกต

หลักเกณฑ์ในมาตรา 997 วรรคสองนี้เป็นบทบัญญัติพิเศษที่กำหนดความรับผิดชอบธนาคารในอันที่จะต้องรับผิดชอบต่อผู้เป็นเจ้าของอันแท้จริง (ผู้ทรงเดิม) ทั้งที่ธนาคารยังมีได้ลงลายมือชื่อรับรองเช็คเลข (มาตรา 900 วรรคแรก, 993 วรรคแรก) แต่ธนาคารยังต้องผูกพันรับผิดชอบใช้เงินอีกเพราะจ่ายเงินไปโดยฝ่าฝืนหลักเกณฑ์ในเรื่องเช็คขีดคร่อม แสดงว่าบทบัญญัติ

พิเศษเรื่องเช็คขีดคร่อมในมาตรา 997 ย่อมยกเว้นบททั่วไปในมาตรา 900 วรรคแรกและ 993 วรรคแรก

วรรคท้าย เป็นบทคุ้มครองธนาคารผู้จ่ายเงิน หากจ่ายเงินไปโดยสุจริตและไม่ประมาท เลินเล่อ กล่าวคือขณะที่มีผู้นำเช็คมายื่นเพื่อให้จ่ายเงินตามเช็คนั้น **ไม่ปรากฏว่าเป็นเช็คขีดคร่อม** หรือ**ไม่ปรากฏว่ามีรอยขีดคร่อมที่มีการลบล้างหรือแก้ไขเปลี่ยนแปลงเพิ่มเติมเหลืออยู่** หากธนาคารได้จ่ายเงินตามเช็คนั้นโดยสุจริต และไม่ประมาทเลินเล่อแล้ว ธนาคารนั้นก็ไม่ต้องรับผิดชอบหรือไม่มีหน้าที่ต้องรับใช้เงินให้แก่ผู้ใดอีก

ตัวอย่าง

คำพิพากษาฎีกาที่ 1254/2497 เช็คขีดคร่อมทั่วไปถูกขูดลบรอยขีดคร่อมออก ธนาคารจ่ายเงินไปโดยสุจริตและปราศจากประมาทเลินเล่อ ไม่ปรากฏการขูดลบรอยขีดคร่อม ดังนี้ ธนาคารไม่ต้องรับผิดชอบใช้เงินคืนแก่ผู้สั่งจ่าย

แดงมีเช็คผู้ถือของธนาคารทหารไทย สาขาหัวหมาก 1 ฉบับ เป็นเช็คขีดคร่อมทั่วไปแดงทำเช็คนั้นตกหายไป ขาวเก็บได้ใช้ยาลบหมึกลบล้างรอยขีดคร่อมนั้นได้อย่างแนบเนียนจนไม่ปรากฏรอยขีดคร่อมหลงเหลืออยู่เลย แล้วขาวได้นำเช็คนั้นไปขึ้นเงินที่ธนาคารทหารไทยสาขาดังกล่าว ธนาคารฯ ได้จ่ายเงินสดให้ขาวไปโดยสุจริตและไม่ประมาทเลินเล่อ ดังนั้นธนาคารทหารไทยก็ไม่ต้องรับผิดชอบต่อผู้สั่งจ่าย หรือไม่มีหน้าที่ต้องใช้เงินคืนให้แก่แดง เจ้าของอันแท้จริงแห่งเช็คนั้นอีก

ข้อสังเกต

กรณีตามมาตรา 997 วรรคท้ายแสดงว่าการลบล้างหรือแก้ไขการขีดคร่อมเช็คนั้นได้กระทำไปได้อย่างแนบเนียนไม่เห็นประจักษ์ จนทำให้ธนาคารเข้าใจว่าเป็นเช็คไม่มีขีดคร่อม และรอยขีดคร่อมได้ปรากฏให้เห็นในภายหลัง ธนาคารย่อมได้รับการคุ้มครอง แต่ถ้าการลบล้างหรือแก้ไขการขีดคร่อมนั้นได้กระทำไปไม่แนบเนียน (เห็นประจักษ์) กล่าวคือยังปรากฏร่องรอยการขีดคร่อมหลงเหลืออยู่หากธนาคารยังฝ่าฝืนจ่ายเงินสดให้กับผู้นำเช็คไปขึ้นเงิน ดังนี้ กรณีข่มต้องด้วยมาตรา 997 วรรคสอง ธนาคารนั้นยังคงต้องรับผิดชอบหรือมีหน้าที่ต้องใช้เงินให้แก่ผู้เป็นเจ้าของอันแท้จริงแห่งเช็คนั้นอีก เพราะถือว่าธนาคารจ่ายเงินไปโดยไม่สุจริตหรือมีส่วนประมาทเลินเล่อในการจ่ายเงินไปตามเช็คนั้น (ดูคำพิพากษาฎีกาที่ 2290/2518)

“บทคุ้มครองธนาคารผู้จ่ายเงิน ตามมาตรา 998 ธนาคารใดซึ่งเขานำเช็คขีดคร่อมเบิกเงิน ใช้ตามเช็คขีดคร่อมตามวิธีการโดย สุจริตและไม่ประมาทเงินเลื้อและ ลินเลื้อ กล่าวคือว่าถ้าเป็นเช็คขีดคร่อมทั่วไป ก็ใช้เงินให้ คู้มครองผู้สั่งจ่ายเช็คขีดคร่อมนั้น แก่ธนาคารอันใดอันหนึ่ง ถ้าเป็นเช็คขีดคร่อมเฉพาะ ก็ใช้ ย่อมไม่ต้องรับผิดชอบต่อเจ้าของ ให้แก่ธนาคารซึ่งเขาเจาะจงขีดคร่อมให้โดยเฉพาะ อันแท้จริงแห่งเชิคนั้น”

หรือใช้ให้แก่ธนาคารตัวแทนเรียกเก็บเงินของธนาคาร นั้นไซ้ร้ ท่านว่าธนาคารซึ่งใช้เงินไปตามเชิคนั้นฝ่าย หนึ่ง กับถ้าเชิคตกไปถึงมือผู้รับเงินแล้ว ผู้สั่งจ่ายอีกฝ่าย หนึ่ง ต่างมีสิทธิเป็นอย่างเดียวกัน และเข้าอยู่ในฐานะอัน เดียวกัน เสมือนดั่งว่าเชิคนั้นได้ใช้เงินให้แก่ผู้เป็นเจ้าของ อันแท้จริงแล้ว

มาตรานี้เป็นบทคุ้มครองธนาคารผู้จ่ายเงินตามเช็คขีดคร่อมตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมาย กำหนดโดยสุจริตและไม่ประมาทเงินเลื้อ และยังคุ้มครองผู้สั่งจ่ายเชิคนั้นด้วย โดยวางหลัก เกณฑ์ไว้ดังนี้ คือ

1. ธนาคารผู้จ่ายได้จ่ายเงินไปตามเช็คขีดคร่อมนั้นต้องด้วยหลักเกณฑ์ที่กฎหมาย กำหนดไว้คือ (เช่นเดียวกับที่บัญญัติไว้ในมาตรา 997 วรรคสอง)

1.1 ถ้าเป็นเช็คขีดคร่อมทั่วไป ธนาคารผู้จ่ายได้ใช้เงินให้แก่ธนาคารหนึ่งของผู้ทรง เชิคนั้นหรือ

1.2 ถ้าเป็นเช็คขีดคร่อมเฉพาะ ธนาคารผู้จ่ายได้ใช้เงินให้แก่ธนาคารซึ่งเขาเจาะจงระบุ ให้โดยเฉพาะ หรือ

1.3 ถ้าเป็นเช็คขีดคร่อมเฉพาะ 2 แห่ง ธนาคารผู้จ่ายได้ใช้เงินให้แก่ธนาคารที่อยู่ใน ฐานะเป็นตัวแทนเรียกเก็บเงิน และ

2. ธนาคารผู้จ่ายได้ใช้เงินไปตามเชิคนั้น โดยสุจริตและปราศจากประมาทเงินเลื้อ ดั่งนี้ ย่อมเป็นผลให้

2.1 ธนาคารผู้จ่ายเงินไปตามเชิคร่อมนั้นฝ่ายหนึ่ง และ

2.2 ผู้ส่งจ่ายเช็คขีดคร่อมนั้น หากเช็คนั้นได้ตกถึงมือผู้รับเงินแล้ว (เช็คนั้นเคยอยู่ในความครอบครองของผู้รับเงินนั้นก่อนแล้ว) อีกฝ่ายหนึ่ง

ทั้ง 2 ฝ่ายต่างมีสิทธิอย่างเดียวกัน และอยู่ในฐานะอันเดียวกัน เสมือนว่าเช็คนั้นได้ใช้เงินให้แก่ผู้เป็นเจ้าของอันแท้จริงแห่งเช็คนั้นแล้ว กล่าวคือ

1. ให้ถือว่าธนาคารผู้จ่ายได้จ่ายเงินให้แก่เจ้าของอันแท้จริงแห่งเช็คนั้นแล้ว (ผู้ทรงเคิม) ธนาคารจึงไม่ต้องรับผิดชอบต่อผู้เป็นเจ้าของอันแท้จริงแห่งเช็คนั้นอีกและธนาคารก็ไม่ต้องรับผิดชอบต่อผู้ส่งจ่ายด้วยนั่นคือธนาคารผู้จ่ายย่อมมีสิทธิหักเงินจากบัญชีของผู้ส่งจ่ายได้ และ

2. ให้ถือว่าผู้ส่งจ่ายเช็คขีดคร่อมนั้นได้หลุดพ้นจากความรับผิดที่มีต่อผู้รับเงิน (ซึ่งเป็นเจ้าของอันแท้จริงฯ หรือผู้ทรงเคิม) ผู้รับเงินจะเรียกร้องให้ผู้ส่งจ่ายรับผิดตามเช็คนั้นหรือตามมูลหนี้เคิมอีกไม่ได้ และเมื่อผู้ส่งจ่ายหลุดพ้นความรับผิดตามนี้แล้ว บรรดาผู้สัถกหลังทั้งหลายก็หลุดพ้นความรับผิดเช่นเดียวกัน³⁵

ตัวอย่าง

แดงส่งจ่ายเช็คของธนาคารกรุงเทพสาขาคลองจั่นจ่ายเงินจำนวน 20,000 บาท โดยระบุชื่อชาวเป็นผู้รับเงินและได้ขีดฆ่าคำว่า "หรือผู้ถือ" ออก แแดงได้ขีดคร่อมทั่วไปลงในเช็คแล้วส่งมอบเช็คนั้นให้ขาว ขาวทำเช็คนั้นหายไป ดำเก็บได้จึงปลอมลายมือชื่อขาวสัถกหลังโอนเช็คนั้นให้เหลือง เหลืองรับไว้โดยสุจริตและไม่ประมาทเดินเล่ออย่างร้ายแรง ต่อมาเหลืองได้นำเช็คนั้นไปให้ธนาคารทหารไทยสาขาหัวหมากที่ตนมีบัญชีเงินฝากออมทรัพย์ ทั้งนี้เพื่อให้ธนาคารทหารไทยเรียกเก็บให้ และธนาคารกรุงเทพก็ได้จ่ายเงินตามเช็คนั้นเข้าบัญชีธนาคารทหารไทยโดยสุจริตและไม่ประมาทเดินเล่อดังนี้

1. ถือว่าธนาคารกรุงเทพได้จ่ายเงินให้แก่ขาวผู้เป็นเจ้าของอันแท้จริงแห่งเช็คนั้นแล้ว ขาวจะเรียกร้องให้ธนาคารกรุงเทพรับผิดชอบต่อตนอีกไม่ได้ และธนาคารกรุงเทพก็ไม่ต้องรับผิดชอบต่อแดงผู้ส่งจ่าย ทั้งยังมีสิทธิหักเงินจากบัญชีของแดงผู้ส่งจ่ายได้ และ

2. เมื่อเช็คได้ผ่านถึงมือขาวผู้รับเงินแล้ว แแดงผู้ส่งจ่ายก็มีสิทธิเช่นเดียวกับธนาคาร

³⁵ จิตติ ดิงศภัทย์, เรื่องเดียวกัน, หน้า 140.

นั่นคือแดงไม่ต้องรับผิดชอบหนี้เดิม (มาตรา 1005) และมูลหนี้ตามเช็คนั้นต่อชาวอีกต่อไป เพราะถือว่าแดงได้จ่ายเงินให้แก่ชาวผู้เป็นเจ้าของอันแท้จริงแห่งเช็คนั้นแล้ว การที่ชาวทำเช็ค นั้นหายไป ย่อมเป็นบาปเคราะห์ของชาวเอง

แต่กรณีตามตัวอย่าง ทางออกของชาวยังมีคือ ชาวมีสิทธิเรียกเอาเงินตามเช็คนั้นคืนจาก คำได้ในฐานละเมิด เพราะคำได้เช็คนั้นไปเป็นประโยชน์โดยปราศจากมูลอันจะอ้างกฎหมายได้ หรือชาวจะเรียกเงินคืนจากเหลืองก็ได้ เพราะเช็คนั้นมีลายมือชื่อชาวผู้สลักหลังเป็นลายมือชื่อ ปลอม เหลืองย่อมไม่มีสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดในเช็คนั้นดีกว่าชาวผู้ทรงเดิม (มาตรา 905 วรรค สอง และมาตรา 1008 วรรคแรก) สำหรับเหลืองเองนั้นย่อมมีสิทธิเรียกให้คำคืนเงินตามเช็ค นั้นได้ในฐานละเมิดเช่นเดียวกัน

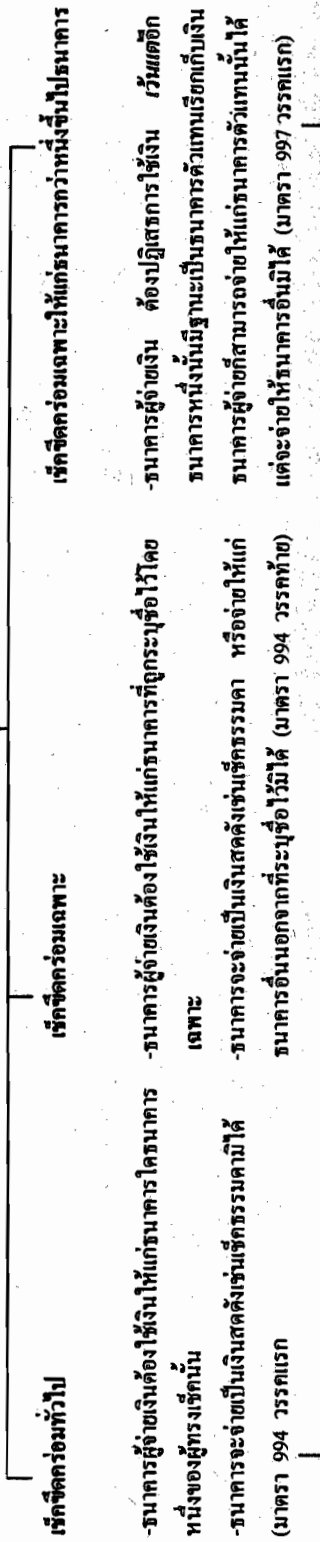
ข้อสังเกต

มาตรา 997 วรรคท้าย และ 998 เป็นบทบัญญัติที่ให้ความคุ้มครองธนาคารผู้จ่าย เงินตามเช็คชักร่อม แต่มาตรา 1000 เป็นบทบัญญัติที่ให้ความคุ้มครองธนาคารผู้รับเงินตามเช็ค ชักร่อม

การที่ธนาคารจ่ายเงินไปโดยสุจริต แสดงว่าธนาคารไม่รู้ถึงข้อบกพร่องในสิทธิ ของผู้นำเช็คนั้นไปขึ้นเงิน และธนาคารต้องจ่ายเงินไปตามทางคำปกติด้วย สำหรับการจ่ายเงิน ไปโดยปราศจากประเภทเดินเล่อ นั้นต้องขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงเป็นเรื่อง ๆ ไปโดยคำนึงถึงความ ระมัดระวังในการจ่ายเงินของธนาคารเป็นหลัก ซึ่งธนาคารมีหน้าที่ทางด้านนี้โดยตรงจะต้องใช้ ความระมัดระวังเป็นพิเศษยิ่งกว่าวิญญูชนทั่ว ๆ ไป

ในทางตรงกันข้าม หากธนาคารผู้จ่ายได้ใช้เงินไปโดยทุจริตหรือโดยประเภท เดินเล่อและมีใช้ตามทางคำปกติแล้ว ธนาคารนั้นย่อมไม่ได้รับการคุ้มครองตามมาตรา 1009 (ดู มาตรา 1009)

แผนภูมิที่ 26
หลักเกณฑ์การใช้เงินตามเรชชีดกร่อม
(สำหรับธนาคารผู้จ่ายเงิน)

ธนาคารผู้จ่าย

หากได้จ่ายเงินไปให้แก่ผู้ทรงเรชชีดกร่อมตามที่กำหนดดังกล่าว และได้จ่ายเงินตามเรชชีดกร่อมนั้นไปโดยสุจริตและปราศจากความประมาทเลินเล่อ

ผล

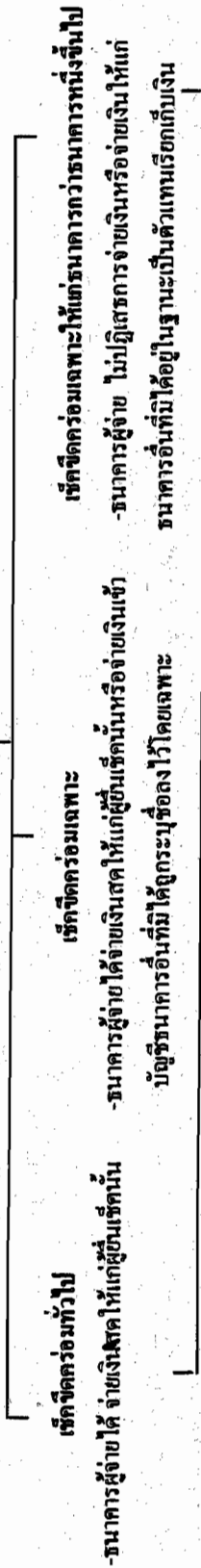
ธนาคารผู้จ่าย ไม่ต้องรับผิดชอบต่อผู้เป็นเจ้าของแห่งเรชชีดกร่อม (ผู้ทรงเดิม) และไม่ต้องรับผิดชอบต่อผู้ส่งจ่าย (มาตรา 998)

ข้อสังเกต ครกกันข้าม หากธนาคารผู้จ่ายได้จ่ายเงินไปให้แก่ผู้ทรงเรชชีดกร่อมโดยผู้เป็นเจ้าของแห่งเรชชีดกร่อมแล้ว (มาตรา 997 วรรค 2) ถ้าเขาได้รับความเสียหาย (มาตรา 997 วรรค 2) (ดูผลของการฝ่าฝืนหลักเกณฑ์การจ่ายเงินตามเรชชีดกร่อมหน้าต่อไป (ดูแผนภูมิที่ 27))

ผู้ส่งจ่าย ไม่ต้องรับผิดชอบต่อผู้รับเงินหรือผู้ถือซึ่งเงินเจ้าของแห่งเรชชีดกร่อม (ผู้ทรงเดิม) หากเรชชีดกร่อมนี้ผ่านมือผู้รับเงินหรือผู้ถือซึ่งเงินผู้ทรงเดิมมาก่อนแล้ว (มาตรา 998) และบุคคลนี้เดิมก็ยอมกินสุทธด้วย

แผนภูมิที่ 27
การฝ่าฝืนหลักเกณฑ์การใช้เงินตามเช็คจืดพร้อม

(มาตรา 997-998)

ธนาคารผู้จ่าย

หากได้จ่ายเงินไปให้แก่อื่นเช็คตามวิธีการดังกล่าว ถือว่าฝ่าฝืนหลักเกณฑ์การใช้เงินตามเช็คจืดพร้อม แม้จะจ่ายเงินไปโดยสุจริต และปราศจากความประมาทเลินเล่อ ย่อมถือว่าธนาคารจ่ายเงินไปโดยไม่ถูกต้อง

ผล

ธนาคารผู้จ่ายต้องรับผิดชอบเงินของอันแท้จริงแห่งเช็คจืดครั้งนั้น (ผู้ทรงเดิม) ในการที่เขาได้รับความเสียหาย (มาตรา 997 วรรค 2 และวรรคท้าย)

ธนาคารผู้จ่ายไม่สามารถหักเงินจากบัญชีของผู้สั่งจ่ายได้ เพราะถือว่าจ่ายเงินไปไม่ถูกต้อง (มาตรา 1009)

**“ผู้ได้เช็คขีดคร่อมซึ่งมีคำว่าห้าม
เปลี่ยนมือย่อมไม่มีสิทธิดีกว่าผู้
โอน”**

**มาตรา 999 บุคคลใดได้เช็คขีดคร่อมของเขามาซึ่งมี
คำว่า “ห้ามเปลี่ยนมือ” ท่านว่า บุคคลนั้นไม่มีสิทธิใน
เช็คนั้นยิ่งไปกว่า และไม่สามารถให้สิทธิในเช็คนั้นต่อไป
ได้ดีกว่าสิทธิของบุคคลอันตนได้เช็คของเขามา**

มาตรานี้กล่าวถึงผลของเช็คขีดคร่อมที่ห้ามเปลี่ยนมือ ตัวแลกเงินและเช็คธรรมดา
ทั่วไปนั้นผู้สั่งจ่ายจะลงข้อกำหนดห้ามโอนหรือห้ามเปลี่ยนมือลงไว้ก็ได้ตามมาตรา 917 วรรค
สอง ประกอบมาตรา 989 วรรคแรก และย่อมมีผลเป็นการตรึงตัวเงินนั้นไว้ จะทำการสลักหลัง
และส่งมอบโอนตัวแลกเงินนั้นเพื่อให้เป็นผลตามกฎหมายตัวเงินนั้นไม่ได้ (มาตรา 917, 919
และ 920 วรรคแรก ประกอบมาตรา 989 วรรคแรก) หากจะโอนต่อไปก็ย่อมทำได้โดย
วิธีการโอนสิทธิเรียกร้องธรรมดาตามมาตรา 306 ซึ่งทำให้ผู้รับโอนไม่มีสิทธิดีกว่าผู้โอน

สำหรับเช็คขีดคร่อม (ทั่วไปหรือเฉพาะ) ก็มีการลงข้อกำหนด “ห้ามเปลี่ยนมือ” (Not
negotiable) ก็เช่นเดียวกัน ซึ่งอาจกำหนดลงไว้โดยผู้ทรง (มาตรา 995 (3)) หรือผู้สั่งจ่ายก็ได้
(ดูมาตรา 917 วรรคสองและ 989 วรรคแรก) และอาจใช้ข้อความอื่นอันมีความหมายทำนอง
เช่นเดียวกันก็ได้ เพื่อให้ข้อกำหนดดังกล่าวมีผล มาตรา 999 จึงวางหลักไว้ว่าผู้รับโอนเช็คขีด
คร่อมทั่วไปหรือเช็คขีดคร่อมเฉพาะและมีคำว่า “ห้ามเปลี่ยนมือ” ลงไว้ในเช็คนั้นด้วย ผู้รับ
โอนเช็คนั้นไม่มีสิทธิในเช็คนั้นยิ่งไปกว่าและไม่สามารถให้สิทธิในเช็คนั้นต่อไปได้ดีกว่าสิทธิ
ของบุคคลอันตนได้เช็คของเขามา (มีความหมายเช่นเดียวกับการโอนสิทธิเรียกร้องธรรมดา
กล่าวคือเป็นเรื่อง “ผู้รับโอนไม่มีสิทธิดีกว่าผู้โอน” นั่นเอง)

ตัวอย่าง

(1) แดงออกเช็คสั่งธนาคารกรุงเทพสาขาคลองจั่นจ่ายเงินให้แก่น้ำเงิน จำนวน 40,000
บาท แดงได้ขีดฆ่าคำว่า “หรือผู้ถือ” ออก และได้ขีดคร่อมทั่วไปลงในเช็คนั้นด้วย น้ำเงินรับ
เช็คนั้นมาแล้วลงข้อความ “ห้ามเปลี่ยนมือ” ลงในเส้นคู่ขนานนั้นแล้วสลักหลังลอยเตรียม
นำไปเข้าบัญชีในธนาคารที่ตนมีบัญชีอยู่ แต่เช้าเช็คนั้นได้ถูกชาวขโมยไปซื้อสินค้าจากม่วง ม่วง
รับเช็คนั้นไว้โดยสุจริตและไม่ประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงและได้นำเช็คนั้นไปฝากเข้าบัญชี
ของคนที่ธนาคารทหารไทยสาขาหัวหมากซึ่งตนมีบัญชีเงินฝากอยู่ ธนาคารทหารไทยเรียกเก็บ

เงินตามเช็คนั้นจากธนาคารกรุงเทพเข้าบัญชีของม่วงได้สำเร็จ ตามวิธีการและหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด

ดังนี้ -น้ำเงินซึ่งเป็นเจ้าของอันแท้จริงแห่งเช็คนั้น จะเรียกให้ธนาคารกรุงเทพและธนาคารทหารไทยรับผิดชอบไม่ได้ เพราะธนาคารกรุงเทพหลุดพ้นตามมาตรา 998 และธนาคารทหารไทยหลุดพ้นตามมาตรา 1000

-น้ำเงินฟ้องแดงผู้สั่งจ่ายให้รับผิดชอบก็ไม่ได้ เพราะแดงหลุดพ้นเช่นเดียวกับธนาคารกรุงเทพ (มาตรา 998)

-แต่น้ำเงินมีสิทธิเรียกร้องเอาเงินคืนได้จากม่วงเพราะม่วงผู้รับโอนเช็คนั้นจากขาว ข่อม ไม่มีสิทธิในเช็คนั้นดีกว่าขาวผู้โอนเช็คนั้นเลย แม้ว่าม่วงจะรับโอนเช็คนั้นไว้โดยสุจริตและไม่ประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงก็ตาม

(2) แแดงออกเช็คสั่งธนาคารกสิกรไทยสาขาคลองจั่นจ่ายเงิน 20,000 บาท ใช้หาน้ำเงิน เป็นเช็คขีดคร่อมทั่วไปสั่งให้ใช้เงินแก่ผู้ถือ และในเช็คนั้นมีข้อความ "ห้ามเปลี่ยนมือ" น้ำเงินได้รับเช็คนั้นแล้วต่อมาทำเช็คนั้นหายไป ขาวเก็บเช็คนั้นได้แล้วส่งมอบเช็คนั้นไปใช้ชำระหนี้ม่วง ม่วงรับเช็คนั้นไว้โดยสุจริตและไม่ประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงแล้วนำเช็คนั้นไปขึ้นเงินที่ธนาคารกสิกรไทยสาขาคลองจั่น ธนาคารปฏิเสธการจ่ายเงินเพราะแดงได้บอกห้ามมิให้ธนาคารจ่ายเงิน

ดังนี้ ม่วงฟ้องแดงให้รับผิดชอบไม่ได้ เพราะม่วงได้รับโอนเช็คขีดคร่อมซึ่งมีคำว่า "ห้ามเปลี่ยนมือ" มาจากขาวผู้เก็บเช็คนั้นได้ ม่วงจึงไม่มีสิทธิในเช็คนั้นยิ่งไปกว่าสิทธิของขาวซึ่งเป็นบุคคลที่ตนได้เช็คนั้นมา แม้ว่าม่วงจะรับโอนเช็คนั้นไว้โดยสุจริตและไม่ประมาทเลินเล่อ ม่วงก็ไม่มีสิทธิฟ้องแดงให้รับผิดชอบตามเช็คนั้นได้ (มาตรา 999)

-ม่วงฟ้องขาวให้รับผิดชอบตามกฎหมายตัวเงินไม่ได้ เพราะขาวมิได้ลงลายมือชื่อในเช็คนั้น (มาตรา 900 วรรคแรก) คงมีสิทธิฟ้องร้องตามมูลหนี้เดิม (มาตรา 1005)

-ม่วงฟ้องน้ำเงินไม่ได้ แม้ว่าน้ำเงินจะลงลายมือชื่อในเช็คนั้น (มาตรา 999) แต่ตามอุทธรณ์น้ำเงินมิได้ลงลายมือชื่อในเช็คนั้น แต่น้ำเงินกลับมีสิทธิดีกว่าม่วงเพราะมีสิทธิเรียกเงินตามเช็คนั้นจากม่วงได้ (มาตรา 999)

อนึ่ง ในกรณีที่เช็คนั้นยังอยู่ในความครอบครองของม่วง น้ำเงินทราบว่าเป็นเช็คของตนหายไปนั้นอยู่ที่ม่วง น้ำเงินจึงฟ้องเรียกคืน ม่วงต้องคืนเช็คนั้นให้น้ำเงิน (มาตรา 999) แม้ว่า

ม่วงจะรับโอนเช็คนั้นไว้โดยสุจริตและไม่ประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ก็ไม่ได้รับความคุ้มครองตามมาตรา 905 วรรค 2-3 ทั้งนี้เพราะมาตรา 999 เป็นบทบัญญัติพิเศษสำหรับเช็คชื่กร่อมที่มีข้อความ “ห้ามเปลี่ยนมือ” ข้อมกเว้นบททั่วไปในมาตรา 905 วรรค 2-3

ข้อสังเกต

มาตรา 999 นี้เป็นบทยกเว้นมาตรา 905 วรรค 2-3 และ 916 เพราะเป็นบท

สนับสนุนหลักกฎหมายทั่วไปที่ว่า “ผู้รับโอนไม่มีสิทธิดีกว่าผู้โอน”

ในกรณีที่ผู้ส่งจ่ายหรือผู้ทรงเขียนข้อความอื่น เช่นเขียนข้อความว่า “เข้าบัญชีผู้รับเงินเท่านั้น” หรือ “Account Payee Only” มีความหมายเป็นทำนอง “ห้ามเปลี่ยนมือ” เช่นกัน (ดูคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4/2512)

<p>“บทคุ้มครองธนาคารผู้รับเงินตามเช็คชื่กร่อมเพื่อผู้เคยค้ำโดยสุจริตและไม่ประมาทเลินเล่อยอมไม่ต้องรับผิดชอบผู้เป็นเจ้าของอันแท้จริงแห่งเช็คนั้น”</p>	<p>มาตรา 1000 ธนาคารใดได้รับเงินไว้เพื่อผู้เคยค้ำของตนโดยสุจริตและปราศจากประมาทเลินเล่อ อันเป็นเงินเขาใช้ให้ตามเช็คชื่กร่อมทั่วไปก็ดี ชื่กร่อมเฉพาะให้แก่ตนก็ดี หากปรากฏว่าผู้เคยค้ำนั้นไม่มีสิทธิ หรือมีสิทธิเพียงอย่างบกพร่องในเช็คนั้นไซ้รู้ ท่านว่าเพียงแต่เหตุที่ได้รับเงินไว้ หากทำให้ธนาคารนั้น ต้องรับผิดชอบผู้เป็นเจ้าของอันแท้จริงแห่งเช็คนั้นแต่อย่างหนึ่งอย่างใด</p>
---	--

มาตรานี้เป็นบทคุ้มครองธนาคารผู้เรียกเก็บเงินตามเช็คชื่กร่อมโดยวางหลักไว้ว่าธนาคารผู้เรียกเก็บเงินรายใดได้เรียกหรือรับเงินไว้ตามเช็คชื่กร่อมทั่วไปหรือเช็คชื่กร่อมเฉพาะเพื่อผู้เคยค้ำของตนโดยสุจริตและปราศจากประมาทเลินเล่อ ธนาคารผู้เรียกเก็บเงินนั้นยอมไม่ต้องรับผิดชอบต่อผู้เป็นเจ้าของอันแท้จริงแห่งเช็คนั้น (ผู้ทรงเคยค้ำ) แม้จะปรากฏข้อเท็จจริงว่าผู้เคยค้ำนั้นไม่มีสิทธิในเช็คชื่กร่อมนั้นเลย หรือผู้เคยค้ำนั้นมีสิทธิเพียงอย่างบกพร่องในเช็คชื่กร่อมนั้น

-กรณีที่ผู้เคยค้ำไม่มีสิทธิในเช็คชื่กร่อมนั้น เช่น ผู้เคยค้ำเป็นผู้เก็บเช็คชื่กร่อมนั้นได้หรือไปลักขโมยเช็คชื่กร่อมนั้น แสดงว่ารับเช็คนั้นไว้โดยไม่สุจริต

ตัวอย่าง

ขามีเช็คขีดคร่อมทั่วไปของธนาคารทหารไทย สาขาหัวหมากอยู่ 1 ฉบับ ต่อมาคำได้ขโมยเอาเช็คนั้นไปฝากเข้าบัญชีของตนที่ธนาคารออมสินสาขารามคำแหงเรียกเก็บเงินให้ ธนาคารออกเงินไม่รู้ว่าคำได้เช็คขีดคร่อมนั้นมาโดยมิชอบ และมีได้กระทำโดยประมาทในการรับเช็คนั้นไว้ ธนาคารออมสินได้เรียกเก็บเงินตามเช็คนั้นจากธนาคารทหารไทยเพื่อเข้าบัญชีของคำได้สำเร็จ ต่อมาคำได้ถอนเงินจากบัญชีของตนไปใช้จนหมด ดังนี้ ธนาคารออมสินในฐานะธนาคารผู้เรียกเก็บเงิน ย่อมไม่ต้องรับผิดชอบต่อชาวผู้เป็นเจ้าของอันแท้จริงแห่งเช็คนั้น แม้ว่าคำจะไม่มีสิทธิในเช็คขีดคร่อมนั้นเลย ทางออกของชาวคือ ชาวชอบที่จะเรียกเอาเงินคืนจากคำได้โดยตรง แต่จะเรียกจากธนาคารออมสินไม่ได้ ทั้งนี้เว้นแต่ธนาคารออมสินจะรับเช็คนั้นไว้โดยไม่สุจริตหรือรับเช็คนั้นไว้โดยประมาทเลินเล่อ ธนาคารออมสินย่อมไม่หลุดพ้นจากความรับผิดชอบต่อชาว

-กรณีและผู้เคยค้ำนั้นมีสิทธิเพียงอย่างบกร่องในเช็คขีดคร่อมนั้น หมายความว่าผู้เคยค้ำนั้นไม่มีสิทธิเต็มบริบูรณ์ในเช็คนั้น เช่นรับเช็คที่มีลายมือชื่อผู้สลักหลังปลอม ฯลฯ

ตัวอย่าง

แดงออกเช็คขีดคร่อมทั่วไปของธนาคารกรุงเทพจ่ายเงินแก่ชาวผู้รับเงิน โดยขีดฆ่าคำว่า "หรือผู้ถือ" ออก ชาวทำเช็คนั้นหายไป คำเก็บได้จึงปลอมลายมือชื่อชาวสลักหลังโอนให้ เหลียง เหลียงรับไว้โดยสุจริตและไม่ประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง เหลียงได้นำเช็คนั้นไปฝากให้ธนาคารทหารไทยที่ตนมีบัญชีเงินฝากอยู่เพื่อให้เรียกเก็บเงินให้ ธนาคารทหารไทยไม่ทราบในสิทธิบกร่องของเหลียงและไม่ประมาทในการรับเช็คนั้นไว้เพื่อเหลียงผู้เคยค้ำของตน ต่อมาธนาคารทหารไทยได้เรียกเก็บเงินตามเช็คนั้นจากธนาคารกรุงเทพเข้าบัญชีของเหลียงได้สำเร็จ และเหลียงได้ถอนเงินจำนวนดังกล่าวไปใช้จนหมด ดังนี้ ธนาคารทหารไทยย่อมไม่ต้องรับผิดชอบต่อชาวผู้เป็นเจ้าของอันแท้จริงแห่งเช็คนั้น (ผู้ทรงเดิม) แม้ถึงว่าเหลียงผู้เคยค้ำกับตนจะมีสิทธิบกร่องในเช็คนั้น ซึ่งตามปกติชาวมีสิทธิเรียกเอาเงินคืนจากเหลียงได้ เพราะเหลียงไม่มีสิทธิดีกว่าชาว (มาตรา 905 วรรคสองและมาตรา 1008 วรรคแรก)

ข้อสังเกต

- (1) คำว่า “ผู้เคยค้า” หมายถึงลูกค้าที่มีบัญชีเงินฝากประเภทใดประเภทหนึ่งไว้กับธนาคารนั้น
- (2) มาตรการ 1000 จะคุ้มครองธนาคารผู้เรียกเก็บเงินก็ต่อเมื่อ
- (3) ธนาคารผู้เรียกเก็บเงิน ต้องได้รับเช็คที่มีขีดคร่อม (ทั่วไปหรือเฉพาะ) จากผู้เคยค้าของตนมาก่อนแล้ว มิใช่ธนาคารนำเช็คมาขีดคร่อมเสียเองธนาคารผู้เรียกเก็บเงิน ต้องได้รับเช็คนั้นไว้เพื่อผู้เคยค้าของตน มิใช่รับไว้เพื่อธนาคารเอง
- (4) ธนาคารผู้เรียกเก็บเงิน ต้องรับเช็คหรือเงินนั้นไว้โดยสุจริต และไม่ประมาทเดินเล่อ